

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM SANAT DALI

SANATIN YENİ BİR SUNUM ORTAMI OLARAK İNTERNET

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan : **AHMET DOLUNAY**

İstanbul, 2011

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM SANAT DALI

SANATIN YENİ BİR SUNUM ORTAMI OLARAK İNTERNET

Yüksek Lisans Tezi

AHMET DOLUNAY

Öğrenci No: 090784013

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Orhan Kemal KOÇAK

İstanbul, 2011

01-08-2011

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “SANATIN YENİ BİR SUNUM ORTAMI OLARAK İNTERNET” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Aday: Ahmet DOLUNAY

İmza:.....

İçindekiler

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR	VII
Resimler Listesi	VIII
Grafik Listesi	VIII
GİRİŞ	1
Varsayımlar	2
Araştırmanın Alanı ve Sınırlılıkları.....	3

I. BÖLÜM

SANATIN SUNUMU VE İNTERNET ALANLARININ TEMEL KAVRAMLARI

1.1. Sanat Kavramı	4
1.1.1. Sanatın Tarihsel Arka Planı	7
1.1.2. Modern Sanatlar	7
1.1.3. Çağdaş Sanatlar	9
1.2. İnternet Kavramları	13
1.2.1. 2010 Yılı TÜİK İnternet Kullanım İstatistikleri	19
1.3. Teknoloji Kavramı	21
1.4. Plastik Sanatların Sunum Biçimleri	22
1.4.1. Koleksiyonerlik	23
1.4.1.1. Kurum Koleksiyonları	24
1.4.1.2. Şahıs Koleksiyonları	24
1.4.2. Galeriler	25
1.4.3. Müzeler	25
1.4.3.1. Müzelerin Genel Yapısı	26
1.4.3.2. Dünya Müzeciliğinin Tarihçesi	26

1.4.3.3. Türk Müzeciliğinin Tarihçesi	27
1.4.4. Müzayedeler	29
1.4.5. Festivaller	30
1.4.6. Bienaller	30
1.4.7. Fuarlar	31

2. BÖLÜM

SANATIN YENİ SUNUM OLANAKLARI VE İNTERNET

2.1. Bilgi Çağında Sanatçı ve Teknoloji İlişkisi	32
2.2. Bilişim ve Teknolojinin Paralel Gelişimi	32
2.3. Teknoloji Çağına Geçiş ve Sanat	33
2.3.1. Teknoloji ve Sanat İlişkisi	33
2.3.2. Oluşumunda Teknoloji Kullanılan Sanatlar	35
2.4. İnternet Sanatı	36
2.4.1. İnternet ve Sanal Gerçeklik	38
2.4.2. İnternet Sanatı Alanından Örnek Sanatçılar ve Eserleri	38
2.5. Plastik Sanatların İnternet Üzerindeki Sunumu	52
2.5.1. Müzeler ve Teknoloji	52
2.5.1.1. Sanal Müzelerin Sunduğu İmkânlar	54
2.5.2. E-Müzayedeler	55
2.5.3. Sanatın Sunumunu Güçlendiren E-Posta Reklamları	57

3. BÖLÜM

PLASTİK SANATLARIN İNTERNET ÜZERİNDEKİ SUNUMU

3.1. Plastik Sanatların İnternet Üzerindeki Sunum Örnekleri	62
3.1.1. Steve. Museum	62
3.1.2. Flickr Commons	63
3.1.3. Wikipedia Loves Art	65
3.1.4. Click!	65
3.1.5. Tate Google Street View	66
3.1.6. Tate Itunes U.....	66
3.1.7.1 St. Fans	67

3.1.8. Google Art Project	68
3.1.9. Google Prado	70
3.1.10. Sanal Müze	71
3.1.11. Pera Müzesi	72
3.1.12. İmoga	73
3.2. Louvre, Topkapı ve Miniaturk İnternet Sayfalarının Karşılaştırılması.....	74
3.3. Plastik Sanatların Sunumunu ve Telif Hakları	76
3.3.1. Eser Kavramı	78
3.3.2. Sanat Eserlerini Yasal Korunma İmkânları	81
3.3.2.1. İhlallere Karşı Açılacak Davalar	82
3.3.3. Telif Haklarında Yasal Taraflar.....	85
SONUÇ	87
KAYNAKÇA	91
EKLER	97
Terimler Sözlüğü	97
Teknolojik Gelişmeler Kronolojisi.....	101
Özgeçmiş.....	103

GENEL BİLGİLER

Adı Soyadı	: Ahmet DOLUNAY
Anabilim Dalı	: İletişim ve Tasarım Anasanat Dalı
Programı	: İletişim Sanatları ve Tasarımı
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Orhan Kemal KOÇAK
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Temmuz 2011
Anahtar Kelimeler	: Sanat, Sanat Eseri, İnternet, Sunum, Teknoloji, Teknik, İnternet Sanatı, Sanal Müze, Sanatçı Web Sayfaları, Müze Web Sayfaları.

ÖZET

SANATIN YENİ BİR SUNUM ORTAMI OLARAK İNTERNET

Tarih boyunca insanlar hayatlarını devam ettirebilmek ve kolaylaştırmak için değişik buluş ve tasarımlar ortaya koymuştur. Başlangıçta doğadan gelebilecek tehlikelere karşı korunma, barınma ve hayatını sürdürebilmek için beslenme gibi ihtiyaçlar söz konusu olmuştur. Bu ihtiyaçların giderilmesi için yapılan her yeni uygulama, her yeni fikir temelde teknolojiyi oluşturmuşlardır. İnsanlık hayatına katılan her yeni fikir kendi varlığını farklı şekillerde ortaya koymuş, hayatı kolaylaştırma özelliğinin yanında yer yer yaşam biçimi haline de gelmiştir.

Bu çalışmada tarihsel devinim içinde teknoloji ve sanatın oluşumu ve sanatın sunumunda kullanılan yöntemler araştırılmıştır. İnternet ve sanat kavramları, onları oluşturan alt birimleri ve yaşadıkları tarihsel değişimlere değinilmiştir. Genel anlamda konunun şekillenmesi için sanattan genel olarak bahsedilse de, sanatın tüm dallarının konu içinde işlenmesi zorluğu nedeni ile sadece plastik sanatlar alanı ile sınırlı tutulmuştur. İnterneti kullanarak var olan sanatlara da değinilmiş ancak sanatın interneti sunum alanı olarak kullanması temel alınmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Ahmet DOLUNAY
Field	: Communication and Design
Programme	: Communication Arts and Design
Supervisor	: Yrd. Doç. Dr. Orhan Kemal KOÇAK
Degree Awarded and Date	: Master – July 2011
Keywords	: Art, internet, work of art, presentation, technology, method, art of internet, virtual museum, artists' websites, museum websites

ABSTRACT

INTERNET: A NEW SHOWCASE OF ART

Throughout history human beings have engaged in inventions and designs of all kinds in order to maintain their lives and facilitate their conditions. Protection from possible dangers that may arise from nature, providing a shelter to live in, and subsistence for survival have been a part of basic needs the human condition requires. Thus, every new action or an idea developed to meet these conditions have been milestones for the progress of technology. Each of these ideas has revealed itself in different forms, sometimes to such an extent as to become lifestyle in addition to improving living conditions.

This dissertation studies various methods in the development of internet and art and its presentation throughout historical dynamism. Various concepts within the domains of technology and art and their subunits have been analyzed along with their historical evolution. Although the discussion speaks of art in general, a special emphasis is given to plastic arts, given that covering all forms of art is not possible within the boundaries of a dissertation. Some new art forms that have been developed by way of using internet are also mentioned, nevertheless, the basis of discussion is the use of internet as a means of presentation for art.

ÖNSÖZ

Doğuşundan günümüze sanatın çeşitli sunum ve uygulama örnekleri bulunmaktadır. Teknolojik gelişmeler sanatın sunumu bağlamında etkisini en çok hissettiren faktörlerden birisi olmuştur. Sanatçı içinde yaşadığı zamana ve topluma duyarsız kalmamıştır. Teknik imkânlardan yararlanan sanatçı onu hem araç hem de konu olarak kullanmıştır. Bu uygulamalar sanatın yeni yapısal oluşumlar ve gelişimler yaşamasını sağlamıştır.

Tez konusunun şekillenmesinden sonuçlanma aşamasına kadar bilgi ve önerileriyle desteklerini esirgemeyen, zorluklara karşı motive eden çok değerli hocalarım; tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Orhan Kemal Koçak, Prof. İlhan Özkeçeci, Prof. Ahmet Atan, Yrd. Doç. Dr. Gökhan Uğur, Yrd. Doç. Dr. Barış Atiker hocalarıma sonsuz teşekkürler ederim.

Ahmet DOLUNAY 2011

KISALTMALAR

Bkz: Bakınız

Çev. : Çeviren

Dr.: Doktor

DSL: Dijital Subscriber Line (Dijital abone hattı)

GPS: Global Positioning Systems (Küresel konumlama sistemi)

HMD: Head Mounted Displays

Ed.: Editör

FSEK: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

s. : Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

vb. vs.: Ve benzeri, vesaire

Yay. : Yayıncılık

Y.K.Y. : Yapı Kredi Yayınları

yy.: Yüzyıl

www. : World Wide Web

RESİM LİSTESİ

	Sayfa No.
Resim 1. “The 3rd I” (Üçüncü Ben), Prof. Wafaa Bilal	40
Resim 2. Diana Domingues/ Artechno Group, “Serpentarium”, 2000	42
Resim 3. Victoria Vesna, ‘Bodies© Incorporated’, 1996. Proje	43
Resim 4. Ken Goldenberg, ‘Telegarden’, 1995-2004. Ağ robot uygulaması	44
Resim 5. Adrienne Wortzel, ‘Dream Sequence’, ElizaRedux’tan, 2004. Telerobotbilim	45
Resim 6. Maciej Wisniewski, ‘NetomatTM’, 1999, Hazır Yazılım	46
Resim 7. Rafael Lozano-Hemmer, Vectorial Elevation: Relational Architecture	47
Resim 8. Annette Weintraub, “Life Support (Surgery)” 2003	48
Resim 9. Alexander R. Galloway, Mark Tribe ve Martin Wattenberg, “Stary Night”	49
Resim 10. Andy Deck, ‘Glyphiti’, 2001	50
Resim 11. Ken Goldberg, Randalla Packer, Gregory Kuhn ve Wojciech Matusik, “Mori” ..	51
Resim 12. Google Art Project Ayrıntı 1/4	69
Resim 13. Google Art Project Ayrıntı 2/4	69
Resim 14. Google Art Project Ayrıntı 3/4	69
Resim 15. Google Art Project Ayrıntı 4/4	69
Resim 16. Google Prado Web Sayfası	70
Resim 17. Pera Müzesi Web Sayfası	72
Resim 18. İmoga Web Sayfası	73
Resim 19. LOUVRE MUSEUM Web Sayfası	74
Resim 20. TOPKAPI SARAYI Web Sayfası	74

GRAFİK LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1. TÜİK 2007–2010 İnternet Kullanım İstatistikleri	19
Grafik 2. Louvre, Topkapı ve Miniaturk Müzeleri web sayfalarının karşılaştırılması	75

GİRİŞ

Teknoloji tarihi insanlık tarihi ile eş zamanlı olarak gelişmektedir. İlk insandan günümüze, yaşamı sürdürebilmek ve kolaylaştırmak için birçok icat ve tasarımlar yapıla gelmiştir. Araç, gereç yapımıyla başlayan teknolojik evrim, tarih boyunca insanoğlunun doğa ile mücadelesinde tecrübe, bilgi ve kültür ile birlikte temel öğelerden biri olmuştur. Teknik buluşlar hayatı kolaylaştırmanın yanında kendi izlerini ve işaretlerini kültürle yansıtmışlardır. Teknolojini kendi izini yansıtmaya bağlamında Jean-François “Farklı birim ve disiplinler üzerinde etkilerini göstermiş bilgi, iletişim teknolojileri yalnızca fabrika, ofis gibi iş ortamlarında değil, internet kullanıcılarının günlük hayatında adeta geri döndürülemez ve ortadan kaldırılamaz bir şekilde yerini almıştır”¹ ifadelerini kullanmaktadır.

Teknoloji, genel anlamda toplumların, özel anlamda bireylerin hayatlarını kolaylaştırmak ve toplumsal yapıyı ve işlerliği iyileştirmek için araç ve sistem geliştirebilme bilimidir. Sistemin işleyişi bu değerlerin hem değişime katkıda bulunduğu hem de değişimden kendisinin de etkilendiği bir döngüsel yapıya sahiptir.² Bilimsel alanların birinde yapılmış bir yenilik diğer alanları da direkt ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

İletişimin kolaylaştıran ve hızlandıran gelişmelerin üstüne kurulan bu yapı bilgi paylaşımı temeline dayanmaktadır. İnternetin gelişimi ve ağ yapıların ortaya çıkışıyla birlikte, stratejik ve merkezi bilgi kaynaklarının yerini, kişi ve kurumların paylaşımına sunduğu bilgiler almıştır. Bilgi, iletişim ve kültürün oluşumu ve paylaşımında eskiye göre çok temel farklılıklar meydana gelmiştir. Teknoloji, insanların hayatlarını kolaylaştırmak ve toplumsal durumu iyileştirmek için araç ve sistem geliştirebilme bilgisi olmuştur.³ Nesnel varlıkların maddi değer ifade ettiği düzlemde bilgi ve iletişim de değer kazanmaya başlamıştır.

¹ Aktaran; Mehmet AĞAOĞULLARI, Söyokültürel Hayata Yön Veren Teknolojik Gelişmeler Paralelinde 21. Yy Müzeciliği ve Türk Müzeciliği için Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s.86.

² Mehmet ÖZÇAĞLAYAN, Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, İstanbul: Alfa, 1998, s.15.

³ Mahmut KİPER, Teknoloji, Türk M. ve M. Odaları Birliği, 2004, s.29.

Bilimsel alanda ortaya konulan tüm yenilikler ilgili zorlukların çözümünde kullanıldığı gibi disiplinlerarası bilgi paylaşımı anlamında yeni uygulama alanları da doğurmuştur. İnternet üzerinde yeni kaynaklar ve yeni sunum alanları ortaya çıkmıştır. Bu yeni ortamda geleneksel anlayıştaki sanatsal sunumların klasik haliyle kalıp teknolojiden uzak durması halinde sürdürülebilir olmadığı düşünceleri oluşmaya başlamıştır.⁴ Bir anlamda sanatın ifade ve sunum kaygısı güttüğü benimsenirse bu sunumu güçlendirecek tüm yeni gelişmelerin takibi ve kullanılması onu zayıflatmak yerine güç kazandıracaktır.

Toplumsal gelişimler bir birinden olumlu ya da olumsuz şekillerde etkilenebilirler. “Sanat yapıtı içinde doğduğu koşullardan bağımsız değildir.”⁵ Sanatçı tüm sosyal ve sanatsal statülerinden arındırıldığı zaman temel anlamda yaşadığı doğanın ve toplumun bir parçasıdır. Sanatçı eserlerinde içinde bulunduğu koşulları konu olarak ele alabilir. Sanatçı üretim ve eserlerini paylaşma aşamalarında çağında var olan imkânları kullanmaya çalışmıştır. Ele alacağı konuları en iyi şekilde sunacağına inandığı malzeme ve imkânları değerlendirmiştir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler sanatçının dikkatinden kaçmamış onları kendi projeleri kapsamında en iyi şekilde kullanmanın yollarını araştırmıştır.

Varsayımlar

- Teknoloji hayatı kolaylaştırmayı, enerji ve zamandan tasarrufu amaçlar.
- Sanat Teknolojik imkânları kullanarak daha geniş kitlelere ulaşmıştır.
- Teknoloji, sanatı sahiplik bencilliğinden kısmen de olsa kurtarmıştır. Kişisel bir koleksiyonda yer alan eseri diğer sanat severler de görebilir hale gelmişlerdir.
- Teknoloji sanatın sunumuna güç kazandırmıştır.
- Sanatın sunumunda kullanılan internet alanı ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılması ve bu alanda ortaya çıkabilecek problemler kapsamında ilgili bazı kurallarının yenilenmesi veya yeni kuralların belirlenmesi gerekebilmektedir.

⁴ AĞAOĞULLARI, a.g.e. s.56.

⁵ Beatrice LENOIR, Sanat Yapıtı, Çev: DERMAN Aykut, 4.bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları, s.59.

- Halen kullanılmakta olan kurallar yer yer yetersizlikler gösterebilmektedir.
- Sanatın sunumunda internet alanı ile ilgili yeni görevler, birimler, terimler ve kuralların oluşturulması gerekliliği öngörülmektedir.

Araştırmanın Alanı ve Sınırlılıkları; Araştırma sanatın yeni sunum olanakları içinde internetin incelenmesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. İnternetin sunum anlamında sanata güç kattığı varsayımı üzerine araştırma yapılırken sanat ve internetin bu buluşmasında sonuç bölümünde bazı öneri ve öngörülerde bulunulmuştur. İncelemeler sonunda ele alınan konu kapsamında yeni oluşan bu temel yapının ele alınması, incelenmesi ve kurallarının belirlenmesi gerekli olduğu kanısı oluşmuştur. Sanatın üretimi ve sunumuna odaklanmış sanatçının dışında bazı kişi ya da kurumların bu ortamı yorumlayıp yeni çözümler, sentezler ve etik bazı kuralları ortaya koymalarının gerekliliği öngörülmektedir.

Araştırmanın sonunda; yeni bir meslek tanımı olabilecek internet sanat danışmanlığı, konu başlığı kapsamında hazırlanmış ders ya da seminerlerin verilmesi, alan kapsamında araştırma geliştirme birimlerinin (arge) kurulması, alana hakim bilirkişi niteliğinde kişilerin yetiştirilmesi, var olan kuralların güncellenmesi ya da yeni kuralların konulması, yeni görev tanımları gibi öneri ve öngörülerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Araştırma plastik sanatların internet üzerinde sunumu ile sınırlı tutulmuştur. Sunum alanında genel olarak sanat dallarına değinilmiştir. Teknolojik gelişmelerle sanatın sunum tekniklerindeki gelişmeler incelenmiştir. Teknolojinin sanattaki yeri, önemi, olumlu etkileri ile sınırlı tutulmuştur. Bununla birlikte çalışma alanına girmediğinden internette uygulanan sanatlara kısaca değinilmiştir.

Verilerin toplanması; Tez konusu kapsamında yazılı, görsel ve internet kaynakları araştırılmıştır. Toplanan kaynak ve veriler incelenerek edinilen genel bilgi alt yapısının üzerine tez konusu doğrultusunda sentezler yapılmıştır.

I. BÖLÜM

SANATIN SUNUMU VE İNTERNET ALANLARININ TEMEL KAVRAMLARI

1.1. Sanat Kavramı

En sade anlamıyla sanat, duygunun ifade edilmesinde, güzelliğin algılanması ve paylaşılmasında kullanılan metotların tümüdür. Bu metotlar sonucunda ulaşılan üstün sanat gücü olarak da adlandırılmaktadır. Bazı tanımlamalara göre de sanat insanın kendini tanıma çabasıdır. Sanat kuramları estetiğin en önemli konusu ve işlevselliğini sağlayan gereçtir.⁶ Sanatsal uygulamaların doğuşu, gelişimi, tüketimi, algılanıp izlenmesini sağlayan değerler dizisidir.

Sanatçı, sanat üretimi aktivitesinin temelinde estetik değerlendirme, hayal gücüne ve özgünlüğe bağlı ürünler ortaya koyma yeteneği olan kişidir tanımlaması yapılmaktadır. Sanat birçok bilim dalını ve yöntemlerini kullanarak, insanlık tarihini, inançlarını, özlemlerini, korkularını, içinde yaşadığı çevreyi ve bireyselliğini konu olarak incelemektedir.

Tarih öncesinden günümüze kadar, değişik malzemelerden yapılmış kullanım ve süs eşyaları ifade gereksiniminin en önemli örnekleridir. Fransa ve İspanya'daki mağaralarda yapılmış mağara resimlerinden ve daha pek çok objeden sanatın izleri görülebilmektedir. Teknik imkânlar sayesinde sanatçının düşüncüsü ve üretiminde gelişmeler olmuştur. Sanat özgürlük ve bağımsızlık temelinde gelişir. Her çağın gereklilikleri ve zorunlulukları birbirinden farklı olduğu için, sanat gelişim ve değişim içindedir. Sanatçı duygu, sezgi ve düşünceleriyle içinde bulunduğu çağı, toplumu, olayları, iç dünyasını ifade eder. Teknoloji sanat'a göre içinde sınırsız özgürlüğe yer vermeye çok müsait değildir. Sanatsal aktivite ve gelişmeler toplum hayatında teknik üretimler kadar direkt bir etki sağlamamakla birlikte daha çok toplumsal ifade, kültürel hafıza ve kişisel haz anlamında gereklilik niteliği taşır.

⁶ İnci SAN, Sanat Eğitimi Kuramları, Ütopya Yayınevi, İstanbul 2010, s.63.

Gereksinimlere cevap veren bir teknoloji ürünü duygulara hitap eden bir sanat eseri değildir. Bununla beraber ergonomik olmasının yanı sıra, görsel olarak estetik bir görünüşe sahip olması sanat bakımından önemlidir. İlk çağlardan yakın zamana kadar genellikle bu özellikler, tek kişide toplanmaktaydı. Hızla değişen gelişmeler, farklı bilimsel konuların disiplinlere bölünerek, uzmanları tarafından ele alınmasını sağladı. Bu uzmanlaşma günümüzde de devam etmektedir.

Bilim adamı, ortaya çıkarmayı düşündüğü teknolojik bir ürününü nasıl meydana getireceğini kafasında tasarlayıp kâğıda dökmek veya meydana getirdiği ürünü başkalarına anlatmak zorunluluğu yaşayabilir.

Schopenhauer “bütün sanatlarda müzik olma isteği olduğunu” söylerken, müziğin soyut özelliğini vurgulamaktadır. Temel benzerliklerden biri hoşla gitmek, beğenilmek isteğidir.⁷

Sanat, keşfetme heyecanı veya hayal gücünün ifadesi olarak da tanımlanmaktadır. Belirli bir aktivitenin gerçekleştirilebilmesi için kullanılan bilgi ve kuralların tümüdür sanat. Bir uygulamayı estetik duyguyu yansıtacak biçimde gerçekleştirme kaygısı anlamında da kullanılmaktadır. Bazı tanımlamalarda doğada olmayan bir şeyi var etme amacına yönelmiş faaliyet olarak ifade edilmektedir. Sanat eserlerini ortaya çıkaran doğal yeteneğe dayalı ya da deneyim yoluyla kazanılmış beceri ya da ustalık ifadeleri de bu anlamda değerlendirilmektedir. Başka bir tanımda ise; birtakım fiziki araçları, arzu edilen sonuçlara ulaşmak üzere, sezgi ya da bilgi yoluyla öğrenilen estetik ilkelere göre, amaçlı ve sistematik bir biçimde kullanma yeteneğidir ifadeleri kullanılmaktadır.

Sanatla ilgili çok farklı yorumlamalar yapılmaktadır. Bir tasarım, duygu, düşünce ya da güzelliğin ifadesinde kullanılan üstün hayal gücü ifadeleri bunlardan biridir. Taşıdığı estetik nitelikleriyle bir sanatçının ortaya koyduğunu belli eden resim, heykel, oyun, film benzeri eserler bütünüdür. Tarih boyunca nelerin sanat olarak adlandırılacağına dair kriterler sürekli değişmiştir.

⁷ Ayla ERSOY, Sanat Kavramlarına Giriş, 3.Baskı, İstanbul 2002, s.113.

Sanat kelimesinin kullanımı, İngilizcedeki 'art' kelimesine yakın olsa da güncel anlamı biraz daha geniş kapsamlıdır. İngilizcedeki 'art' ('artificial' =yapay), Almandaki 'Kunst' ('künstlich' = yapay) , Türkçedeki Arapça kökenli 'sanat' ('suni' = yapay) kelimeler benzer anlam genişliklerine sahiptirler.⁸

Zanaat ve sanat kelimeleri bazen bir birlerinin yerine kullanılmış, aradaki ayrım kesin hatlarla ayrılmamıştır.⁹

Kant'a göre; sanatın kendi dışında, hiçbir amacı yoktur. Onun tek amacı kendisidir. Güzel sanatı ancak deha yaratabilir.¹⁰

Hegel'e göre; sanattaki güzellik doğadaki güzellikten üstündür. Sanat, insan aklının ürünüdür. Kendisine doğanın taklidinden başka amaç bulmalıdır.

Marks'a göre; yaratıcı eylem, insanın ve doğanın karşılıklı etkileşiminin bir aşamasıdır. Bu, toplumsal bir karakter taşır. Sanat, yaşamı insanileştiren bir olgudur. Araştırmacı, yaratıcı, çok yönlü tümel insana ulaşma çabası içinde sanatlar gelişebilir.

Benedetto Croce'e göre; güzelliğin yerine anlatımı öne çıkar. Sanat, sezginin ve anlatımın birliğidir. Bireysel ve teorik bir etkinliktir. Doğa, sanatçının yorumu ile güzel olabilir.

Dewey'in sanat hakkındaki yorumu, “Sanat, yaşama can veren bir deneyimdir; yaşayan organizmaya yaşadığını anımsatan, insanın yaşamında en önemli yeri alan ve en yüksek duygusal deneyimleri tanınır kılan değeri kendinden bir olgudur.”¹¹

Thomas Munro'ya göre; “sanat doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisidir.”

⁸ Murat SARI, Gelişen Teknoloji ile Birlikte Değişen Sanatçı Alıcı Buluşması, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2009, s.5.

⁹ <http://www.turkcebilgi.com/sanat/ansiklopedi> (18 Haziran 2011)

¹⁰ Şükrü NİŞANCI, Aydınlanma Filozofu Kant'ın İzinde Daha Kaliteli Bir Toplumsal ve Siyasal Yaşam İçin “Etik Arayışı” , <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Daha%20Kaliteli%20Bir%20Toplumsal%20ve%20Siyasal%20Ya%FEam%20%DD%E7in%20%93Etik%94%20Aray%FD%FE%FD&kimlik=151951886&url=makaleler/snisanci-1.htm> (20 Haziran 2011)

¹¹ Olcay Tekin KIŞIROĞLU, Sanatta Eğitim, görmek öğrenmek yaratmak, Pegem A Yayınları, 2. Baskı, Nisan 2002, Ankara, s.47.

Gönülal'a göre: "Sanat, insanın yüksek benliğinin devingen bir süreç sonrasında bir başka boyutta varolmasıdır"

Nejat Kutup: Sanat; belli kalıplar içine konulamayan ve estetik olan insan duygularını, fikirlerini ve hayallerini çeşitli şekillerde çeşitli boyutlarda gerçekleştirme, dışa vurma ve varetme çabasıdır.

Tolstoy, sanat'ı değerlendirirken: "Gerçek bir sanatsal yapıt, belirli bir düzene konulamaz ve sokulamaz, çünkü gerçek sanat yapıtı, (bizim kavrayışımızın ötesindeki yasalarla) sanatçının içinde uyanan yaşama ait yeni bir kavramın açığa vurulmasıdır ve bu kavram ifade edildiğinde, insanlığın yürüdüğü yolu aydınlatır" ifadelerini kullanmaktadır.

1.1.1. Sanatın Tarihsel Arka Planı

Sanat, insan ile başlamış ve insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. İnsanlığın geçirdiği yaşam dönemleri, hayat şekillerini, hayata bakışlarını, sanat kavramlarını ve sanata bakışlarını etkilemiştir. Farklı dönem ve toplumlarda sanat değişik şekillerde ortaya çıkmıştır.

Mağara duvarları ve tavanlarına çizilen bu resimler oldukça gerçekçi uygulanmış olup çizildiği dönemde yaşamış yabani hayvanları veya avcılarını tasvir etmektedir.¹² Bu resimlerdeki ayrıntı ve gerçekçilik bazı bilim adamlarının çalışmalarını o dönemde yapılamayacak kadar mükemmel oluşu kanısına sürüklemiştir.¹³ Bu gibi yeni araştırmalar Batı Avrupa, Asya, Afrika ve Rusya'da ortaya çıkan diğer mağara resimleriyle birlikte incelenerek zamanın ve sanatın karanlık noktalarına ışık tutulmuştur.

1.1.2. Modern Sanatlar

Fransız ihtilalı, izlenimcilerinden (empresyonistler) 1960-1970'lere kadar devam ettiği kabul edilen sanat dönemidir. 1880-1970 Sanayi devrimi ile titiz el işçiliğinin yerini seri mekanik üretim, atölyelerin yerini de fabrikalar

¹² Sezer TANSUĞ, Resim Sanatının Tarihi, 4.Basım, İstanbul 1999, s.58.

¹³ E. H. GOMBRICH, 1999, Sanatın Öyküsü, s.42.

almaya başlamıştır. Yaşanan bu değişiklikler kendini önce mimaride ve daha sonra diğer alanlarda göstermiştir.¹⁴

Sanatın iletişim araçlarından biri olduğu kabul edilmiş bir tanımlamadır. İnsanlık tarihinde resim iletişim ve anlaşma açısından önemli bir yer tutmaktaydı. Zamanla bu resimler sembollere, harf ve rakamlara dönüşmüşlerdir. Yazının sistem olarak gelişip iletişimi güçlendirmesi ve matbaa gibi teknik gelişmeler iletişimin sınırlarını genişletmiştir.

Telgraf, telefon, tiyatro, sinema, televizyon gibi buluş ve icatlar iletişimde çığır açmışlardır. 20.yüzyılın sonlarında uydular aracılığı ile iletişim, haberleşme ve veri aktarımı sağlanmaya başlanmıştır. İletişim alanındaki bu gelişmeler toplumsal anlamda dünya çapında ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda hızlı ve köklü değişiklikler yaşanmasına sebep olmuştur. Bilginin çok kısa bir zamanda tüm dünyada ulaşılabilir olması kitlesel etkileşimleri önemli boyutlara taşımıştır. Bu nedenle bu dönem bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılmıştır. Toplumlar ve ülkeler arasındaki sınırlar göreceli bir hal almış, kültürel sınırlar keskin çizgilerle ayrılamaz hale gelmiştir.

İletişim devrimi ile nesnenin yerini bilgi almaya başlamış, buna bağlı olarak da bilginin maddi bir değeri oluşmaya başlamıştır. 19. yy sanayi devriminin etkisi altında kalmıştır. Buhar'ın iş ortamında kullanılmaya başlanmasıyla yeni üretim biçimleri doğmuştur. Buharlı lokomotifler ve gemiler, ürünlerin yeni kullanıcılarına ulaştırılmasını sağlamıştır. Toplumda işçi sınıfının oluştuğu, hızlı kentleşme ve makineleşmenin yer aldığı, sanayi toplumu olarak adlandırılan bu dönemde sanayi ve makineler ilgi odağı olmuştur.¹⁵

Ulaşım ve taşımacılık sektöründeki gelişmeler üretilen malların daha az maliyetle son kullanıcıya ulaşmasını sağlamış ve tüketim toplumu olgusunu doğurmuştur. Mühendislik alanındaki ilerlemeler, demir, çelik ve cam gibi

¹⁴ GOMBRICH, a.g.e., s. 476-637.

¹⁵ Bedri KARAYAGMURLAR, Sanat ve Teknik, Deniz Suyu Kâsesi, sayı: 9, 2005, Araştırma Makale, Hakemsiz Dergi

inşaat malzemeleri sayesinde daha önce görülmemiş sağlamlıkta¹⁶ yapıların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Tüm bu teknolojik gelişmeler içinde yer alan sanat uygulama ve sunum anlamında değişimler geçirmiştir. Sanat yapıtında çoğaltılabilirliğin ortaya çıkması biriciklik kavramını yargılanır hale getirmiştir. Bu dönemde üretilen çalışmalarda eserin maddi ya da sanatsal değerinden daha çok ifade ettiği anlam ya da iletmek istediği mesaj üzerinde yoğunlaşma olmuştur.

1.1.3. Çağdaş Sanatlar

Toplumsal hayatta oluşan gelişimler ve değişimler, sanatı çok yakından ilgilendirmektedir. Dönemin sanatçıları "Güzel gerçektir, gerçeği aramak da güzeldir." görüşüne önem vermişlerdir. Resim akımları bir öncekinin etkisiyle ya da ona tepki olarak ortaya çıkmışlardır.

Akımlar uygulama ve teknik bakımından birbirinden farklılıklar gösterir ve kendinden önceki yaklaşımları tekrarlamamaya çalışır.

Çağdaş sanat, resim akımlarının doğmasını etkileyen sebeplerden bazıları:

- Görünen gerçeklerin yanında hissedilen gerçekleri arama kaygıları.
- Sanayileşme ve Endüstrinin gelişmesi ile deneysel araştırmaların, uygulama metotlarının önem kazanması.
- Sosyoloji, psikoloji, pedagoji, psikiyatri gibi sosyal bilimlerin doğması ve gelişmesi.

Çağdaş Sanat Akımları; Uygulama, sunum, temel felsefe gibi bağlamlarda sanat akımları farklılıklar göstermektedirler. Bazı akımlar diğer bir akıma tepki olarak ortaya çıkmıştır. Her sanat akımı sanatçının kendisini ve fikrini ifade etmenin farklı türleri olmuştur.

Realizm; Realizm'den önce dini konular, saray ve saraylı yaşantıları, seçkin kişilerin portreleri ve manzaralar özenle seçilip tuval, duvar vb

¹⁶ Pınar ÇİÇEKLİ, 20. Yüzyıl Sanatında Teknolojinin Yeri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.55.

mekânlara uygulanmıştır. Renk ve ışık teknikleriyle çizimi yapılan nesne ya da doğayı olduğundan daha güzel ve çekici halde tasvir etmek geleneksel bir uygulama haline gelmiştir. Bu tutuma bir başkaldırı olarak nitelendirilebilecek gerçekçilik akımı doğmuştur. Millet, Courbet, Daumier gibi sanatçılar eserlerinde, sıradan yaşantıları, doğayı eklentilerden uzak sade haliyle işlemeyi tercih etmişlerdir.

Puantizim; Neo Empresyonizm (yeni izlenimcilik) olarak da adlandırılmaktadır. Empresyonist görüşleri benimsemiştir. Bu akımın sanatçıları, renk karışımlarını ve renkleri yan yana kullanırken renk seçimlerini bilimsel metotlarla belirlemişlerdir. Renkleri tuval üzerinde karıştırmadan yan yana kullanmışlar, renk karışımını izleyicinin gözünde oluşmasını amaçlamışlardır. Teknik olarak renkleri paletlerinde karıştırarak tuvale sürmeyip; onun yerine, rengi ortaya çıkaracak karışımın parçalarını, tuval üzerine yan yana küçük noktalar halinde koyarak, bu etkiyi sağlamışlardır. Bu anlamda kırmızı ve sarı renkleri, küçük noktalar ya da kareler halinde yan yana kullanarak, izleme sırasında uzaktan turuncu rengin algılanmasını sağlamışlardır. Renklerin bu şekilde kullanımı gözün algılama sırasındaki yeni renk oluşturması, renkler gözde hareket ve canlılık hissi oluşturmuştur. Akımın başlıca sanatçıları Seurat ve Signac'tır.

Empresyonizm; Resim alanındaki yeniliklerin hareket noktası kabul edilmektedir. Gün ışığına maruz kalan nesnelerin görünüm ve renkleri farklı zamanlarda değişik şekillerde algılanabilir. Ormanlık alanların yeşil rengi yoğun ışıktaki daha parlak, daha canlı görüldüğü gibi, güneş ışığının azaldığı zamanlarda daha koyu renkte ve mat algılanabilmektedir. Akımın sanatçıları, kapalı ortam, atölye çalışmalarından çok, açık hava çalışmalarını tercih etmişlerdir. İzledikleri nesnenin farklı zaman dilimlerinde farklı renk tonları hissi vermesini açık havada ve güneş ışığı altında daha iyi takip edebilmişlerdir. Palet renkleri, ya olduğu gibi ya da değerini düşürmeyen başka bir renkle karıştırılarak kullanılmıştır. Işığı temsil eden renkler sarı, turuncu, kırmızı tonlarında, gölgeler de bu renklerin zıtları olan mavi, mor, yeşille araştırılmıştır. Bu uygulama ile renkleri kirletmeden resimde hacim etkisi sağlanmaya çalışılmıştır.

Edouard Manet, Claude Monet, Alfred Sisley akımın öncüleri olarak kabul edilmişlerdir. Renoir, Edgar Degas, Camille Pissaro, Paul Cezanne de bu akım içerisinde yer alan sanatçılardır. Paris'te 1874'te empresyonist ressamalar birleşerek ortak bir resim sergi açmışlardır. Bu sergi eleştirmenler tarafından bazı yönleriyle olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Bir eleştirmen Monet'nin "Güneş Doğarken İzlenim" adlı tablosu hakkında, gazetesinde çıkan yazısında sanatçılara Empresyonistler (izlenimciler) tanımını kullanmıştır. Tanımlamayı ressamalar da beğenmişler ve bu akımın adı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Post Empresyonizm; Empresyonizm akımının etkisinde kalmış ancak kuralları daha serbest bir akımdır. Van Gogh, Gauguin, Lautrec bu akımın önde gelen sanatçılardır. Empresyonizmin araştırıcı yapısından yararlanmış ancak uygulama aşamasında daha özgün davranışlar sergilemişlerdir.

Fovizm ; Matisse "Bir tabloya bakarken onun neyi göstermek istediğini unutmak gerek." der. Akımın sanatçıları teknik olarak eserlerinde kullandığı renklerin bir birlerine hiç karıştırmamaya özen göstermiştir. Çizimlerinde derinlik kaygısı gütmemiştir. Sanatçılar eserlerinde sınırlara ve kurallara bağlı kalmadan duygularını yansıtmaya odaklanmışlardır. Bir eleştirmen, sergiyi gezerken eserlerin arasında klasik İtalyan üslubundaki küçük bir heykel için "Vahşiler arasında bir Donatello" yorumunu yapmıştır. Bu kelime akımın adı olarak kullanılmıştır. Matisse, Dufy, Vlaminck, Derain akımın sanatçılarındandır.

Ekspresyonizm; Bu akımın sanatçıları, kendilerini boğan, ezen, ıstırapları sanatlarına sokmuşlar, haksızlıklara karşı olan isyanlarını, yeni bir renk ve biçim görüşüyle anlatmak istemişlerdir. Yapılan yorumlarda çizimleri karpisli, kullandıkları renkler ise, fovist ressamlarınki gibi cesaretle kullandıkları ifade edilmektedir. Bu anlayışın ilk izleri Van Gogh ve Munch'un yapıtlarında görülür. Diğer temsilcileri ise Kirchner, Nolde, Rouault, Modigliani'dir.

Fütürizm; Bu akımın izleri 1909 yılında İtalya'da, önce şiirde sonra resimde ortaya çıkmaya başlamıştır. Temel olarak geçmiş ve geleneksel görüşlere ayrı yaklaşır ve reddeder. Fütürizmde ana tema, dünyadaki

hareketlerin bir anını yakalamak değil, hareketin kendisini ve anlamını duyurmaktır. Tüm varlıklar hareket halindedir ve her an değişmektedir düşüncesi hâkimdir. Kendisine bakılan bir hareket beyinde algılanıncaya kadar yeniden değiştiği felsefesi savunulur. Bu açıdan bakıldığı zaman koşan bir at, dört değil, yirmi ayaklı olarak algılanır. Bu bilimsel gerçek Fütüristlerin sanat görüşünü biçimlendirmiştir. Eserlerinde fırtınalı denizler, son hızla giden otomobiller, dans figürleri gibi hareketli konuları seçmişlerdir. Boccioni, Balla, Severini akımın sanatçılarıdır.

Soyut Resim; Abstre ya da Nonfigüratif olarak ta adlandırılmaktadır. Biçim ve renklerde sonsuz serbestlik imkânı tanınması resim, heykeltıraşlık, mimarlık, süsleme, dekor ve kostüm gibi sanatlarda da etkili olmasını sağlamıştır. Soyut kelimesini, tamamen özgürce akla geldiği gibi kuralsızca uygulamalar anlamında kullanılmamaktadır. Nesne ve hareketleri kalıplarından çıkarıp belli yöntemler kullanılarak özgürce ifade edilmesi amaçlanmaktadır. Kandinsky ve Mondrian'dır akımın önde gelen sanatçılarındandır.

Sürrealizm; Eserlerinde gerçek üstü olayları konu almışlardır. Gerçek konuları işlerken de biçim ve renkleri yorumlayarak yeni bir ifade tarzı geliştirmişlerdir. Nesnelerin formları bozulmuş, deforme edilmiştir ancak onu ayırt etmek ve tanımak yerine onun temsil ettiği yeni ifadeyi vurgulamaya yönelmiştir. Doğanın nesnel görünüşünü değil, bilinçaltında ve rüyalarındaki gerçeklikleri araştırmışlardır. Akımın temsilcileri Klee, Miro ve Salvador Dali'dir.

Pop Art; Amerika ve Avrupa'da 1960'lı yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. Terim İngilizce "patlamak-atılmak" anlamına gelmektedir. Akımın sanatçıları sanatın kendisi ve malzemesi konusunda yapılan titizlik ve seçicilik konusunda sınırları yıkmaya çalışmışlardır. Günlük hayatta kullanılan herhangi bir nesne esere konu ya da malzeme olabilmıştır. Konserve kutusu etiketlerinden, artık kumaş parçalarına hatta musluklara kadar birçok nesne eserlerde yer almışlardır. Alışılmışlıkları düzenleyerek yeniden onun hakkında düşünce ve bakış geliştirme dürtüsü oluşturmuşlardır.

Kübizm; Akımın sanatçıları nesneleri kendisine en yakın geometrik şekille ifade etmişlerdir. Onlara yeni şekiller ve tanımlamalar kazandırmışlardır. Kübizm bazı yönleriyle değerlendirildiğinde Empresyonizme tepki içerdiği eleştirmenler tarafından belirtilmektedir. Picasso bu akımın kurucularındandır. Braque, Gris, Legerde bu akım sanatçılarındandır.

Dadaizm; Dadaizm 1. Dünya savaşı sonunda ortaya çıkmıştır. Fransızca "Tahta At" kelimesinden hareketle adlandırılmıştır. Savaşlar sonunda bütün insani değerlerin yıpranması neticesinde sanatçılar, böyle bir uygarlıkta sanatın konusu olarak ancak yıkımların ve acıların ele alınması önceliğini savunmuşlardır. Acıların ifadesi anlamında sanatın güzel ve estetiğe mahkûm olmasına tepkisellik olacak uygulamalarda yapmışlardır. Savaşlarda yaşanan yıkıcı davranışlar sanatsal uygulamalar şeklinde izleyicilere yeniden sunarak yapılanları farklı bir açıdan yeniden görme ve anlama ortamları oluşturmuşlardır. Duchamp, Picabia, Arsenberg akımın sanatçılarıdır.

1.2. İnternet Kavramları

İnternet doğuşu ABD’de askeri amaçlı bir proje ile başlamıştır. 1960’lı yıllarda, soğuk savaş döneminin nükleer savaş tehdidi nedeni ile savunma amaçlı projelere büyük harcamalar yapılmıştır. ABD tarafından geliştirilen ve ARPANET (Advanced Research Project Authority Net) adı verilen proje, ülke savunmasını birbirine bağlı bilgisayarlarla kurulacak iletişimle koordineli bir biçimde sağlamak amacıyla 1969 yılında geliştirilmiştir. Bu ağ, 1990 yılında internet adını alarak, en gelişkin sivil ağ tanımlamasıyla kullanıma sunulmuştur. Askeri amaçlı araştırma yapan laboratuvar ve üniversiteleri birbirine bağlamak için geliştirilen ARPANET, önce ABD’deki üniversitelere, daha sonra da genel kullanıcılara açılmıştır.¹⁷ Bugünkü haliyle bilgisayar ağlarının ağı olarak tanımlanabilen interneti kullananların sayısının her yıl ikiye katlandığı belirtilmektedir.

İnternet bilişim dünyasında gerçekleşen icatlar arasında en önemlilerinden birisidir. Matbaadan sonra en büyük sosyal devrimi

¹⁷ Güliz ULUÇ, Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı, İstanbul, Anahtar, 2003, s.21-22.

gerçekleştirmiştir. İnternetin kısa zamanda bu kadar hızlı büyümesi insanlar arasındaki iletişimin sınırlarını eski imkânlarla göre daha da artırması nedeniyle olmuştur. İnternet üzerinde kullanıcılar birbiriyle kolayca iletişim kurabilmekte, aradıkları bilgilere kolay bir şekilde ulaşabilmekteydiler. Bir bilgisayar ve bir bağlantı hattı aracılığı ile internet bağlantısı, insanlara geniş bir ifade özgürlüğü sağlamıştır.¹⁸ Bilgiye kolay erişebilme, paylaşabile ve yorum yapabilme gibi demokratik hakları sağlamıştır.

Yüksek nitelikli bilgisayarlarla beraber sanatçılar, kamera, web kamera, stüdyoda kullanılan mikser aleti ve müzik enstrümanlarından yararlanmaya başlamışlardır. Yer yer hazır yazılımlar kullanmalarına rağmen, net sanatçısı esas olarak, temel HTML' den daha kapsamlı Perl, Java, ASP, DOTNET veya PHP'ye programlama dilleriyle de çalışmışlardır. İdeal bir durum olarak, geleceğin net Sanatı tam ekranlı video, yüksek kalite, çok kanallı ses cihazı ve evrensel dil-çevirme yazılımıyla gelişeceği öngörülmektedir. Bu tablo henüz uzak görünebilir, ancak müze ve galeri ziyaretçileriyle¹⁹ ortalama kullanıcıların bu ilerlemelerden yararlanacak olma ihtimalleri yüksektir.

ABD'nde 1969'da²⁰ askeri bilgi ve veri transferi amacıyla bir bilgi ağı olan ARPANET (Advanced Research Project Agency Network)²¹ temeli üzerine kurulmuş bir ağ yapısıdır. Bu ağın amacı başlangıçta askeri birlikler ve bazı üniversiteler arasında bilgi akışını sağlamak olarak hedeflenmiştir. Proje kapsamında ilk olarak dört farklı ortamdaki bilgisayarlar arasında bilgi transferi denemesi gerçekleştirilmiştir ve başarılı olunmuştur. Birbirine bağlı bu bilgisayarlar, donanım ve yazılım olarak aynı özelliklerde olmamaları nedeniyle ortaya çıkan uyumsuzlukların giderilmesi için TCP/IP adı verilen bir protokolle iletişim kurabilmeleri sağlanmıştır.²² Denemeye konu olmuş verilerin ağ üzerinden naklinin yanında ilgili bilgisayarlar tarafından dönüştürülüp çözümlenebilir olması sağlanmıştır.

¹⁸ GÖKÇE, a.g.e. s.83.

¹⁹ ELİTSOY, a.g.e. s.94

²⁰ Manuel CASTELLS, Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, çeviren: Ebru Kılıç, İstanbul 2008, Cilt I, s.58-96.

²¹ Tekin MEMİŞ, Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu, Ankara 2002, s.21 v.d.

²² Hasan SINAR, İnternet ve Ceza Hukuku, İstanbul 2001, s.21-22.

İnternette bilgi paylaşımının kolaylaşması ve sunulan hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması amacıyla çeşitli internet program ve yazılımları geliştirilmiştir. Bunlardan World- Wide - Web (www) ya da kısaca ağ, genel olarak internet hizmetini üzerinde birleştiren bir araçtır.²³ Dünyayı saran ağ anlamına gelen web; yazı, resim, ses, video, animasyon²⁴ gibi birçok farklı özellikteki verileri etkileşimli olarak paylaşımına sunulmasını sağlamaktadır.

ABD ordusu 1980 senesinde, ARPANET'ten ayrılarak MILNET, adlı farklı bir askeri bilişim ağı kurmuştur. Bu gelişmeden sonra TCP/IP protokolü tamamen sivil amaçlar kapsamında kullanılmaya başlanmıştır.²⁵ Bu dönemlerde Japonya ve İngiltere'de de farklı internet bağlantı sistemleri geliştirilmeye başlanmıştır.

1989'da www yani World Wide Web teknolojisi, 1990'da ise, World Wide Web'in temeli ve dosya transfer protokolü olan hypertext transfer protocol geliştirilmiştir. Aynı yıl ARPANET tamamen kaldırılmıştır.²⁶ World Wide Web (www) İnternetin diğer adı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Hypertext transfer protocol "http" olarak tanımlanır ve yüksek metin dağıtım, paylaşım protokolü anlamlarını yüklenmektedir.

Türkiye'ye ilk İnternet teknolojisi adımları, 1987 yılında Ege Üniversitesi öncülüğünde kurulan, Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile atılmaya başlanmıştır. 12 Nisan 1993 tarihinde ODTÜ'den Ankara-Washington arasında kurulan kiralık hat aracılığı ile sağlanan bağlantı ilk internet uygulaması olmuştur. Bu nedenle 12 Nisan Türkiye'de internetin "doğum günü" olarak kabul edilmiştir.

1993'te ODTÜ ve Bilkent üniversiteleri ilk Türk web sayfalarını yayınlamışlardır. 64 kbit/sn hızındaki iki hat, çok uzun bir süre tüm ülkenin tek çıkışı olarak kullanılmıştır. 1994'te kurum ve firmalara internet adresleri verilmeye başlanmıştır. Bilkent Üniversitesi (1995 Eylül), Boğaziçi

²³ Ali Osman ÖZDİLEK, İnternet ve Hukuk, İstanbul 2002, s.13 v.d.

²⁴ Edward Lucie SMITH, 20. Yüzyılda Görsel Sanatlar, Akbank Kültür ve Sanat Dizisi yayınları, Çev: Ebru Kılıç, Begüm Kovulmaz, Osman Akınhay, İstanbul, 2004, s.96.

²⁵ Aysel AZİZ, İletişime Giriş, İstanbul 2008, s.72.

²⁶ SINAR, a.g.e. s.23.

Üniversitesi (1995 Kasım) ve İstanbul Teknik Üniversitesi (1996 Şubat) tarihlerinde bu bağlantıda yerlerini almışlardır.²⁷

Ulaştırma Bakanlığına bağlı İnternet Kurulu,²⁸ bu alanda planlama, koordinasyon yapmak üzere oluşturulmuştur. Bu kurulun görev ve yetkileri ele alındığında yapı olarak bir danışma kurulu niteliğini taşımaktadır. Yasal yaptırım ya da uygulama anlamında görevleri bulunmamaktadır. TCP/IP ortak protokolü ile dünyadaki farklı özelliklere sahip bilgisayarlar, evrensel bir sanal topluluk oluşturmaktadırlar.²⁹ İnternet bağlantı ağına giren bir kullanıcının uyması gereken ortak kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar TCP/IP Protokolü olarak adlandırılmaktadır. Bu kurallar, ağ kapsamındaki paylaşımcılar ve sunucular arasındaki kaynak paylaşımı, diyalog vb temaslar trafiğinin etik ve uygun bir şekilde çalışabilmesi için temelleri oluştururlar.³⁰ İnternet hizmetlerinden yararlanmak için gerekli olan bağlantı yazılımlarının TCP/IP protokolüne uygun hazırlanmaları ve kullanılmaları gerekmektedir.³¹ Bu alt yapıya uygun olarak hazırlanmamış kaynaklar ya açılmayacak ya da ağ üzerinde hareket edemeyecektir.

İnternet Alan Adı; Domain, Latince kökenli; dominus = sahip teriminden türemiştir. Alan adı (domain name), bir web sayfasının İnternetteki adı ve adresidir. Bu adres olmadan İnternet kullanıcısı web sayfasına sadece IP adresiyle ulaşabilir. Alan adları IP adresi diye adlandırılan, bilgisayarların (sunucuların / serverların) birbirini tanımasını sağlamak amacıyla numara sisteminin daha sadeleştirilmiş ve akılda kalıcı olan kelimelerle ifade edilmiş halidir.

Temel bir web sayfası adı örnek olarak <http://www.alanadi.com> şeklinde kalıplanmaktadır. İnternet üzerinde bir sayfanın çalışabilmesi için bazı temel zorunlulukları taşıması gerekmektedir. Bunlardan biri sayfanın alan adıdır. Alan adı temel olarak üç bölümden oluşur. Birinci bölüm bağlanılacak adresin bir www web sayfası mı, ftp dosyası mı vb olduğunu belirten anlamlar taşır. İkinci kısımda kişi ya da kuruluşun kendisini tanımladığını düşündüğü

²⁷ <http://www.kpss.com.tr/news-tr/10532.cgi> (18 Haziran 2011)

²⁸ www.ubak.gov.tr, (12 Mayıs 2011)

²⁹ SINAR, a.g.e., s.24.

³⁰ ÖZDİLEK, a.g.e., s.16.

³¹ Ahmet Turan KÖKSAL, Kim Korkar Bilgisayardan?, İnternet, İstanbul 1999, s.24.

anlamalı ya da anlamsız harfler dizisidir. Bundan sonraki kısım kişi ya da kurumun sayfasının işlevselliğini tanımlayan uzantıdan oluşmaktadır. İnternet'te Alan Adı (Domain Name) bir web sayfası için kullanılan uzantılar haricindeki kısımdır. <http://www.alanadi.com> gibi. İnternet alan adlarının isimlendirilmesi, temelde IP (Internet Protocol) sistemlerine dayanmaktadır. Bu sistemde, her internet adresine (alan adı) bir IP numarası tahsis edilmektedir.³² Kullanıcılar bir sayfaya ulaşabilmek için bu IP numarasını değil web sayfasının adını kullanırlar. Bu numaralandırma sistemi akılda tutulması zor olacağı için isimlendirme sistemi kullanılmıştır. Ağ yazılımları verilen adı ip sistemine dönüştürmekte ve ilgili sayfayı çağırır. Alan adı alımında, "tr" uzantı düzenlemeleri ODTÜ tarafından yapılmaktadır.

Bu uzantı dışında alan adına ait farklı uzantılar alınabilir. Bu uzantıların taşıdığı anlamlar vardır. Uzantılardan bazıları ve anlamları aşağıda verilmiştir. Bunlar;

com: Ticari alanda faaliyet gösteren kuruluşların tercih ettiği alan adıdır.

org: Organizasyon faaliyet gösteren kuruluşların tercih ettiği alan adıdır.

biz: "Business" faaliyet gösteren kuruluşların tercih ettiği alan adı uzantısıdır.

İnfo: "Information", "bilgi" faaliyet gösteren kuruluşların tercih etmektedirler.

Ws: "Western Samoa" ya da "Web Site" kelimesine karşılık gelmektedir.

cc: "Cocos (Keeling) Islands" için ülke alan adı uzantısıdır.

com.tr: Ticari amaçlı Türkiye'de kullanılan alan adı uzantısıdır.

net.tr: "Network" anlamına gelen, Türkiye'de kullanılan alan adı uzantısıdır.

org.tr: Organizasyon anlamına gelen ve Türkiye'de kullanılan alan adıdır.

info.tr: "Information", "bilgi" anlamına gelen Türkiye'de kullanılan uzantıdır.³³

tv.tr: Televizyon endüstrisinin tercih ettiği Türkiye'de kullanılan alan adıdır.

web.tr, gen.tr: Belge gerekmeyen Türkiye'de kullanılan alan adı uzantısıdır.

E-Posta (Elektronik Posta); E-mail ya da e-posta elektronik posta olarak da adlandırılmaktadır. Temelde bir internet kullanım protokolüdür. E-posta farklı içerikler barındıran verilerin (resim, ses, metin, grafik v.b.) bir bilgisayardan internet aracılığı ile bir başka bilgisayarın elektronik posta

³² Bozbel SAVAŞ, İnternet Alan Adlarının (Domain Names) Korunmasında ICANN Tahkim Usulü, 2006, s.216.

³³ <http://www.sultantasarim.com/alanadi.html>, (24 Mayıs 2011)

kutusunda gönderilmesini sağlayan bir yazılımdır. Elektronik posta bilgisayar ağları üzerinden iletilen mesajlardır.³⁴

E-posta imkânlarından yararlanabilmek için bir kullanıcı adresi alınması gereklidir. Bu adres isim (ve / veya soy isim, ya da rumuz), @, server adı, uzantı gibi bölümlerden oluşmaktadır. ahmetdolunay@beykent.edu.tr gibi.

Telnet (Uzak Masaüstü); Telnet, internet üzerinde çalışan ve uzaktaki bir bilgisayara bağlanarak, karşıdaki bilgisayarı kullanabilme ortamını sağlayan bir uygulama protokolüdür.³⁵ Burada kullanıcı kendi makinesinde açılan yeni bir ekran penceresi aracılığı ile karşıdaki bilgisayarı önündeymiş gibi kullanabilir.³⁶ Bu sistem genellikle kütüphaneler, bilgi bankaları gibi bilgilerin paylaşımına açık tutulması istenilen ortamlarda kullanıldığı görülmektedir.

İçerik Sağlayıcı (Content Provider); Bir eseri veya kaynağı, internette paylaşımına sunmak üzere sistemlerinde barındıran kişi ya da kurum içerik sağlayıcı³⁷ olarak adlandırılır. İnternette bir web sayfası üzerinden paylaşımına sunulan içerikler eser³⁸ ya da eser niteliği taşımayan yazı, ses, grafik v.b. bilgi kaynakları olabilirler.

Servis Sağlayıcı (Service Provider); Servis sağlayıcı (İnternet Servis Sağlayıcısı – İSS) internete bağlı kullanıcıların ilgili sayfalara ulaşabilmeleri için kendi bilgisayarlarını kaynak barındıran makine olarak hizmete sunan kuruluşlara verilen addır.³⁹ İSS’lar bulundukları veya anlaşmalı oldukları ülkenin internet temelini oluşturan, ağ bağlantı firmaları gibi kuruluşlarla irtibatlı olarak çalışmaktadırlar.

Kullanıcılar (Browser); Kullanıcı araçları (Browser)⁴⁰, internete bağlanabilmek, ağ üzerinde paylaşımına açılmış sayfaları gözün tanımlayabileceği temel forma dönüştüren yapılardır. Bu alanda önde gelen yazılımlar Explorer, Mozilla Firefox, Opera olarak gösterilebilir.

³⁴ Bülent SANKUR, Bilişim Sözlüğü, 2008, s.281.

³⁵ SANKUR, a.g.e., s.825.

³⁶ Tekin MEMİŞ, Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu, 2002, s.24.

³⁷ SANKUR, a.g.e.,s.177.

³⁸ Sevilay UZUNALLI, İnternette Telif Hakkı, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu 21-22/05/2001, İzmir, s.80-84.

³⁹ SANKUR, a.g.e., s.738

⁴⁰ SANKUR, a.g.e., s.97

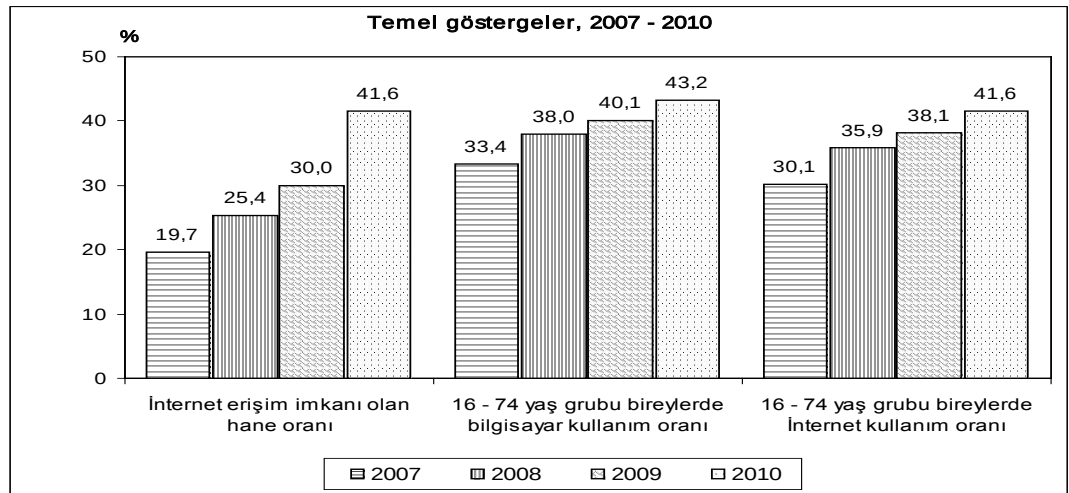
1.2.1. 2010 Yılı TÜİK İnternet Kullanım İstatistikleri⁴¹

İnternet kullanım istatistiklerinin bilinmesi sanatın uygulanması ve sunumu bağlamında web ortamını değerlendirme aşamasında çok önem taşımaktadır. Hedef kitlenin belirlenmesi ve çalışmaya bu doğrultuda yön verilmesi açısından gerekli bilgiler bu şekilde elde edilebilecektir.

İnternete erişim imkânı olan hane oranı % 41,6'ya yükseldi

2010 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre hanelerin %41,6'sı İnternet erişim imkânına sahiptir. Bu oran 2009 yılının aynı ayında %30'du.

İnternete erişim imkânı olmayan hanelerin %26,3'ü İnternet kullanımına gerek duymadıklarını belirtmişlerdir. ADSL %73,3 ile hanelerde kullanılan en yaygın İnternet bağlantı türüdür.

Grafik 1. TÜİK 2007–2010 İnternet Kullanım İstatistikleri

Bilgisayar ve İnternet kullanımı artıyor; Araştırma sonuçlarına göre 16–74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve İnternet kullanım oranları sırasıyla erkeklerde %53,4 ve %51,8, kadınlarda %33,2 ve %31,7'dir. Bu oranlar önceki yılın aynı dönemi için sırasıyla erkeklerde %50,5 ve %48,6, kadınlarda %30,0 ve %28,0'dir.

İnternet kullanan beş bireyden üçü her gün İnternet kullanıyor; Son üç ay içerisinde (Ocak-Mart 2010) bireylerin %39,1'i bilgisayar, %37,6'sı İnternet kullanmıştır. Bilgisayar kullanan bireylerin %60,8'i bilgisayarı,

⁴¹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6360>

İnternet kullanan bireylerin %59,3'ü ise İnterneti hemen hemen her gün kullanmıştır.

Bilgisayar ve İnternet kullanımında ev ilk sırada; Bilgisayar kullanılan yerler; %70 ile ev, %31,3 ile işyeri, %17,5 ile İnternet kafe, İnternet kullanılan yerler ise; %62,8 ile ev, %31,6 ile işyeri, %20 ile İnternet kafe olarak sıralanmaktadır.

Bilgisayar ve İnternet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 yaş grubudur. Bu oranlar tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir. Eğitim durumuna göre en yüksek bilgisayar ve İnternet kullanım oranı yüksekokul, fakülte ve üstü mezunlarındadır.

İşverenler bilgisayar ve İnternet kullanımında önde; İşgücü durumu dikkate alındığında, işverenlerde bilgisayar ve İnternet kullanım oranları sırasıyla %69,2 ve %67,8 iken, ücretli ve maaşlı çalışanlarda %62,6 ve %60,5'dir. Aynı oranlar işsizlerde sırasıyla %50 ve %48,2'dir.

İnternet en çok e-posta için kullanılıyor; Son üç ay içerisinde İnternet kullanan bireylerin %72,8'i e-posta göndermek-almak, %64,2'i sohbet odalarına, haber gruplarına veya çevrimiçi tartışma forumlarına mesaj göndermek, anlık ileti göndermek, %58,8'i haber, gazete ya da dergi okumak, haber indirmek, %55,7'si mal ve hizmetler hakkında bilgi aramak, %51,2'si oyun, müzik, film, görüntü indirmek ya da oynatmak için İnterneti kullanmıştır.

Giyim ve spor malzemelerini İnternet üzerinden alıyoruz; İnternet kullanan bireylerin kişisel kullanım amacıyla İnternet üzerinden mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranı %15'dir. Sipariş verme ya da satın alışın en son yapıldığı zamana göre % 9,0'ı son üç ay içerisinde, %3,6'sı üç ay ile bir yıl arasında, %2,5'i ise bir yıldan uzun süre önce gerçekleştirilmiştir. İnternet kullanan bireylerin %85,0'ı ise İnternet üzerinden hiç mal veya hizmet siparişi vermemiş ya da satın almamıştır.

Son 12 ayda (Nisan 2009-Mart 2010) İnternet üzerinden mal veya hizmet siparişi veren ya da satın alan bireyler %24,3 oranı ile en fazla giyim ve spor malzemeleri almışlardır. Bunu %23,8 ile elektronik araçlar, %19,3 ile ev eşyası, %15,2 ile seyahat bileti alma, araç kiralama, %13,3 ile gıda maddeleri ile günlük gereksinimler izlemektedir. Bir önceki yıl aynı dönemde elektronik araçlar %32,2 ile (cep telefonu, kamera, TV, DVD oynatıcı v.b) ilk sırayı almıştı.

İnternet kullanan iki kişiden birisi bilişim güvenliği sorunu ile karşılaştı; Son on iki ay içinde kişisel amaçla İnternet kullanan bireylerin %46,8'i güvenlik sorunu ile karşılaşmıştır. Bireylerin karşılaştığı en önemli sorunlar; %36,4 ile bilgi veya zaman kaybına neden olan virüs ya da diğer

bilgisayar sorunları ve %32 ile istenmeyen gelmesidir.

e-postaların (Spam)

İnternet kullanan bireylerin %58,1'i kişisel amaçla kullandığı bilgisayarını ya da verisini korumak için bir güvenlik yazılımı ya da aracı kullanmıştır.

1.3. Teknoloji Kavramı

Teknoloji, Yunancada sanat anlamına gelen “tekhne” ile bilgi anlamına gelen “logos” köklerinden oluşan “technologie” kelimesinden doğmuştur.⁴² Teknoloji sanayinin çeşitli alanlarında kullanılan sistemlerin işleyişini ve metotlarının incelenmesini sağlayan bilim, sanat ve mesleklere özgü teknik terimlerin tümü olarak da tanımlanmaktadır. Diğer bir yaklaşımla teknik disiplinler grubudur. Bunların hepsi, bilinen bir amaca, fiziksel, kimyasal veya organik bir amaca ulaşmak için bir araya gelmişlerdir.

Bilginin saklanması ve paylaşılabilmesiyle teknolojinin gelişimi arasında sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Bilginin teknolojiye dönüştürülmesi ve teknoloji sayesinde paylaşılarak geliştirilmesi tarihsel süreç içerisinde sürekli gelişen bir yapı olmuştur.

İnsanlar hayatın herhangi bir evresinde yetersiz kaldığı durumlarda bu yetersizlikleri aşmak için ortaya koyduğu çözüm çabaları teknolojik gelişmeleri doğurmuştur. Teknoloji, üretken mantık içinde bir düşüncenin doğması ve düşünceyi gerçekleştirmek için yapılan faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. İlk teknik uygulamalar ne kadar basit görünseler de kendi dönemleri için ileri bir adım sayılırlar. Teknolojinin doğmasına etken olan itici güç, insanoğlunun varlığını sürdürebilme ve yaşam koşullarını kolaylaştırma isteklerinden doğmuştur. Günümüzde kullanılan teknolojik imkânlar binlerce yıllık deneyim, araştırma ve bulguların sonucunda ortaya çıkmıştır. Her bir gelişme temelde ve sonuçta bir diğerini etkilemektedir.

⁴² Zeliha Aslı ELİTSOY, Dönüşümler Bağlamında Teknoloji-Sanat İlişkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s.7.

1.4. PLASTİK SANATLARIN SUNUM BİÇİMLERİ

Plastik Sanatlar

Uygulamalarda boya, kil, alçı gibi nesnel malzemeler kullanılmaktadır. Plastik sanatlar dört başlık altında ele alınmaktadır bunlar Grafik, Yazı sanatı, Resim, Heykel, Seramik olarak belirtilmektedir.

Plastik sanatlar, görsel sanatlar olarak da adlandırılmaktadır. Eserlerde boya, kil, taş, ahşap gibi madde ve malzemeler sanatsal yenilikler ve estetik kaygıları güdülerken yeni form ve şekiller haline getirilmişlerdir. Plastik sanatların sınırlarını belirleyen teorik ve teknik hatları mevcuttur. Teorik inceleme ve analiz, bir eserin estetik ve plastik formu üzerinde gerçekleştirilmektedir.⁴³ Kurgu, oran-orantı, denge, uyum gibi ilkeler ile plastik form kurgulama yöntemleridir. Plastik sanatlar fonksiyonellik yanında estetik ve sanatsal kaygılarda gütmektedir.

Sanatın internet üzerinde uygulanabilmesi ya da sunulabilmesi için teknik olarak bazı temel alt yapıya ihtiyaç vardır. Bu alt yapı farklı birim ya da parçalardan oluşmaktadır. İnternet kavramı ve onu oluşturan birimler birlikte çalıştığı zaman sonuç elde edilebilmektedir. Örneğin; alan adı olmadan bir web sayfası açılmaz, web alanı olmadan bilgilere ulaşmak imkânsızdır, bir ağa bağlanılmadan sunucuya erişmek söz konusu olamamaktadır. Bu bağlamda kavram ve bağlantıları tanımak ve sunduğu imkânları iyi tahlil etmek gerekmektedir.

Plastik sanatların yüzyıllardır farklı sunum ve uygulama yöntemleri olmuştur. Sanatın projelendirme aşamasından beri doğan sunum kaygısı kendini üretim aşamalarında da hissettirmektedir. Paylaşmak, mesaj vermek sanatın temel kaygılarından biridir. Sanatın sunumu ile ilgili köklü temellere oturmuş sunum teknikleri gelişmiş ve kullanılmıştır.

⁴³ http://www.aydinsofu.com/sanatpedi/Plastik_Sanatlar (18 Haziran 2011)

1.4.1. Koleksiyonerlik

Kelimenin sözlük tanımları; Türk Dil Kurumu, Koleksiyon : “Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü, derlem” olarak tanımlamaktadır.⁴⁴

Princeton Üniversitesi ,“Bir bütün olarak düşünülen ya da bir arada gruplanan muhtelif şeyler” (Princeton Üniversitesi) olarak tanımlanmaktadır. Krzysztof Pomian , “Geçici ya da sürekli olarak ekonomik dolaşımdan uzak tutulan, amaca özel hazırlanmış mekânlarda korunan ve sergilenen doğal ya da yapay objeler grubu” olarak nitelendirmektedir. Traditional Fine Arts Organization, “Müzenin görevi ve amacını yansıtan karakteristikte sanat eseri topluluğudur. Bir koleksiyon bir coğrafi alan, bir zaman dilimi gibi temalar üzerine kurulu olabilir. Koleksiyon aynı zamanda daha büyük bir kuruluşa ait parçalar ya da bir şahıs tarafından sahip olunan bir grup sanat eseri anlamını da taşıyabilir” ifadelerini kullanmaktadır.⁴⁵

Ülkemizde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre koleksiyon: “Belirli bir sistem içinde sınıflandırılarak belirli şartlarda, belirli bir yerde saklanan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarından oluşan grubu” temsil etmektedir.⁴⁶

Oregon Üniversitesi, “Bazı genel özellikleri temel alarak, bir araya getirilen belgelerin yapay/suni birikimi” ya da “Özel şahıs ve kuruluş tarafından oluşturulan arşiv gruplaması” olarak tanımlamaktadır.

Library Skills Online Glossary,“Kütüphanenin tüm arşivi arasında ortak bir yön doğrultusunda ayırt edilmiş spesifik bir bölüm” olarak belirtilmektedir.

John Elsner ve Roger Cardinal “The Cultures of Collecting” adlı kitapta, bir yaklaşımla, Nuh’u ilk koleksiyoncu olarak tanımlarlar. Nuh’un toplama etkinliğine koleksiyon kimliği kazandırmalarının nedeni, gemisinde her cinsten iki canlıyı bilinçli bir seçimle bir araya toplaması, bir koleksiyoncu uzmanlığıyla ve titizliğiyle çalışmasıdır. “H.z. Nuh, bir koleksiyoncunun

⁴⁴ <http://tdkterim.gov.tr/bts> Türk Dil Kurumu, (26 Nisan 2011)

⁴⁵ Özlem KONUKÇU, Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi, Filolog, Yüksek Lisans, 2007, s.98.

⁴⁶ Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ni Koruma ve Yaşatma Derneği Yayınları, 2002, s.72.

varabileceği en uç noktayı temsil etmektedir. Nuh'un tutkusu dünyayı kurtarma çabasında yatar - var olma şansı olmayan tek türleri değil ama hayatı yeniden oluşturabilecek model çiftleri toplar. ..Nuh derin bilgili bir kimse değildi ancak geminin içindekiler bir “catalogue raisonné” gibi tüm canlı türlerini envanterleşmiştir”⁴⁷ denilmektedir.

1.4.1.1. Kurum Koleksiyonları

Sanatın var olabilmesi için desteklenmesi gereklidir. Bu destekler kişisel eser edinme ya da bunu profesyonel hale getirip koleksiyon oluşturma şeklinde ortaya çıkabilir. Türkiye’de koleksiyonculuk gelişmekte olan bir alandır. Sanatseverler sayesinde ilerlemiş ve çoğu günümüze kadar gelen önemli koleksiyonlar oluşmuştur. Bu anlamda Atatürk kurumlara koleksiyon oluşturmaları için hedefler göstermiştir. Merkez Bankası, İş Bankası, Ziraat Bankası gibi devlet kurumları ilk koleksiyonculuk faaliyetlerini başlatmışlardır. Yeni bankalar da bu uygulamaları geliştirip güçlendirmişlerdir. Bugün, banka koleksiyonlarındaki eser sayısının, Türkiye sanat müzelerindeki eser toplamından daha fazla olması dikkat çekicidir. Koleksiyonların sahipleri açısından maddi değer taşımalarının yanı sıra, Türk resim sanatının gelişim aşamalarını belgeliyor olmasının, toplumun kültürel belleği açısından önemi vardır.⁴⁸

1.4.1.2. Şahıs Koleksiyonları

Koleksiyonerlik kişi ve kurumların mali alım güçlerine ve bu yatırım için ayırabilecekleri kaynağa paralel olarak şekillenir. Raffi Portakal Türkiye’de koleksiyonculuğun başlaması ve yaygınlaşmasına ilişkin görüşlerini ve bu yöndeki çabalarını şöyle ifade etmektedir:

“Türkiye’de resim alımını işadamları, sanayiciler ve bankacılar başlattı. 25-30 yıldır bu isin içinde biri olarak alıcıları Türk resmine inandırmaya çalıştım. ‘Alın bunlar gerçekten ülkemizin yetiştirdiği en önemli sanatkarlar dediğimizde hep bir direnmeyle karşılaştık’. Bize sorulan bu eserlerin yurt dışında da değerli olup olmadığıydı... Birkaç faktör

⁴⁷ Özlem KONUKÇU, Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi, Filolog, Yüksek Lisans, 2007, s.98.

⁴⁸ KONUKÇU, a.g.e. s.67.

Türkiye’de resim alımını hızlandırdı. Bunlardan birisi, ünlü insanların eser satın almasıydı.”⁴⁹. Bu açıklamaları şahıs koleksiyonlarının oluşumu konusundaki temelleri ifade etmektedir.

1.4.2. Galeriler

18. yüzyıldan bu yana sergi mekânları, biçim ve anlam bakımından büyük değişimler geçirmiştir. İlk zamanlarda sanatsal aktivite ve sergiler “salon” adı verilen alanlarda gerçekleştirilmiştir. 1950’li yıllarda modern avantgarde ile birlikte, mekânın sanatın çerçevesini oluşturmuş sanatçılar galerileri eserlerinin tamamlayıcısı olarak görmüşlerdir. Mekân sanatı, sanatçıyı ve izleyiciyi bütün gücüyle içine almaktadır. Küreselleşmenin yarattığı etkiyle, modern sanat, yerel ve evrensel mimariden, sosyal, kültürel ve politik mekânlardan izler taşımaya başlamıştır. Dünya anlayışının değişmesiyle sanatçılardaki anlayışta buna paralel bir yön izlemektedir. Kavram olarak mekân üç farklı kategoride incelenebilir;

1. Sanatın temeli olarak mekân, Gerçek ve yarı gerçek; eserin biçim ve içeriğini belirler.
2. Sanatın yerel bağlamı içinde mekân, Sanat ve onun ulusal ve sosyal bağlamı arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir.
3. Sanatın evrenselliği içinde mekân, Sanat ve evrensel, sosyal oluşum arasındaki ilişkiyi incelemektedir.

1.4.3. Müzeler

İlk müze örnekleri Asya uygarlıklarında görülmektedir. M.Ö. 12 yy da Elam Kralı seferler sonunda ganimet olarak topladığı eserleri Mezopotamya’dan, Elam topraklarına getirip ve zaferlerinin simgesi olarak sergilenmesini sağlamıştır. M.Ö. 9.yy.da ise Asurluların savaş ganimetlerini,⁵⁰ Asur şehrinin batı kapısındaki bir odada depolayıp Tanrı Nergal’e adadıkları kaynaklarda yer almaktadır.

⁴⁹ Turhan TEKELİOĞLU, <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/1999/07/04/128529.asp> (20 Haziran 2011)

⁵⁰ Kâmil SU, Osman Hamdi Bey’e Kadar Türk Müzesi, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları Sayı: 3, İstanbul 1965. S.30.

1.4.3.1. Müzelerin Genel Yapısı

İkinci Dünya savaşından sonra müzeciliğe kurumsal bir yapı kazandırma çalışmaları yapılmıştır. 1958'de Rio de Janeiro'daki UNESCO Müze Semineri'nde müzelerin organizasyonu ve amaçları ile ilgili bazı tanımlamalar ortaya konmuştur. 1968 sonrasında Müze'nin hizmet amaçları sorgulanırken, müzelerin yapısıyla ilgili farklı görüşlere yer verilmeye başlanmıştır. Müze geçmişteki otoriter ve hata yapmaz görünümünden uzaklaşmış; daha saydam, daha güvenilir ve bunun sonucunda daha demokratik bir kurum olma yoluna girmiştir.

1972'de UNESCO ve Uluslararası Müzeler Komitesi ICOM' un ortaklaşa yayınladığı Santiago bildirgesi ile Müze,

“[...] toplumun hizmetinde ve onun ayrılmaz bir parçası olan, hizmet ettiği toplulukların vicdan oluşturmalarını kolaylaştıran özellikleri ihtiva eden; etkinliklerini günümüz problemlerini çözmeye yarayan tarihsel çerçevenin içinde konumlandıran [...] var olan uzmanlık müzelerinin yok olmasına değil, rasyonel ve mantıksal biçimde evrim geçirip topluma daha iyi hizmet etmesine olanak tanıyan" bir kurum olarak tanımlanmıştır.”

1.4.3.2. Dünya Müzeciliğinin Tarihçesi

Helenistik dönemde Delphi, Apollon, Olimpia ve Zeus kutsal alanlarına verilen kutsal adak eşyalarının zaman içinde buralarda birikmesi sonucu bu tür mabetler müze niteliği taşımaya başlamışlardır.⁵¹Yunanlıların Mısır işgal sırasında elde ettikleri değerli eşyaları koleksiyon ve sergi gibi niteliklerde kullandıkları belirtilmektedir.

Papa 4. Sixtus 1471'de Roma'da bulunan Konservaturi sarayının özel odalarında heykeltıraşlık eserlerinin sergilenmesi için görevlendirmeler yapmıştır. Bu uygulama ilk müzenin temellerini oluşturmaktadır. Güney Fransa'da Jean de Berry, Mantua'da ve Gamzaga'da Ferraro'da Este, İngiltere

⁵¹ SU, a.g.e. s.71.

Kralı I. Karl'da bu gibi uygulamalarda bulunmuşlardır. Fransa Kralı 13.Lui, Habsburg Tirolündeki Ambros Sarayında koleksiyonları sergiye açtırmıştır.⁵²

17-18 yy larda müzeler konularına göre düzenlenmeye başlanmıştır. Bu konular arkeoloji, tarih, fen, sanat ve etnografya gibi başlıklar şeklindedir. 1683'te İngiltere Oxford'da Ashmoliean ve 1759 yılında British Museum kurulmuşlardır. 19 yy da özel koleksiyonlar devlet eliyle sergilenmeye başlamış ve devlet müzeleri kurulmuştur. Eserlerin korunması maddi bakımdan külfetli olduğu için kişilerin bunu yükün altından kalkamayacakları kanısına dayanarak müzeler devlet eliyle bakımı ve sergilenmesi zorunlu hale getirilmiştir. 18. yy.dan sonra halka açık bilim sanat eserlerini koruyan binalara müze denmesi yaygınlaşır.⁵³

1.4.3.3. Türk Müzeciliğinin Tarihçesi

Türklerde koruma ve sergileme düşüncesi, 13.yy'da Anadolu Selçukluları ile başlamaktadır. Selçuklu saraylarında özel odalarda, özel sandıklar içinde hediye eşyaların saklandığı kaynaklarda belirtilmektedir. Selçuklu sultanlarının tarih ve sanat eserlerinin korunması için fermanlar çıkarttıkları belirtilmektedir.

Maraşlı Dulkadiroğlu Beylerinden Alaud Devna sarayın bazı odalarını müze hâline getirmiş ve topladığı eserleri burada korumuş ve sergilemiştir.

Türk kültüründe eskiden beri değerli eşyaları, silahları saklamak, hediyeleri koruma düşüncesi hep var olmuştur. Türk müzesinin çekirdeğini Topkapı Sarayı'nda toplanmış çeşitli hediye, ganimet, hediye ve silahlar oluşturmuştur. 1846'da bu eserlerin sergilenmesi için ilk müze kurulmuştur.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Bizans İmparatorluğu'na ait eserlerin korunmasını emretmiştir. Savaşlardan elde edilen değerli hediyeler ve kutsal emanetler İstanbul'da Topkapı Sarayında korunmaya alınması sağlanmıştır.⁵⁴

⁵² SU, a.g.e. s.125.

⁵³ Nazan ATASOY, Çağdaş Müzecilikte Müzenin İşlevi, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, İstanbul 1999, s. 147.

⁵⁴ Rifat ERGEÇ, Türk Müzeciliğinin Tarihçesi, Yöre Dergisi, No:2 Gaziantep 1993, s. 33-34.

1846 yılında Aya İrini anıtında ilk müze kurulmuştur. Müze kurulmasına önderlik eden Ahmet Fethi Paşa olmuştur. İlk müze Mecma-i Eslaha-i Attika ve Mecma-i Asarı Attika gibi isimlerle adlandırılmıştır. Tarihi ve kıymetli silahların ve antik buluntuların toplanıp korunduğu bir mekan niteliğini taşımıştır. Müze deposu niteliğindedir. Halka açık olmamasına rağmen özel izinler alınarak izleyenler de olmuştur. ve halka açık değildir. 1868’de Türkiye ye gelen Albert Du Mond ile birlikte bu mekân Aya İrini Müzesi adı ile anılmaya başlamıştır.

Ahmet Fethi Paşa tarafından 1868’de Müze-i Hümayun adıyla gerçek anlamda ilk müze kurulmuştur. Aya İrininin ortam olarak rutubetli olması eserlerin zarar görmesine neden oluşturmuştur. Bu nedenle müze için yeni bina fikri doğmuştur. Çemberlitaş’ta bir arsa alınmış ve iki katlı bir bina yapılmıştır ancak bu girişim sonuca kavuşturulamamıştır. Müze müdürü Dethier, bu iş için en uygun mekânın Çinili Köşk olabileceğini, savunmuştur. Teklifi kabul edilen Dethier, 1876 yılında Çinili Köşk’ü restore ettirmiştir. Aya İrini Müzesindeki eserler yeni mekâna getirilmiştir.

1881’ de müze giriş ücreti 100 para olarak ziyaretçilere açılır. 1881 yılında Osman Hamdi Bey müze müdürü olmuştur. Osman Hamdi Bey zamanında eserler bilimsel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler Asar-ı Attika Kanunu’nun yürürlüğe konulmasını sağlamıştır. Osman Hamdi, İstanbul Arkeoloji Müzesinde bilimsel bir kütüphane kurmayı da hedeflemiştir. 1892’de erkek kardeşi Halil Ethem Bey’i müdür yardımcısı olarak görevlendirmiştir. 20 yıl birlikte çalışmışlar ve bu dönem altın çağ olarak bilinmektedir.

Türkiye’de Sosyal Müzecilik; Birçok alanda dünya çapında yaşanan gelişmeler müzelerin de kendilerini sorgulama ve güncellemesini zorunlu hale getirmiştir. Türkiye’de devlet müzelerinin bu zorunluluğa ayak uydurduğu söylenemez. Son yıllarda bazı çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar geç kalmış ya da kaynak yetersizlikleri nedeniyle gerçekleştirilmeleri çok uzun zaman gerektirmektedir.⁵⁵

⁵⁵ İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü, Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletim Modeli Öneri Raporu Projesi: Durum Analizi Raporu, Mart 2009, İstanbul, 15

Bu bağlamda Orhan Silier müzelerin topluma mesafesi konusunda şunları söyler;

“Ne yazık ki, dünyadaki müzelerin hızla gelişmelere karşın, Türkiye’de müzeler, özellikle de devlet müzeleri, çok sınırlı sayıdaki istisna dışında, hala toplumla gerekli uyumluluğu sağlayamamıştır. Yüzde 80 – 95 oranında yabancı turistlere hizmet veren, tek bir sürekli sergi dışında geçici sergi ve faaliyetlere yer verdikleri ancak nadiren işitilen bürokratik kuruluşlar durumundadırlar.”⁵⁶

1.4.4. Müzayedeler

Genel bir yaklaşımla “satıyorum, satıyorum, sattım...” sözleri ile akıllarda yer etmiş olan müzayede kelimesi çeşitli sözlüklerde “Artırma”⁵⁷, “Açık artırma”⁵⁸, “Artırma gibi anlamlara gelir. Bir ürünü katılımcılar önünde değerini artırarak satışa çıkarma” anlamlarını karşılamaktadır.

Müzayedelerin temeli Roma ve Babil’lere dayandırılmaktadır. Eski Yunan kâtiplerine dayanılarak kabul edilen ilk müzayede Babil’de M.Ö. 500 yılında gerçekleşmiştir. Bu dönemlerde, müzayedeler yıllık olarak tutulduğu ifade edilmektedir.

Cassady ise müzayede eşsiz bir tahsis etme sistemidir der. Malın satın alınması, alıcılar arasında fiyat artırma temelli bir yarışma yapılmasıyla gerçekleşir açıklamasını yapmıştır. İngilizce “müzayede” anlamına gelen “auction” kelimesinin Latince “artırma” ve “artış anlamlarına gelen “auctus” ve “augere” kelimelerinden oluştuğu tahmin edilmektedir.⁵⁹ “Müzayede” ise Arapça kökenli bir kelimedir. Osmanlıda bir maliye terimi olarak kullanılmıştır. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü’nde müzayede için “Devletçe veya bir müessesesece satılığa çıkarılan bir malın veya yerin

⁵⁶ Orhan SİLİER, Kent Müzeleri ve Türkiye’de bu tür müzelere duyulan ihtiyaç <http://www.tarihvakfi.org.tr/download/kentmuzemakale.doc> Erişim: (06 Mayıs 2011)

⁵⁷ Osmanlıca Türkçe Sözlük, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1985, S.353.

⁵⁸ Mehmet KANAR, Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, İstanbul: Derin Yayınları, 2003, s.1095.

⁵⁹ Ayşegül ÖZKARAMAN, Türkiye’de Müzayede Evlerinin Sanat Eserlerinin Değerlendirmesindeki Yerin Belirtilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 1999, S.24.

artırılmaya konulması yerinde kullanılır bir tabirdir” denilmektedir.⁶⁰ Fakat kelimenin kullanımına dikkat edildiğinde “müzayede” yanlış bir adlandırma olmuştur; çünkü bütün müzayedeler artan fiyat tekniğinin dışında farklı özellikler taşımaktadırlar. Gerçekte, alışla gelmiş fiyat artırılan müzayede tekniğiyle beraber, açık indirimli müzayede türleri de bulunmaktadır.

Geleneksel müzayede satışa sunulmuş eseri almak isteyen alıcıların karşılıklı yükseltilecek fiyat tekliflerini içermektedir. Fiyat yükseltme uygulaması en yüksek teklif verilip başka teklif veren kalmayınca kadar sürmektedir. Yeni bir teklif gelmemesi durumunda müzayedeyi yöneten görevli (mezatçı) de çekici vurarak müzayedenin sona erdirir. Müzayedelerde alıcılar söz konusu mal ve hizmetlere ne kadar teklif verileceğini, satıcılar da müzayedeye koydukları mallara alıcıların ödeyeceği miktarları bilmeden uygulanmaktadır.

1.4.5. Festivaller

Genellikle yerel bir topluluk tarafından belirlenmiş ve geleneksel hale gelmiş, belirli zaman kutlanan, yapıldığı bölgenin kültürel değeri hâline gelmiş etkinliklerdir. Latince “festa” kelimesinden doğmuştur. İlk olarak 13. yüzyılın başında kullanılmıştır. Festivaller, toplumların kültürel varlıklarını gösterme ve paylaşma işlevleri görmektedir. Resmi ya da sivil kuruluşlar tarafından organize edilmektedirler. Festivaller ulusal ve uluslar arası olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir. Bu ayrım festivallerin kapsamıyla ilgilidir.⁶¹

1.4.6. Bienaller

Bienal, İtalyanca "her bir diğer yıl" anlamına gelir. İki yılda bir düzenlenen etkinliklere verilen addır. Çoğunlukla kültürel veya sanatsal faaliyetler için kullanılan bir terimdir. En eski Bienal, 1895'ten beri düzenlenen Venedik Bienali'dir. Uluslararası çapta olan organizasyonlar, kültürlerin etkileşimi gayesini esas almaktadır. Sanatsal kavramların tekrar sorgulandığı bu tarz anlayışlar, yeni kavramlarında doğmasına sebep olmaktadır.⁶² Türkiye'de de 1987 yılından beri düzenlenen ve iki yılda bir tekrarlanan

⁶⁰ Mehmet Zeki PAKALIN, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü: II. Fasikül, 3. bs. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983, s.640.

⁶¹ Fırat ÇALKTUĞ, II. Dünya Savaşından Sonra İzmir'in Kentleşme Sürecine Sanat Galerilerinin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010, s.58.

⁶² ÇALKTUĞ, a.g.e. s.98.

Uluslararası İstanbul Bienali bulunmaktadır. Yapılan sanatsal çalışmalar dönemin sanat anlayışı ile uyuşan farklı mizansenler yüklenen işler niteliğini taşımaktadırlar. İki yılda bir düzenlenen bu faaliyet belli çevreler tarafından seçilen koordinatörler tarafından sürdürülmektedir. Uluslararası İstanbul Bienali benzerleri olan Venedik, Sao Paulo, Sydney Bienalleri gibi benzerleri arasında kendine ait değeri olan, ulusal temsil modeli yerine, sanatçıların eserlerinin birbirleri ve izleyici ile bağını sağlayan bir sergi modelini tercih etmektedir. Uluslararası bir danışma heyeti aracılığı ile belirlenen Bienal küratörü, geliştirdiği kavramsal çerçeveye uygun olarak çeşitli sanatçı ve projeleri sergiye davet etmektedir. 1987 ve 1989 yıllarında Beral Madra'nın genel koordinatörlüğünde gerçekleştirilen ilk iki Bienalden sonra, 1992 yılında İstanbul Bienali için İKSV, 1994 yılından itibaren tek küratörlü sisteme geçmeye karar vermiştir.

1.4.7. Fuarlar

Fuarlar, farklı ülkelerden ürün, hizmet sunucuları ve alıcılarının bir araya geldiği, tanıtım ve anlaşmalar yaptıkları mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında arz ve talep bağlamında tarafların bir araya geldikleri, ürünlerin reklamlarının yapıldığı ciddi organizasyonlar haline gelmiştir.⁶³ “Fuar kelimesi, Fransızca kökenli olup, mal ya da hizmetlerin ticari amaçlarla sergilendiği, karşılıklı iş olanaklarını ve alışverişi geliştirmek için satıcı ile alıcıların bir araya gelmesini sağlayan ve belirli dönemlerde aynı yerde tekrarlanan tanıtım ortamları” anlamı taşır.

⁶³ ÇALKTUĞ, a.g.e. s.107

2. BÖLÜM

SANATIN YENİ SUNUM OLANAKLARI VE İNTERNET

Sanatsal eserlerinin üretiminde ve sunumunda teknolojiden yararlanma her geçen gün daha da artmaktadır. Dünyanın birçok gelişmiş ülkesinde mühendisler yeni bir teknolojik buluşla ortaya çıkmaktadırlar. Bu gelişmeler yapay zekâ ve sanal gerçeklik gibi kavramları⁶⁴ ortaya çıkarmıştır.

2.1. Bilgi Çağında Sanatçı ve Teknoloji İlişkisi

İletişim araçlarının gelişmesiyle bilgi ortak bir değer haline gelmiş ve teknoloji de bilgiyi güncel hayata taşımıştır. Teknoloji sanayi alanında bilgiyi depolayabilme, kontrol edebilme, değerlendirme, dağıtma⁶⁵ gibi yöntemlerin ve benzerinin tümünü kapsayan uygulama becerisi olarak da tanımlanabilmektedir.

Teknolojik ilerlemelerden, materyallerden yararlanan 20. Yüzyıl sanatçısı, bilim ve teknolojiyi savaş, çevre ve nükleer enerji sorunları, popüler kültür olgusu, üretim- tüketim dengesizliği ve benzerleri olarak ele alabildiği gibi bilim-teknoloji ve sanatın işbirliği ve dinamizmini de bünyesine dâhil etmiştir. Etrafını saran teknoloji elemanlarını sanatında kullanmış, teknolojiye karşı olan olumlu veya olumsuz tavrını yapıtlarına taşımıştır.⁶⁶ Bunu yaparken de kimi zaman teknolojik unsurlar kullanmış, kimi zaman da teknolojinin bizzat mekanizmasından faydalanmıştır.

2.2. Bilişim ve Teknolojinin Paralel Gelişimi

Fredric Jameson, sanatın geçirdiği evreleri ; “buhar enerjisiyle Realizm, elektrik enerjisiyle Modernizm ve elektronik ile de Postmodernizm ortaya çıkmıştır” şeklinde açıklamaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren

⁶⁴ Ebru ACAR, Sanatta Teknoloji Video Sanatı, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994, s.67

⁶⁵ Alper ALTUNAY, Mekanik Sanattan Elektronik Sanata Geçiş ve Video Sanatı, 1999. Doktora Tezi T.C. Anadolu Üniversitesi - İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, s.98

⁶⁶ Bedri KARAYAĞMURLAR, Bilgi Çağında Sanat- Bilim İlişkisi ve Yeni Sanatçı Kimliği, s.79 <http://karayagmurlaryazilar.blogspot.com/search?q=Bilgi+çağında+Sanatçı+ve+Teknoloji+iliskisi> (20 Haziran 2011)

makine ve buna bağılı üretim biçimlerinin etkisi ile sanat köklü bir değışim sürecine girmiştir.⁶⁷

2.3. Teknoloji Çağına Geçiş ve Sanat

Sanatçılar eserlerini izleyicisine sunma aşamasında hız, zaman, daha çok kitlelere ulaşma ve maddi imkânlarını göz önünde bulundurarak teknoloji'den yararlanabilmektedirler. İnternet üzerinde sanat eserlerine ve sanatçılara ulaşmak, incelemek, irtibata geçebilme olanakları aynı zamanda sanat ortamına yeni bir hareketlilik getirmiştir. Buna ek olarak müzeler ve galeriler de geleneksel sanat koleksiyonlarını internette sergilemekte ve böylece onlara ulaşmayı daha da kolaylaştırmaktadırlar.

2.3.1. Teknoloji ve Sanat İlişkisi

Plastik sanatların üretim aşamasında kullanılan eskiz, planlama, tahmini son görünüm gibi uygulamalar teknik imkânların gelişmesi işe yeni boyutlar kazanmıştır. Sanatçıya; resmin belirli bir kısmının seçilip ayrıntılı olarak incelenebilmesi, hazırlık aşamasında kullanılacak parçaların fotoğraflanıp düzenlemeler yapılması, üç boyutlu modellenmiş soyut ve somut uygulamalar⁶⁸ yapılabilmesi gibi birçok imkân sunulmuştur. Sanatçı teknik imkânların kendisine sunduğı uygulama kolaylığı ve zaman kazanımından elde ettiğı gücü, çalışmalarının fikirsel alt yapısına, orijinallğine, ifade tarzına ve kitlelere ulaştırılmasına harcama imkânı bulmuştur. Bilginin kolay ulaşılabilir hale gelmesi ile sanatçının fikir dünyasını da bu doğrultuda genişlemiştir.

İlk sanatçılar, eserlerini o zamanki teknolojik aletlerini kullanıp mağara duvarlarına yapmışlardır. Sanatçılar geleneksel sanatları içinde bulunduğı koşul ve toplumları anlatma biçimi olarak kullanmışlardır. Bu ifade çabaları biçim ve konu olarak gelişmeler göstermiş, teknolojinin sağladığı imkânlarla daha da zenginleşmiştir.

Sürekli olarak kendini geliştiren ve yenileyen sanat, kullandığı tekniklere ek olarak yeni arayışlar içine girmiştir. Sanatçılara, şirketlerin destek

⁶⁷ GÖKÇE, a.g.e. s.90

⁶⁸ M. Demet ULUSOY, Sanatın Sosyal Sınırları, 1.bs, Ankara: Ütopya, 2005,s.150

olmaları ve onların ihtiyaçları doğrultusunda, temelde ticaride olsa malzeme imal etmeleri sanatın yenilenmesine ve gelişmesine olumlu katkıları olmuştur.

Sanat her teknolojik ürünün içinde az ya da çok var olmuştur. Teknolojinin ortaya koyduğu ürünlerde kullanım kolaylığının yanında beğenilmesi ve kullanıcısı tarafından sahiplenilmesi bağlamında sanatçının estetik düşünce temeline dayanan bir katkı süreci göz ardı edilemez.

Teknolojinin imkânlarından yararlanan sanatçılar, konu ve biçim açısından eserlerini zenginleştirme fırsatı bulmuşlardır. Fotoğraf makinesinin icadı, fotoğrafın baskı tekniklerindeki gelişmeler sanatçıları etkileyerek sanatın gelişmesinde katkı sağlamışlardır. F. Leger, Oskar Schlemmer, Raoul Hausmann, Carlo Carra, L. Moholy Nagy, Max Ernst gibi sanatçılar endüstriyel izleri eserlerinde kullanmışlardır. M. Duchamp gibi sanatçılar da hazır nesneleri düzenleme ve sunum etkinliklerinden sonra sanat yapıtı olarak sunmuşlardır. Tatlin'in havacılık alanındaki çalışmaları, Gabo'nun heykele motor takması, Richter, Leger ve diğer sanatçıların film alanındaki atılımları, Schwitters'in edebiyat ile sözlü anlatımın müziğiyle yaptıkları çalışmalar, bu alandaki örneklerden bazılarıdır.

20. yy da dijital sanat, kendisinin ortaya konması ve fiziksel yönü bakımından temel bir konuma sahip olan bilim ve teknolojiyle çok sıkı bir bağlantı içindedir. Bazı küratör ve eleştirmenler, dijital sanata fotoğraf, sinema ve videonun mekanik ve teknik⁶⁹ süreçlerinin bir gelişimi açısından değerlendirirler.

Endüstri Devriminden sonra teknolojik gelişmelerin daha da hızlanması, sanat açısından malzeme zenginliğini de beraberinde getirmiştir. Gelişen teknoloji, yeninin eskinin yerini alması, yeni sanat sunum tekniklerinin eskilerine alternatif oluşturabileceğini gündeme getirmiştir.⁷⁰ Plastik sanatlardaki yeni teknoloji desteği, eserlerin daha ucuza imal edilip daha çok satın alınmasını sağlayan bir unsur olarak da düşünülebilir.

⁶⁹ Karasu Nurdan GÖKÇE, Çağdaş Sanatta Dijital Teknolojilerden Yaralanan İnteraktif Sanat, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010, s.97.

⁷⁰ ELİTSOY, a.g.e., s.151.

2.3.2. Oluşumunda Teknoloji Kullanan Sanatlar

Sanat eserinin oluşumu sırasında çok farklı malzeme ve teknikler kullanıla gelmiştir. Sanatçının içinde bulunduğu çağ ve imkânlar bu yapının temellerini oluşturmuştur. Teknoloji çağında bazı sanatçılar eserlerini onu kullanarak meydana getirmişlerdir. Bu anlamda bazı yeni teknik disiplinler adlandırılmışlardır. Bilimsel ve sanatsal anlamda bu teknikler kendi içinde bir tarz ve bir akım anlamında değerlendirilebilir bir yapı kazanmışlardır.

Video Sanatı (Video Art); Hareketli imgelere dayalı sanatsal uygulamaların bir alt biçimidir. Görüntü veya ses verilerinden meydana gelir, dijital ortamlarda saklanabilir. Video sanatı film ile benzerlikler gösterse de birbirinden farklıdır. Bu farklardan biri; videonun, sinemanın temel zorunluluklarını taşımak zorunda olmamasıdır. Oyuncu, diyalog, konu, senaryo gibi öğelere sahip olmak zorunda değildir ve eğlence amaçlı sinemada bulunan özelliklere bağımlı değildir.⁷¹ Nam June Paik, Rebecca Horn, Bill Viola Video⁷² Sanatı sanatçılarından bazılarıdır.⁷³

Sibernetik Sanat (Cybernetic Art); 1930'lu yıllarda sibernetik bilimi, mühendislik alanında geliştirilmekte olan enformasyon ve kontrol disiplinlerindeki ana fikirlerin, elektronik-mekanik sistemlerinde ve bilgi alışverişi mecrasına uyarlanmasıyla doğmuştur. Raymond Kurzweil, Jon McCormack, Alex McLean bu alanın sanatçılarındandır.

Holografi Sanatı (Holography Art); Holografi lazerden önce keşfedilmiştir. İlk kayıt Gabor tarafından 1948 yılında yapılmıştır. Holografi üç boyutlu bir nesneden bilgilerin alınarak, özel zemin üzerine üç boyutlu algılanacak şekilde kaydedilmesidir.⁷⁴ Nancy Gorglione, Gerg Cherry, Jerry Pethick, Bruce Nauman bu akımın sanatçılarındandır.

Bilgisayar Sanatı (Computer Art); 20. Yüzyılın sonlarında tıp, biyoloji, fizik, hukuk, eğitim vb. tüm alanlarda yürütülen çalışmalar sonunda hazırlanan sanal gerçeklik uygulamaları başlı başına bir alan haline gelmiştir.

⁷¹ Rıfat ŞAHİNİNER, Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu, İstanbul 2008, s.67-75

⁷² <http://www.videoart.net/home/?CFID=7060181&CFTOKEN=17274126>

⁷³ <http://www.mmistanbul.com/ders/title/size-ilham-verebilecek-22-adet-video-art-calismasi>

⁷⁴ <http://www.holonorth.com/color.htm>

Animasyon, gerçek görüntülerin yeniden değerlendirilebilmesi, montaj işlemlerinin bilgisayar üzerinde yapılabilmesi gibi imkânlar bu özelliklerin sanatçılar tarafındanda kullanılabilmesi fikirlerini doğurmuştur. Aldo Giorgini, Desmond Paul Henry, Joan Shogren bilgisayar kullanarak yaratıcı eserler üreten sanatçılardandır.

2.3.3. İnternet Sanatı

İnternetin meydana getirdiği sanal dünya nesnel dünya üzerine yeni fikirler geliştiren sanatçı ve bilim adamları için yeni mecralar oluşturmuştur. İnternet dünyasının ortaya koyduğu her yeni teknoloji yeni alanlar ve yeni ufuklar doğurmaktadır. Bu imkânları kullanarak bazen sanal nesneler ya da mekânlar bazen de gerçeği hissettiren uygulamalar yapıldığı olmaktadır. Dijital dünyada, canlı dokular taranıp değişik varyasyonları oluşturulabilmekte ve çıplak gözle yapılamayacak ayrıntılı incelemeler yapılabilmektedir. Mimari yapılar gerçeği aratmayacak netlikte ve boyutta hazırlanabilmektedir. Zihinlerdeki çoğu bilgi ve imgeler bilgisayar ortamına dökülebilmektedir. İnternet aracılığı ile de tüm bu bilgi ve veriler dünya çapında sınırlara takılmaksızın kullanıcılara ulaştırılabilmektedir. Yeni sosyal paylaşım ağları dünyanın farklı mekânlarındaki insanların anlık duygularını öğrenme ve paylaşma imkânı dahi sunabilmektedir.

Kullanım amaçlarına göre dünyanın en büyük kütüphanesi, oyun merkezi, alışveriş merkezi, sohbet ağı tanımlamaları yapılabilmektedir. Kullanıcılar farklı konulardaki görüş ve düşüncelerini sohbet ortamlarında ya da forum ortamlarında paylaşabilmektedirler. Bilgisayar başında alışveriş yapıp evden teslim alınabilmektedir. Bazı radyo ya da tv ler internet üzerinden takip edilebilmektedir.

İnternet sanatı www'in araç olarak kullanıldığı ortamlarda web-art, temel olarak ağları kullandığında da ağ sanatı, net sanatı, net-art olarak adlandırılmaktadır. Net Sanat için; İnternet'i temel uygulama alanı olarak kullanan ve konusunu da kullandığı alandan seçen sanatsal ve kültürel üretim şeklidir tanımlamaları da yapılmıştır.

Net sanatı bilgisayar ağılarıyla bağı ortamda doğmuş ve yalnızca bu ortamda oluşabilmektedir. Bu sanat türünün bir küresel sanat haline gelmesi 1990'ların ortalarında, Mosaic (1993), Netscape Navigatör (1994) ve İnternet Explorer (1995) gibi grafik tarayıcıların yaygınlaşmasıyla gerçekleşmiştir. Sanat içerikli web sayfalarında uygulanmasının yanında canlı video, e-mail projeleri, özel yazılımlar, internet enstalâsyonları, ses ve radyo çalışmaları, web tarayıcı sanatı, istemsiz mail sanatı (spam) gibi farklı şekillerde de uygulanabilmektedir.

İnternet kullanılarak yapılan sanat uygulamalarının farklı türleri vardır. İnternetle oluşturulan eserler, internet kullanılarak yapılan aktivite ve uygulamalar, tarayıcı sanatı, çizimler, fotoğraflar, resim siteleri performans, video ve müzik eserleri; gözetlemeye dayalı video çalışmaları, cep telefonlarına yönelik uygulamalar, taşınabilir bilgisayar sistemleri ve Global Positioning Systems (gps) kullanılarak oluşturulmuş çalışmalar bu alanda değerlendirilebilir.

Bilgisayar teknolojilerinin ve internetin de gelişmesiyle sanatçıların önündeki bazı sınırlar ortadan kalkmış, sanatın değişmesi ve genişlemesi hız kazanmıştır. İnternetin (www) 'in icadından sonra bilgisayar ve internet'in yaygınlaşmasıyla teknolojik imkânlarla ulaşmak maddi olarak da daha kolay bir hale gelmiştir. Sanatçılar açısından bakıldığında yeni ifade alanları ve terminolojisi doğmuştur. İnternet sanatı teknolojik sanatlar bağlamında değerlendirildiği gibi bazı sanatçı ve eleştirmenlerde bu sanatın çağdaş sanatın normal akışı içinde incelenmesi gerektiğini belirtmektedirler.

İnternet sanatının temelinde farklı sanat disiplinleri ve gelenekleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Kavramsal Sanat, Fluxus, Pop Sanatı, Performans Sanatı ile olarak sıralanabilir. Bu alanda yapılmış araştırma ve deneysel çalışmalar sanatın gelişmesinde etkin rol oynamıştır. Linz' deki ARS Electronica Festivali, ORF' deki ilk radyo deneyleri, Kunstradio ve Paris'teki IRCAM bu bağlamda değerlendirilmektedir.

Bir teknolojik ürünün icadı ve kullanılmaya başlanması hem hayatı kolaylaştırıcı özellikler taşıırken çağdaş dünyaya yeni bir bakış açısı

kazandırmaktadır. Net sanatı alanında çalışma yapan sanatçılar farklı şehir ya da ülkelerde yaşamalarına ve farklı kültürleri benimsemelerine karşın, sanatlarının ortak paydası olarak bilgisayar, interneti ve onun teknik imkânlarını kullanabilmektedirler.

İnternet sanatı alanında üretilen eserler animasyon, video, yazılım, veritabanı, net sanatı, ses sanatı gibi kategorilerden birinin içinde yer alabilirler. İnternet projelerinin üretimi ve tüketimi bağlamındaki taraflar farklılıklar gösterebilir. İnternet sanatının üretiminin merkezinde sanatçı yer alır. Ancak sanatçının yaptığı ya da yapmak istediği uygulamanın teknolojik ortama taşınması ya da bu ortamın çalışmaya imkân sağlayıp sağlamadığı alandaki teknik elemanlar tarafından belirlenir. Bu açıdan değerlendirildiğinde sanatın tarafları sanatçı teknisyen ve izleyici gibi taraflardan söz edilebilmektedir.

2.3.3.1. İnternet ve Sanal Gerçeklik

İnternetin yaygınlaşması ve kullanıcılarının hızla artması sanal gerçeklik kavramının oluşmasında ve güçlenmesinde etkili olmuştur. Sanal mekân, sanal gerçeklik kavramı, teknolojinin oluşturduğu ortamlarda kendisini göstermeye başlamıştır. Bir mail okunurken ya da internet üzerinden bir rezervasyonu yaptırırken, kullanıcı sanal bir mekânın içinde yer almaktadır. Ortamın sanal ve güvenli bir mekân olarak algılanması için görseller bu doğrultuda tasarlanmıştır. Sanal gerçeklik farklı bir bakış açısıyla gerçek dünyaya bir tepki, karşıtlık olarak da görülebilmektedir

2.3.3.2. İnternet Sanatı Alanından Örnek Sanatçılar ve Eserleri

İnternetin sanatçılara sağladığı imkânlardan en önemlisi eserlerini dünya çapında paylaşabilme özelliği olmuştur. Portallar, bloklar, sanatçılar için sunum ve paylaşım mekânları haline gelmiştir. Galeriler, sayfalarında profesyonel ve amatör sanatçılar için bölümler açmaya başlamış ve dünya üzerindeki sanatsal eserlerin bazılarını kolaylıkla görülebilir hale getirmişlerdir.

İnternet sanatının diğerk bir üstünlüğü, geleneksel müzelerle galerilerin dışında sanatçılara eserlerini sergileme ve paylaşımına açma konusunda sunduğu özgürlük olarak kabul edilmektedir. İnternet kullanıcılarının fare, klavye ve ekran kullanarak esere ulaşabilme, onunla etkileşim kurabilme, bilgisayarına kaydedebilme, çıktısını alıp duvarına asabilme vb imkânlar sunmuştur.

Sanat eserlerinin internette sunumu sırasında katılımcıyı etkin hale getirmek için bazı uygulamalar ve programlar kullanılmaktadır. Bu özellikleri sanatçılar eser hakkında açıklayıcı bilgiler verme, eserlerini paylaşımına sunma, eserlerinin içine sanatseveri ya da izleyiciyi katarak, izleyici-eser etkileşimini sağlamak, izleyicinin de eserin bir parçası haline gelmesini sağlamak amaçlarıyla kullanmışlardır. Bilgisayar ortamınsa eser üreten sanatçılar, yüksek özellikli bilgisayarlar, kamera, web kamera, özel stüdyolar ve müzik aletlerinden yararlanmaktadırlar. Sanatsal amaçlar için üretilmiş hazır yazılımda kullanıldığı gibi bazı özel projeler için özel yazılım ve araç gereçler üretilmiştir.

İnternet Sanatı Alanından Örnek Sanatçılar ve Eserleri

Resim 1. “The 3rd I” (Üçüncü Ben), Prof. Wafaa Bilal

Bu projede Profesör Wafaa Bilal ameliyatla başının arkasında bir kamera taktırıp görüntüleri müzede yayınlamayı amaçlamaktadır. ABD'de yaşayan Iraklı profesör ve sanatçı ameliyatla başının arkasında bir kamera taktırıp görüntüleri internet aracılığı ile paylaşmaya karar vermiştir. “The 3rd I” (Üçüncü Ben) adı verilen projede, kamera bir dakika aralıklarla fotoğraf çekerek, fotoğrafları canlı olarak Katar'daki Mathaf adlı yeni Arap Modern Sanat Müzesi'ne aktarılması sağlanacaktır. Bilal, projenin, "zamanın erişilmezliğine, hafızayı ya da tecrübeyi yakalayamamaya dair bir yorum olduğunu" belirtmiştir.

Bu kamerayla ardında kalan dünyayı kaydeden sanatçı, görüntüleri bir oluşturulan özel bir sistemle, USB kablosu ve 3G ağı üzerinden dakika başı web sitesine (www.3rdi.me) yüklenmesi sağlanmıştır. Proje '3rdi', bir sürü gerçek gözün üçüncü bir yapay gözün gördüklerini izleyip anlamlandırmaya çalışmasını hedeflemektedir. Bilal 1990'da, Körfez Savaşı'na yol açan Kuveyt işgali sırasında orduya katılmak istemeyen öğrenciler arasındaymış ve daha iyi bir yaşam ve özgürlük hayaliyle ülkesinden kaçmış. Tam o sırada Necef bombalanıyormuş ve Bilal arkasında kopan kıyameti kaydedebilmek için bir kameranın eksikliğini hissetmiş. '3rdi' projesine ilham kaynağı olan deneyimlerden biri de bu kaçışmış olduğunu belirtmektedir.

Resim 2. Diana Domingues/ Artechno Group, ‘Serpentarium’,2000. İnteraktif Net sanatı.

Bu uygulamalar farklı türde hayatları taklit ederek yeni hayat formları ortaya çıkarmaktadır. Diana Domingues, Serpentarium adlı çalışmasıyla, bir web sayfası aracılığı ile izleyicilerine etkileşimli bir enstalasyon çalışması içinde sanal yaşam imkanı sunmuştur. Bu uygulamada uzaktan bağlanılabilen bir sistem mevcuttur. Bu sistem kamera, görüntü ve ses gibi özellikler taşımaktadır.⁷⁵ Kullanıcı internet aracılığı ile bu kameraya bağlanarak yılanlarla aynı ortamda yaşıyormuş hissini hayalinde canlandırmaya ve o heyecanı yaşamaya yönlendirilmiştir.⁷⁶

⁷⁵ GÖKÇE, a.g.e., s.97

⁷⁶ <http://www.virtualart.at/database/general/work/ouroboros.html>

Resim 3. Victoria Vesna, ‘Bodies© Incorporated’, 1996. İşbirliğine dayalı proje.

Proje temelinde insan bedeni doğuştan tercih olanağı sunulmadan verilmiş bir hediye gibi algılanmaktadır. Vesna bu projede gerçek olmasa bile kullanıcılara kendi isteklerinize göre bir beden oluşturma fırsatı sunmayı amaçlamıştır. Victoria Vesna, en uzun süre yayında kalan internet sanatı uygulamalarından biri olan Bodies© Incorporated (Birleştirilen Vücutlar) adlı çalışmasında, egoların oluşturulmasını ve onlarla kurulan ilişkiyi incelemektedir. Web sitesi projeye katılanları bir üç boyutlu beden oluşturmaya yönlendirmekte, teşvik etmekte ve imkân sunmaktadır. Katılımcılar bu çalışmayı incelerken projeye katıldıktan sonra, bir sanal beden görüntüsü tasarlayabilir, düzenleyebilir, değiştirip renklendirebilir ve yükleyebilmektedirler.⁷⁷ Sayfa içindeki başka bir bölümünde projenin katılımcıları arasında sohbet imkânı sağlanırken, bir linkle de değiştirilip renklendirilmiş bedenlerin ya da elektronik kimliklerin bir katalogu sunulmaktadır.

⁷⁷ <http://www.arts.ucla.edu> (19 Haziran 2011)

Resim 4. Ken Goldberg, ‘Telegarden’, 1995–2004. Ağ robot uygulaması.

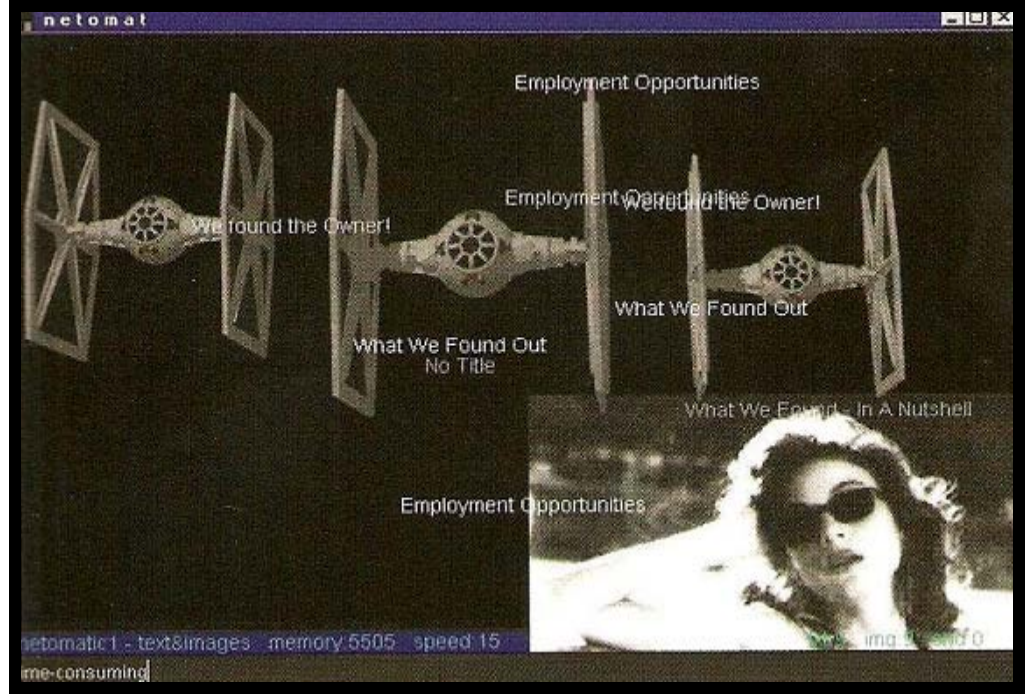
Sanatçı, Ken Goldberg ‘in Telegarden adlı çalışması. İnternet kullanıcılarının canlı bitkilerle düzenlenmiş bir bahçeyi izleyip onunla etkileşime girmelerine imkân tanımaktadır. Ziyaretçiler, bir robot kolunu aracılığıyla bu bahçede tohum ekebilir, bitkileri sulayabilir ve fidelerin büyümesini canlı olarak izleyebilme imkânı bulmuşlardır. Ortak hedef olan bahçe bakımı, oluşturulmuş olan bu yaygın ağlar sayesinde insanlar arasında bir topluluk olma duygusu oluşturmayı amaçlamıştır. Bu çalışma ilk telerobot örneklerinden birisi olup, yapılışının ilk yılında dokuz bini aşkın katılımcı uygulamaya katıldığı belirtilmektedir. Eser 1996 yılında Avusturya, Linz’de Ars Electronica Merkezi’ne taşınmış ve 2004’e kadar orada etkileşimli olarak sergilenmeye devam etmiştir.⁷⁸

⁷⁸ <http://goldberg.berkeley.edu/garden/Ars/>

Resim 5. Adrianne Wortzel, 'Dream Sequence', ElizaRedux'tan, 2004. Telerobotbilim.

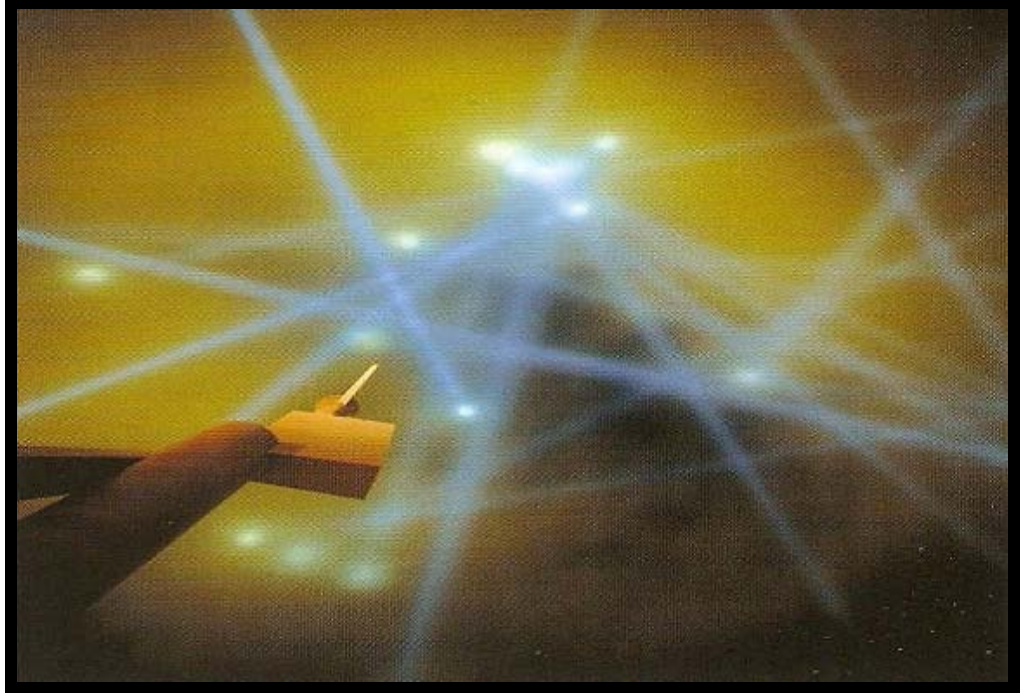
Birbirine bağı robot enstalâsyonları ve performans gibi birçok yelpazedeki ortamlarda çalışmış Adrianne Wortzel, sanal ve fiziksel ortamlar aracılığıyla ötekilik ve kendini keşfetme kavramlarını incelemiştir. Dream Sequence (Rüya Sırası) Eliza Redux'tan adlı robot çalışması, bilgisayarın psikoterapist rolünü oynadığı bir düzeneyle, insanların bir metne dayalı konuşmasına karşılık vermektedir. Eliza Redux, seyircisine, katılımcısına etkileşimli bir tiyatro sunmaktadır. Bir web sitesi üzerinden çevrimiçi psikanalitik oturumları şeklini alarak etkileşimli bir konuşma programıyla donatılmış olan robotla etkileşime girmelerini sağlamıştır.

Resim 6. Maciej Wisniewski, 'NetomatTM', 1999.

Yazılım tasarlamakta uzmanlaşmış bir sanatçı ve programcı olan Maciej Wisniewski, internetin olağan sınırlamalarını aşmak amacıyla bu yazılımı tasarlamıştır. İnternet Sanatının seçkin örneklerinden olan bu çalışma internette kaynak ve bilgi aktarmaya alternatif bir anlayış getirmektedir.⁷⁹ Ayrıca bu çalışma, izleyicinin yazacağı sözcükler ya da deyişler, görüntüler, metin ve ses bulmak üzere yazılımı harekete geçirmektedir. Böylece tek bir sanal bağlantıda kesin bilgi akışı meydana gelmektedir.

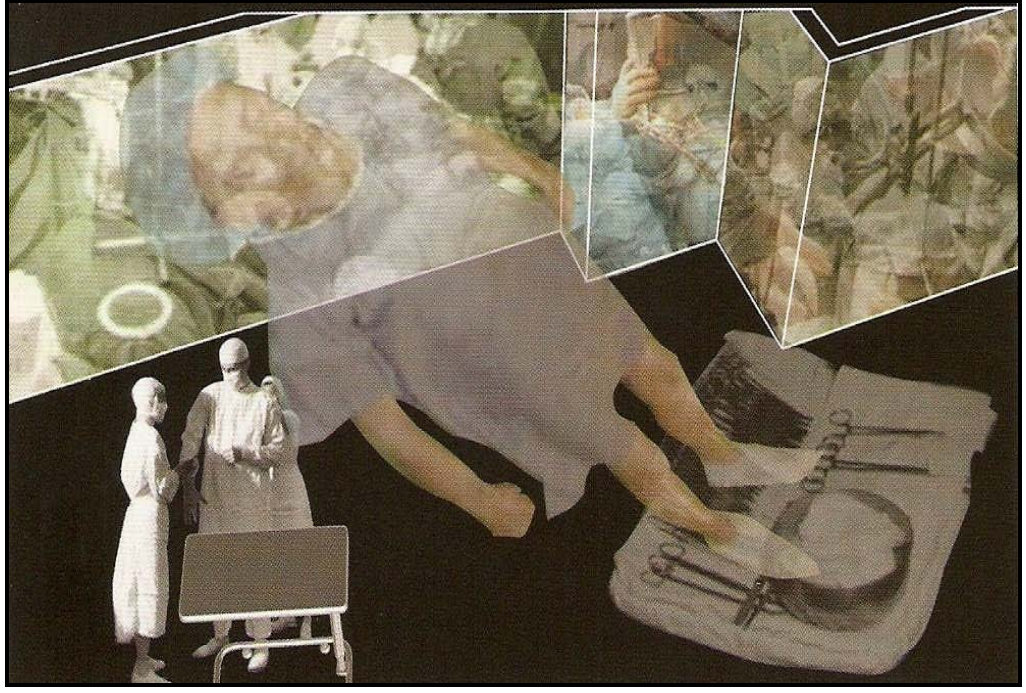
⁷⁹ <http://rhizome.org/artbase/artwork/1705>

Resim 7. Rafael Lozano-Hemmer, Vectorial Elevation: Relational Architecture 4, 1999- 2004.

Rafael Lozano-Hemmer internet üzerinden bağlanılabilen robotlar ve işitsel-görsel teknolojiler aracılığıyla binaları ya da kentsel manzaraları değiştirebilme imkânı sağlayan geniş çaplı karşılıklı etkileşimli enstalâsyonlarda uzmanlaşmış sanatçıdır. Vectorial Elevation: Relational Architecture (Vektoral Yükselmesi: İlişkisel Mimari) adlı çalışması başta Mexico City’ deki Zocalo meydanında yapılacak milenyum kutlamaları için hazırlanmıştır. İki haftalık bir dönemde 18 robot projektörle oynamak için web sayfasını yaklaşık 89 ülkeden 800 bini aşkın kişi ziyaret etmiştir. Işık heykelleri on mil yarıçapındaki bir alandan görülebilir yapıda hazırlanmıştır. Bu proje sonradan Avrupa’nın çeşitli yerlerine de sergilenmek üzere taşınmıştır. İlgili proje <http://www.lozano-hemmer.com/projects.php> web sayfasında tanıtılmıştır. Örnek bir uygulama yapılarak <http://www.vectorialvancouver.net/participate.html> sayfasında⁸⁰ test edilmiştir.

⁸⁰ <http://www.vectorialvancouver.net/participate.htm>

Resim 8. Annette Weintraub, 'Life Support (Surgery)'. 2003.İnteraktif web sitesi.

Annette Weintraub'un, Life Support (Yaşam Desteği) adlı net sanatı çalışması, mekân deneyimlerini ve etkileşimciyi kuşatan ortamlarla olan psikolojik ilişkilerini incelemektedir. Bu uygulamada çalışmanın çerçevesini web mimari kurgular oluşturmaktadır. Oluşturulan mekanlar, projeksiyon ekranları ve sesli anlatıları içinde tutma işlevi gördüğü çift boyutlu görüntülerle üç boyutlu modellerin bir iş birlikteliği olarak sunulmuştur. Weintraub bu çalışmasında, görüntüler, animasyon, metin ve video katmanları yaratmak için Macromedia Flash yazılımı kullanmıştır. Sanatçı, Life Support adlı çalışması için; “Hastane mimarisi din, ordu ve fabrika alanlarından türetilmiş öğelerin bir karışımıdır” açıklamasını yapmıştır.⁸¹ Life Support, bu sembolik mekân kodlamasını ve onun altında yatan mitolojileri incelemekte reklamcılık, popüler kültür ve sinemadaki tıbbi ortamlar ile onların mekânla ilgili söz dağarcığının yeniden katılmasını sorgulamaktadır.

⁸¹ <http://www.annetteweintraub.com/lifesupport/> (10 Mayıs 2011)

Resim 9. Alexander R. Galloway, Mark Tribe ve Martin Wattenberg, ‘Starry Night’, 1999.

Ara yüz sanatı olarak Stary Nnight, internetin sunduğu imkânları gösterme adına bir örnektir. Stary Night (Yıldızlı Gece) adlı çalışma, hem İnternet sanatı hem de Mark Tribe’in 1996’da kurduğu bir popüler Ağ medya sanatı web sitesi olan www.rhizome.org arşivlerine ulaşabilmeyi sağlayacak bir tarayıcı ara yüz işlevi görmektedir.⁸² Ekranda bilgileri kaydirdıkça metin pasajları görünür ve ona denk düşen bir yıldıza tıklayınca da Rhizome’un arşivde kayıtlı bir makale açılır. Her yeni tıklamayla yıldızlar daha parlak hale geleceğinden, izleyiciler Rihizome topluluğunun okuma alışkanlıklarını bir anlığına görme fırsatı bulmaktadırlar. Bu süreçte, birbiriyle ilgili konular arasında yıldız kümeleri de oluşturulmuştur.⁸³

⁸² <http://www.marktribe.net/art/starrynight/>

⁸³ <http://rhizome.org/artbase/artwork/1705>

Resim 10. Andy Deck, 'Glyphiti', 2001. Hazır yazılım, 1024x 512 piksel.

Sanatçı Andy Deck'in kişisel web sayfasında sergilediği Glyphiti, adlı uygulama kolaylıkla düzenlenebilecek çok sayıda küçük grafiklerden oluşan bir resimdir. Resmin özellikleri ortaklaşa belirlenmiştir. Ölçüler ve mevcut renkler (siyah ve beyaz) bunlara dâhildir. Ancak her pikselin durumu, site ziyaretçileri tarafından değiştirilebilmektedir. Yapılan değişiklikler o anda projeyi ziyaret etmekte olan kullanıcılar tarafından görülebilmektedir. Tüm kullanıcıların tasarladığı şekiller kaydedilir.⁸⁴ Ortak oluşturulan görüntünün tek bir sahibi yoktur, anonim bir eser olmuştur. Projeye katılan her ziyaretçi ister bağımsız bir desen oluşturabilir isterse kendinden önceki çalışmalarla uyum gösterecek bir desen oluşturabilir. Burada kişiler ya da kültürler arası etkileşimli sanat yada birlikte bir eser oluşturma hazları yaşanabilmektedir. Uygulama ile ilgili olarak <http://artcontext.net/act/06/glyphiti/index.php?resize=yes> web sayfasında bir test çalışması yapılmıştır.

⁸⁴ <http://artcontext.net/act/06/glyphiti/index.php?resize=yes> (20 Haziran 2011)

Resim 11. Ken Goldberg, Randalla Packer, Gregory Kuhn ve Wojciech Matusik, 'Mori', 1999.

Mori projesi küçük yer sarsıntılarının toprak tarafından absorbe edilerek insanlar tarafından algılanmamasını ele almıştır. Mori katılımcılara sismik dalga verileriyle yeryüzünün titreşimlerini hissettiren ve izleyiciyi projeye dâhil edici interaktif bir tasarımıdır. Bir sismograf California'daki Hayward Fault'un en küçük hareketlerini saptamakta ve bu verileri internet üstünden bu uygulamaya aktarmaktadır. Canlı veri akışı, döşemeye yerleştirilmiş bir ekranda görselleştirilmekte ve ayrıca yeryüzünün hareketindeki önceden kestirilemez sarsıntılarını yansıtarak kapalı mekânda yankılanan düşük frekanslı seslere dönüştürülmektedir. Çalışmanın başlığı Japonca bir terim olan Forest Sanctuary (kutsal orman) ile Latince, Ölümlülüğün Hatırlatıcısı deyişinin birleştirilmiş halidir.⁸⁵ Mori 'de yeryüzü ile katılımcı arasında kurulan bağ kullanıcıyı tesadüfün niteliği, insanın zayıflığı ve jeolojik dayanıklılık üzerinde düşünmeye yönlendirmektedir.

⁸⁵ <http://goldberg.berkeley.edu/art/mori/> (20 Haziran 2011)

2.4. Plastik Sanatların İnternet Üzerindeki Sunumu

Sanat eserinin internet üzerinde sunulabilmesi için teknik altyapının müsait olması gerekir. İnternet kişisel ve kurumsal bilgisayarların bir ağ (network) aracılığı ile birbirlerine bağlanması temelinde kurulmuştur. Bu ağ üzerinden tüm veriler kullanıcılar arasında paylaşılabilir. Bu yazı, resim, medya dokümanları gibi veriler olabilmektedir. Her geçen gün farklı yazılımların üretilmesiyle bilgilerin paylaşımında farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden; kişilerin kendi bilgisayarlarında açmış oldukları bir dosyaya paylaşım özelliği vererek diğer kullanıcıların ulaşımına açma yöntemi, paylaşmak istediği verileri merkezi bir hosting kiralayarak burada yayınlama yöntemleri daha sıklıkla kullanılmaktadır. Sanatçı eserini yayınlatabilmek için bu alt yapısı iyi tanınması gerekmektedir.

Sanat eserlerinin sergileme ve dağıtımı internet teknolojisinin sayesinde, 1970'li yılların başında televizyondan beklenen kitlelere ulaşılabilme imkânlarıyla kıyaslanamaz oranlara gelmiştir.⁸⁶

2.4.1. Müzeler ve teknoloji

Müzelerde elektronik gelişmeler 1960'ların başında otomasyon teknolojilerinin gündeme gelmesiyle başlamıştır. 1965'te ilk otomasyon sistemlerinden biri olan SELGEM'e projeyi üreten Smithsonian, UCLA-Berkeley, Florida Üniversitesi'ne bağlı Lowe Sanat Müzesi ve Oklahoma Etnoloji Koleksiyonu gibi kurumlar veri girmeye başlamıştır.

1967 yılında müzelerde teknoloji kullanımının yaygınlaşması konusunda New York Eyalet Üniversitesi Bilgisayar profesörü olan Jack Heller “GRIPHOS” projesini başlatmıştır. New York'da temel görevi müze koleksiyon bilgilerinin bilgisayar ortamına aktarılmasını sağlamak olan ve müzeler konsorsiyumu oluşturmaya çalışan Heller'in GRIPHOS adlı uygulaması, Museum Computer Network (Müze Bilgisayar Ağı) üyesi olan müzelere sunulmuştur.

⁸⁶ ELİTSOY, a..g.e., s.15

1970'lerde GRIPHOS ve SELGEM sistemlerinin kullanımının yaygınlaşması sürecinde müzeler koleksiyonları ile ilgili bilgileri bilgisayara kaydetmenin değerini fark etmişlerdir. Örneğin 1972 yılında NIP adıyla (Milli Envanter Programı) başlatılan program, Kanada mirasını korumak ve Kanadalıları bu miras hakkında eğitmek amacını⁸⁷ taşımaktaydı. 2000'li yıllarda müzeler teknolojik imkânları müzenin fiziksel alanlarında da kullanmaya başlamışlardır. Merkezi sisteme bağlı kaynak paylaşımlı makineler ve kablosuz bağlantılar bilginin daha kolay ulaşılabilir ve işlenebilir olmasını sağlamıştır. Müze ziyaretçilerini eserler konusunda ziyaretçinin dilinde aydınlatan yazılımlar geliştirilmiştir. Bu teknolojik uygulamalar artık dünya müzelerinde yaygınlaşmaya ve standart haline gelmeye başlamıştır.

Detroit Sanat Enstitüsü'nde 1970'lerin sonunda üretilen DARIS teknolojisi ile kataloglamaya ek olarak, sergi yönetimi, veri kayıt ve yer takibi gibi uygulamalar da teknik gelişmelerden yararlanmaya başlamıştır. Boston Müzesi'nin 2000 imajlık koleksiyonu ile başını çektiği bir seri videodisk yayınlanmıştır. Müzecilik yazılımları kapsamında üyelik ve bilet satışını kontrol edebilecek sistemler de geliştirilmiştir.

IBM ve Apple firmalarının ürettiği PC ve Macintosh gibi kişisel masaüstü bilgisayarların yaygınlaşmasıyla birlikte, müzelerde pahalı yazılım ve donanımlardan bu sistemlere kaymaya başlamışlardır. 1984'te Smithsonian Müzesi'nin ilk kez müzelerde kişisel bilgisayarları kullanmasıyla birlikte müzelerde merkezi işlem bilgisayarları kullanılmaktan vazgeçilmiştir.⁸⁸

Web'in ortaya çıkışı sonrası İnternet sadece üniversitelerde araştırma yapan akademisyenlerin ve hackerlerin kullandığı bir teknolojik araçtan, herkesin içinde yer aldığı sanal bir dünyaya dönüşmüş ve müzeleri özellikle iletişim, erişim ve eğitim gibi sosyal alanlarda değişime yöneltmiştir.

İletişim teknolojilerinin gelişme ve yaygınlaşmaya başlanmasıyla müzeler geleneksel müze uygulamalarına yeni, dijital bir boyut kazandırmaya

⁸⁷ Mehmet AĞAOĞULLARI, Sosyo Kültürel Hayata yön veren Teknolojik gelişmeler paralelinde 21.yy Müzeciliği ve Türk müzeciliği için bir değerlendirme, Eylül 2009, s.27

⁸⁸ AĞAOĞULLARI, a.g.e. 42

başlamışlardır. Sanal müzelerin temelinde nesnelerin taranarak dijital ortama eklenmesi yatmaktadır.

İnternet'in kullanıcı sayısının 1990'ların ortasından itibaren düzenli bir şekilde artmasıyla birlikte internet üzerinden hizmet sunan firma ve iletişim kaynakları da artmaya başlamıştır. İlk dönemlerinde sadece ileri seviyede kullanıcıya yönelik olan bu hizmetler, Web'in kullanıcılara sunduğu sayfaların sadeleştirilmesi ile birlikte giderek düşük seviyede bilgisayar bilgisine sahip kullanıcılara da hitap eder hale gelmiştir.

Web'in ilk dönemlerinde sayfaların durağan ve salt-okunur (read-only) olması web sitelerinin genel olarak rehber, el ilanı veya katalogların internet versiyonu olarak görülmesine sebep olmuştur. Bu dönemde müzeler de İnternet'i sadece bir pazarlama ve tanıtım mekanizması olarak görmüş, sadece açılış kapanış saatleri, adres bilgileri ve güncel sergiler hakkında merak uyandıran reklamlar ile sınırlı siteler yapmıştır.

Kütüphaneler ise daha önce kullandıkları kartoteks sistemlerinin benzerlerini elektronik ortamda yeniden yaratmayı hedeflemiştir. İlerleyen yıllarda müzeler fiziksel olarak sundukları turları sanal ortama taşımış; etkileşimli sergiler ve eğitmenlere referans olabilecek eğitim materyallerini paylaşmaya başlamıştır. Bu çabaların temeli, çoğunlukla tek yönlü iletişime yönelik olup ziyaretçileri iletişim kurmaya veya katılımında bulunmaya özendirmemiştir.

Sanat müzesi koleksiyonlarının belgelenmesinin, geleneksel olarak sanat tarihçileri tarafından ve sanat tarihçileri için yapılması nedeniyle koleksiyonlar geniş kitlelere ulaşmakta zorluk çekmiştir.

2.4.1.1. Sanal Müzelerin Sunduğu İmkânlar

Müzelerin doğuşundan beri süre gelen klasik sunum yöntemleri yanında teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkmış yöntemler bulunmaktadır. Bunlardan biri olan müzelere ait internet siteleri ziyaretçilerine birçok imkânlar sunmaktadırlar. İnsanların gerçek toplumdan ve sosyal ortamdan ayrılarak her

şeyde olduğu gibi burada da içine kapalı sanal âleme açık bir durum içinde olmaması koşulu ile değerli bir uygulama biçimi olmuştur bu alan.

Sanal müzelerin sunduğu imkanlar;

- Kullanıcılar daha önce görmedikleri bir sanat eserlerini görebilirler.
- Bir esere farklı yönlerden bakabilirler.
- Sanat eserlerini kendi kelimeleriyle tanımlayabilirler.
- Sanatsever topluluklar aralarında fikir alışverişinde bulunabilirler.
- Her an görmeyecekleri sanat eserlerini görebilirler.
- Sanat eserleriyle kişisel bağlantı kurabilirler.
- Müzelerin kullanıcıların hangi eserlere daha çok ilgi gösterdikleri vb. konularda istatistiksel bilgi edinmelerini sağlarlar.

2.4.2. E-Müzayedeler

Müzayedeler geleneksel anlamda gerçek mekânlarda ve bir mizansen içinde yapılırken yeni teknolojik gelişmeler onu yeni bir mecra ya yeni kurallar çerçevesinde taşımıştır. Yüksek cirolarda iş yapan müzayede siteleri bulunmaktadır.

E-Müzayedelerin Geleneksel Müzayedelerden Farkları; Geleneksel ile e-müzayedeler arasında işlerlik açısından çok fark bulunmamaktadır. Temel farklılıklar geleneksel ortamda yapılan müzayedelerde müzayedeye konu olan eser ya da ürün ve katılımcılar canlı olarak doğal ortamında görebilmesidir. İnternette yapılan müzayedelerde ise; eserin resim veya video görüntüleri müzayede sitelerinde yer alır, katılımcılar bu imkânları kullanarak kararlarını verirler. Alıcılar birbirlerini göremezler. Geleneksel ortamda belirli bir gün ve tarihte sınırlı bir süre içerisinde gerçekleştirilebilen müzayedelerin internet ortamında satıcı tarafından belirlenen daha uzun bir sürelere yayılabilmektedir. E-müzayedeler belirtilen sürenin sonunda tamamlanırken geleneksel müzayedeler fiyatı artıran katılımcı olmadığında tamamlanmaktadır. İnternette müzayede alanına ulaşmak geleneksel müzayede ortamlarına ulaşmaktan çok daha kolay olabilmektedir.

Müzayedeler ne kadar çok katılımcıya ulaşabilirse o kadar başarılı olmaktadır. Müzayedelerde teklif verenlerin sayısının artması ile birlikte rekabet ortamı da güçlenmektedir. İnternet müzayedelerinde mekân farkı olmaksızın katılımcılara kolayca ulaşabilme imkânı, müzayedesiz ürün satışlarının da internet ortamına taşınmasını sağlamıştır.

E-müzayede Türlerinin Sınıflandırılması; İnternette müzayedelerin yükselişi 1993 yılında internette kullanılan yazılımların gelişmesiyle artış göstermiştir. İlk internet müzayedeleri 1995 Mayıs'ında Onsale sitesinde başlamış, aynı yılın Eylül ayında eBay hizmete girmiştir. Onsale bilgisayar ve elektronik malzemeler olmak üzere kendi mallarını satan bir B2C müzayede sitesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu satış uygulamasıyla bir C2C müzayede sitesi olan eBay kadar başarılı olamayınca 1997 yılında eBay'a benzer müzayede tarzındaki bir uygulamayı hizmetleri arasına eklemiştir. 1998 yılında C2C müzayede sitesi şeklindeki bu yapılanmayı Yahoo!'ya devretmiştir. Elektronik eşyaları toptan fiyatına perakende olarak sabit fiyatlardan satacağını açıklayarak (Onsale atCost) müzayede pazarından çekilmiştir. 1998 temmuz ayında da "Egghead" isimli bir online perakendeci ile birleşmiştir. 1998 yılında internet tabanlı iki büyük şirket olan Yahoo! ve Amazon, eBay'a çok benzeyen kendi C2C müzayede servislerini açarak bu pazara dahil olmuşlardır. Ancak Ebay pazarda ilk olma avantajına sahip olmuş ve her geçen gün büyüyerek liderliğini kaptırmamıştır.

Geleneksel müzayedeler birden fazla alıcı ya da satıcının olması durumunda yapılabilir. E-müzayedeleri tek bir satıcıya ve çok sayıda alıcının var olması yeterli olmaktadır. C2C olarak bilinen müzayede devri eBay'de pek çok tanınmış ya da tanınmamış firmaların sanal mağazaları vardır. Bu mağazalarda işletmelerden tüketicilere genelde sıfır olan ürünler müzayede yolu ile satılmaktadır. Böylece B2C e-müzayede yapılmış olmaktadır.

Dellauction (www.dellauction.com) ve eBay bu kategorinin önde gelen firmalarındandır. Dellauction'da B2C ve C2C , eBay C2C e-müzayede kategorisindedir□. Dellauction'da ürün sunan taraf "Dell Bilgisayar" firmasıdır. Katılımcılar Dell'in yeni ürünlerini (B2C) alabilirlerken, aynı zamanda kullanılmış kişisel Dell ürünlerini satmak veya diğer satıcılardan

müzayede yoluyla satın alma işlemlerini de gerçekleştirebilmektedirler (C2C). E-tedarik uygulamalarında çok sayıda satıcı ve tek alıcı bulunmaktadır. Bu müzayedeler “ters” ya da “tedarik” müzayedeleri olarak adlandırılırlar. Sorcity (www.sorcity.com) bu tür müzayedelere ev sahipliği yapan önemli bir sitedir. C2B müzayedelerinde (ters B2C müzayedeleri) ise firmalar Priceline’da (www.priceline.com) olduğu gibi belirli bir tüketiciye satış yapmaya çalışırlar.

E-Müzayedelerde Ödeme Temelleri; Tüketiciden Tüketicie (C2C) E-Müzayede; bu uygulamada aracı internet sitesi kullanıcılar sayfa üzerinden ürün alma ya da satma imkânı sunar. Alıcı ya da satıcılar aracı olarak bu sayfayı kullanır ve bu iş için belli oranlarda ödeme yaparlar.

E-müzayede sitelerinde alıcılar ürün bedelini internet üzerinden kredi kartı, havale, mail order vb şekillerde ödeyebilirler. Satıcılar için de bazı ödemeler mevcuttur. Listelemeye üst sıralarda olma, listeleme, satış komisyonunu gibi bedelleri hemen her C2C sitesi istemektedir. Listeleme ücreti ürünün başlangıç fiyatı veya asgari fiyatına göre belirlenir. Her sitenin kendisine özgü fiyat aralıkları ve ödeme kalemleri vardır. Satışın gerçekleşmesi durumunda satıcıdan satış komisyonu da alınmaktadır.

Ebay’de müzayede kapanış fiyatının %5.25, GittiGidiyor’da %10’u satıcıdan talep edilmektedir. Gitti Gidiyor bu %10’luk oranın içeriğini “%18 KDV, kredi kartı kullanım hizmet bedeli ve hizmet komisyonu” olarak alıldığını belirtmektedir. Ebay satış fiyatı yükseldikçe ek bazı ödemelerde talep etmektedir. Bu iki temel ödemelerin dışında müzayede siteleri isteğe bağlı bazı hizmetler karşılığında da ödemeler talep etmektedirler. Ürünü vitrinde sergileme, kalın yazı fontu kullanma, ekstradan resim ekleme, asgari fiyat belirleme gibi seçenekler karşılığında talep edilmektedir. Bu özelliklerin kullanılıp kullanılmamaları satıcının tercihinine bağlıdır. Bazı müzayede sitelerinde aylık belirli bir ücret karşılığında sanal mağaza açma imkânı da sunulmaktadır.

2.4.3. Sanatın Sunumunu Güçlendiren E-Posta Reklamları

İnternet kullanıcılarının maillerine reklam gönderilmesi yoluyla yapılan reklam türüdür. Bu reklam mailleri kendi sitelerine kaydolun ya da aracı

firmalardan alınan mail adreslerine gönderilmektedir. E-mail reklamları, internet kullanıcılarının mail adreslerine reklam gönderilmesi yoluyla gerçekleşen reklamcılık türüdür.⁸⁹ İşletmeler, kendilerine ya da aracı şirketlere kayıtlı mail adresleriyle kullanıcılara ulaşmaktadırlar.

Mail kullanımının tarihi, internetin ilk bulunuşuyla eş zamanlıdır. İlk Mail uygulaması 1969 yılında California Üniversitesinden, Utah Üniversitesine gönderilerek gerçekleştirilmiştir. İnternetin her geçen gün ticari boyutlarının gelişmesiyle, mailler hem haberleşmek için hem de ticari olarak kullanılmıştır. Bazı araştırmacılar günde 35 milyar kadar ticari mailin gönderildiğini tahmin etmektedirler. İnterneti sadece maillerine bakmak için kullanan birçok insan bulunmaktadır.⁹⁰ Bu bağlamda mailler reklam tanıtımları için kullanılan önemli bir yöntemdir. Mailler aracılığı ile reklam yöntemini seçen işletmeler bunu iyi ve dikkatli kullandıklarında bazı üstünlüklere sahiptirler.

E-Posta ortamının sanatın sunumu, uygulama ve duyurulması açısından kullanmak mümkündür. Mail sayesinde sanatçılar eserlerine ilgi duyan ya da eserleriyle ilgilenebilecek kişi ya da kurumlarla iletişim kurabilirler. Mail, tasarımı ve işlevselliği açısından zengin niteliklere sahip olursa, müşterilerin ilgisini, güvenini, olumlu geri dönüşümünü sağlayacaktır. Mail uygulamalarında gönderici ve alıcı arasındaki anlık etkileşim fazladır. Gelişmiş teknik imkânlar sayesinde gönderilen mailin alıcıya ulaşp ulaşmadığı, alıcı tarafından mailin açılıp açılmadığı gibi geri dönüşümler alınabilmektedir. Mailler diğer haberleşme araçlarına göre, maliyet açısından oldukça düşüktür.

Özel oluşturuluş mail listeleri sayesinde sanatçılar internet kullanıcılarının özelliklerine göre onlarla iletişime geçebilirler. Sanatsever, koleksiyoner, galeri sahipleri gibi. Bu kategoriler sanatçının yapacağı prije kapsamında değerlendirilirken hedef kitle seçiminde işlevsel olacaktır. Çeşitli kullanıcıların maillerini toplayabilmek için sitelerine gelen ziyaretçiler için ziyaretçi defteri hazırlayabilirler. Sitelerinde kısa bilgiler sorarak isteyen kullanıcılara güncel haberleri gönderebilmek için mail adresleri toplanabilir. Maillerin toplanması bağlamında dikkat edilecek en önemli özellik

⁸⁹ <http://www.webopedia.com/TERM/C/costİperİthousand.html>, (12 Mayıs 2011)

⁹⁰ Coşkun DOLANBAY, E-ticaret Strateji ve Yöntemler, Meteksan Sistem Yayınları, Ankara, 2000. s.8.

kullanıcıların güncel haberler mail listesinden istedikleri an çıkabilme özelliğinin olmasıdır. Aksi durumda rahatsız edici duruma gelen mailler ziyaretçi kabına, hoşnutsuz kullanıcılara, hakkınızda olumsuz konuşulacak ortamların doğmasına neden olabilecektir.

İlk mail 1969'da California Üniversitesinden, Utah Üniversitesine gönderilmiştir. Mailler hem haberleşmek amacıyla hem de ticari amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Araştırmalara göre dünya çapında günde 35 milyar üzerinde ticari mailin gönderildiğini saptamaktadırlar. Haberleşmeler eski yöntemlerin dışında ve daha çoğunluk olarak mail yöntemi ile yapılmaktadır. İnterneti sadece maillerini⁹¹ okumak için kullanan birçok insan bulunmaktadır.

Mail Reklamlarının Sanat Alanında Kullanılması; Geleneksel posta gönderimlerine göre mail gönderimlerinin bazı avantajları bulunmaktadır. Sanatsal aktiviteleri binlerce kişiye kolay bir şekilde duyurulmasında kullanılmaktadır. Mail aracılığı ile uygulanan sanatsal projelerde bulunmaktadır.

Düşük Maliyet; Mail yöntemi diğer medya araçlarına göre maliyet bakımından çok avantajlıdır. Milyonlarca maili hiçbir ödeme yapmadan ilgili adreslere gönderebilmek mümkündür. Bu sayede sana sanatın sunumunda daha çok kitleye ulaşma imkânı yakalanmış olmaktadır.

Zaman Tasarrufu; Klasik posta yönteminde gönderirinin alıcıya ulaşması uzaklığa göre haftalar alabilmektedir. Bu durumda duyurunun zamanlaması, güncellenmiş duyurular gibi alanlarda sıkıntılar yaşanabilmektedir. Oysa mail yöntemi ile gönderi alıcının posta hesabına saniyeler içinde ulaşabilmektedir. Duyuruda yapılacak olası bir güncelleme yine saniyeler içinde kullanıcıya gönderilip yaşanabilecek mağduriyetler oluşmadan etkisiz hale getirilebilmektedir. Sanatsal bir etkinliğin duyurulmasında yaşanabilecek teknik bir değişiklik hızlı bir şekilde ilgililere duyurulabilecektir.

⁹¹ DOLANBAY, a.g.e., s.8.

Geri dönüşüm; Sanatçı açısından eserleri hakkındaki yorumlar önemlidir. Yapılan bir çalışmanın nasıl algılandığı, hedefine ulaşp ulaşmadığı gibi konularda kullanıcılardan alınacak bir mail ya da onların doldurmaları istenilen bir anket önemli bir geri dönüşüm olacaktır. Alıcıya gönderilmiş olan duyurunun içeriği ile ilgili katılım, katkı gibi geri bildirimli cevabi mailler istenebilir. Gerçekleştirilecek organizasyonun büyüklüğü, etkisi ve benzeri hallerde katılımcılardan alınacak bu geri dönüşümler çok büyük değer taşıyabilmektedir. Yeni projelerin şekillenmesinde bu bilgiler çok büyük önem arz edebilmektedir. Ürünün ya da projenin hedef kitle tarafından nasıl algılandığını bilmeksizin devam eden üretim ve uygulamaların uzun ömürlü olmaları zor olacaktır.

Arşiv özelliği; Mail sisteminde tüm gönderi ve alımlar arşivde depolanabilmekte ve uzun zaman sonra gerekli bir bilgiye arama özelliği sayesinde rahatlıkla ulaşılabilir. Arşiv içinden bir arama yapılacağı zaman klasik yöntemlerde tüm dosyaların tek tek elden geçirilmesi yerine arama çubuğuna yazılacak özel bir kelime ile saniyeler içinde istenilen kaynağa ulaşılabilir. Sanatsal uygulamalar aşamasında yapılanlar ve yapılacaklar kapsamında böyle bir arşiv işlevsel olarak kullanılabilir.

Güncelleme imkânları; Zamana ve mekâna bağlı bazı duyurularda güncelleme gerektirecek durumlar yaşanabilmektedir. Bu sıklıkla yaşanmasa da ilgili sıkıntıyı yaşayan katılımcıların hafızasındaki kişi ya da kuruma ait güvenilirlik durumu zarar görebilmektedir. Mail sistemleri anlık güncellemelere ve düzeltmelere imkân tanımaktadır.

Müşterilerle Doğrudan İletişim Kurabilme; Mailler aracılığı ile işletmeler kayıtlı müşterileriyle iletişim kurabilecekleri gibi müşteri olarak kazanabileceği kişilere de ulaşabilirler. Klasik postalarda olmayan, video, animasyonlar, ses gibi özellikler sayesinde alıcıların bilgilendirme ve etkilenmeleri daha verimli hale gelebilmektedir. Klasik posta ortamında yaşanabilecek gecikme olayları burada yaşanmamaktadır. Mesaj iletilen şahıs çok büyük zahmetlere katılmadan okuduğu mailin uzantısındaki yanıtla butonuna basarak ilgili iletiyi hızlıca cevaplama imkânı bulabilmektedir.

Etkileşim; Maillerin teknik artıları sayesinde işletme ve tüketici arasında etkileşim klasik modellere göre daha fazladır. İyi hazırlanmış bir mail sayesinde kullanıcılar ilgili şirketi en iyi şekilde tanıyım ondan alış veriş yapabilirler.

3. BÖLÜM

PLASTİK SANATLARIN İNTERNET ÜZERİNDEKİ SUNUMU

3.1. Plastik Sanatların İnternet Üzerindeki Sunum Örnekleri

Plastik sanatlar bir proje kapsamında ya da var olan bir sunumun parçası olan uygulamalar şeklinde internet ortamına taşınmışlardır. Bu projeler teknolojik imkânlar sayesinde yüksek seviyede sunum ve ifade gücü yüklenmişlerdir. Ünlü bir sanatçının çok önemli bir eserinde çıplak gözle görülemeyecek ayrıntı ve netlik bu projelerde ziyaretçilere sunulmaktadır. Ayrıca bu sayfalar sayesinde maddi imkânsızlıklar nedeni ile ilgili mekâna gidemeyenler için eserleri ya da mekânları görme fırsatları tanınmış olmaktadır. Kişisel koleksiyonlarda kısıtlı sayıda izleyici tarafından özel zaman ve mekânlarda görülen eserler daha tüm kullanıcıların izlenimine sunulabilmektedir.

3.1.1. Steve.Museum

Müze arşivlerine daha geniş kitleler tarafından ulaşılabilmesi ve sanat müzelerinin kitleleri ile daha fazla bağlantı kurabilmeleri için farklı grup ve toplulukların bakış açılarını da yansıtılması hedeflenmiştir. Jennifer Trant, “Exploring the potential for social tagging and folksonomy in art museums: proof of concept”, New Review of Hypermedia and Multimedia, 2006 Guggenheim Müzesi, Cleveland Sanat Müzesi, Metropolitan Müzesi, San Francisco Modern Sanat Müzesi ve Indianapolis Sanat Müzesi gibi müzelerin ortaklaşa yürüttüğü bir sosyal arşivleme projesidir. steve.museum sanatın müzelerdeki sunumu ve izleyiciler tarafından anlaşılması arasında köprü olmayı hedeflemiştir.⁹²

İnternet üzerinde sunulan imkânlarla müzedeki bazı eserlerin ziyaretçiler tarafından etiketlenmesi sağlanmıştır. Uzman olmayan kişilerin müzenin resmi dokümantasyonunda tespit edilmemiş unsurları ortaya çıkartmaya katkıda bulunmaları mümkün olmuştur. Kullanıcıların eklediği

⁹² <http://www.steve.museum/> (12-07-2011)

etiketler, küratörlerin kullandığı profesyonel anlatımlar ile müze ziyaretçisinin kullandığı dil arasında köprü vazifesi yapmıştır. Sosyal paylaşım ve eser hakkında notlar yazabilmenin sunduğu yeni bakış açısı ve yöntemler ziyaretçiler ile müze eserleri arasında daha fazla bağ kurulmasını sağlamıştır.

steve.museum projesi, müze ziyaretçilerinin sanat eserlerini konusu, sosyal temsili ve medya çeşidi gibi özelliklerini de yansıtacak şekilde etiketlemelerini ve anlam alanını genişletmelerini sağlamıştır. Müze yönetimleri belgeleme ve standart temeller oluşturma alanında büyük yatırımlar yapılmışlardır. Diğer resmi bilgi sistemlerinde olduğu gibi, öğrenilmesi zor ve yaygınlaşması masraflı olduğundan, müze verileri geniş kitlelere ulaşamamıştır. steve.museum gibi sosyal işaretleme ve  zg n (Folksonomi) sistemleri, daha az resmi, katılımcı ve dağıtık bir şekilde bu verilerin daha etkili işlenmesini sağlamıştır. (**Folksonomi:**  n tanımlı ve merkezi bir sınıflandırma sisteminin yerine kullanıcılar tarafından konulan etiketler ile oluşan bir sınıflandırma sistemini öngörür).

3.1.2. Flickr Commons

Flickr Commons projesi ise 16 Ocak 2008 yılında başlatılmıştır. steve.museum sisteminde olduğu gibi sadece müzeler için geliştirilmiş bir ağ alt yapısı kullanmak yerine, bu proje milyonlarca kullanıcısı bulunan Flickr imaj paylaşım sitesiyle ortaklaşa yapılmıştır. Proje Denizcilik Müzesi, Amerikan Kongre Kütüphanesi, Avustralya Powerhouse, Virginia Kütüphanesi, Amerikan Milli, Brooklyn Müzesi ve Smithsonian Müzesi gibi büyük müze ve kültür kurumlarının koleksiyonlarının bir bölümünü Flickr üzerinden açık paylaşıma sunulması şeklinde başlamıştır. Projenin temel hedefi, resmi ortamlarda sergilenen eserleri global bir ortamda tüm kullanıcılara açmak ve Flickr kullanıcılarının yorumları, etiketleri ve notlarıyla bu koleksiyonları daha zengin hale getirmektir. Projenin başarısı aynı yıl diğer bazı kurumların da projeye katılmaya karar vermelerinde etken olmuş ve projede yer alan kültür kurumlarının sayısı 16'ya ulaşmıştır. Programa belge ve fotoğraflarını telif hakkı istemeksizin kullanıma sunmayı kabul ettiği sürece tüm dünya müzeleri ücretsiz olarak katılabilmektedir. Bu sayede dünyanın her

yerinden milyonlarca insan mekân ve zaman sınırlandırmaları olmaksızın sanal ortamda bu eserlere ulaşabilme imkânı bulabilmektedir.

Library of Congress'in raporuna göre, kütüphanenin projeye dâhil ettiği fotoğraflar kullanıcılar tarafından 23 Ekim 2008 tarihine kadar 10 milyonun üzerinde görüntülenmiştir. 15.000 kişi kütüphane sayfasını sistemde arkadaş olarak eklemiş, 2562 ayrı kişi tarafından 7166 yorum kaydedilmiştir. Proje Kütüphanenin ziyaretçilere ulaşımını önemli ölçüde artırmış ve kişilerin bu fotoğrafları kendi sosyal paylaşım ağlarında paylaşarak ne gibi yaratıcı etkileşimlerin ortaya çıkabildiğini göstermiştir. Commons projesi ulaşım, eğitim ve tanıtım açısından yaptıklarının ötesinde, müzelerin imajlarının ticari anlamda da lisanslanması hususunda da önemli bir yol haritası olmuştur. Kültür kurumlarının geleneksel imaj lisanslama modeli basılı medya dönemine dayalı bir yapıya sahiptir. Bu nedenle yeterince hızlı ve küresel olamamıştır. Kültür kurumları özellikle eğitim faaliyetleri için müze koleksiyonlarındaki imajların kullanılmasını destekleseler de, gerek iş modelinde temel alt yapı olmadığından gerekse eğitim faaliyetleri için maliyetlere ulaştığı için bu kaynaklardan yeterince yararlanamamışlardır.⁹³

Commons Projesine katılan Powerhouse Müzesi, 19. yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başına kadar 7903 negatif fotoğraftan oluşan ve müzeden lisanslanabilen Tyrell Koleksiyonu'nu Commons projesi aracılığıyla süreç içinde Flickr'a yüklemiştir. Yılsonunda Müze'nin küresel ziyaretçi erişimi dört katına çıkmış ve fotoğraflar bedava olarak bilgisayara indirilebilir hale gelmesine rağmen, bu süre içinde lisanslardan elde edilen gelirden azalma olmamıştır. Fotoğraf koleksiyonunun tüm izleyicilere açılması, ilk gün 5000'den fazla ziyaretçi getirirken, ilk 5 haftada 2007 senesinin tamamına denk ziyaretçi gelmesini sağlamıştır. Flickr üyeleri Müze'nin bu ve diğer arşivlerinden haberdar olmuş ve son 12 ayda ziyaretçi artışı 20 katına çıktığı belirtilmektedir.

Proje'nin başlamasından 3 ay sonra sunulan ilk raporda, ziyaretçi katılımının ve bağlantıların arttığı görülmüş, ziyaret, işaretleme ve yorumlar

⁹³ Michelle Springer ve diğ. "For the Common Good: The Library of Congress Flickr Pilot Project", 30 Ekim 2008, http://www.loc.gov/rr/print/flickr_report_final.pdf [08.17.09].

Müze'nin kendi web sitesine de entegre edilerek site üzerindeki arama özelliklerini geliştirmek için kullanılmıştır bilgileri yer almıştır. Yine Sidney'de geliştirilen "Sydney Sidetracks" adlı uygulama, Flickr⁹⁴ Commons'daki arşivden beslenmekte ve Sidney çevresindeki mekânları resimler, sesler ve videolar ile zenginleştirilmiş bir biçimde göstermiştir. Flickr Commons sayesinde projeyi geliştiren firma ile müze arasında sadece fotoğrafları paylaşma sunmaktan kaynaklanan bir sosyal bütçe de oluşmuştur.

3.1.3. Wikipedia Loves Art

Brooklyn Müzesinin yönettiği, Carnegie Sanat Müzesi, Indianapolis Sanat Müzesi, Houston Doğa Tarihi Müzesi, Metropolitan Müzesi, MOMA, Smithsonian Müzesi ve Victoria & Albert Müzesi başta olmak üzere 15 farklı müze ve kültür kurumunun katılımı ile gerçekleşen "Wikipedia⁹⁵ sanatı seviyor" adlı projenin amacı Wikipedia'da yer alan sanatsal makalelere müze koleksiyonlarından resimler eklemektir. Resim avı temalı bu etkinlikte, katılımcı kişiler ve gruplar, bahsedilen müzelerde bulunan eserleri fotoğraflayarak, müze koleksiyonlarının wikipediaya entegre edilmesine katkıda bulunmuşlardır.

Bu oyunun sonunda en fazla nesne "avlayan" kişi ve gruplar belirlenmiş, çekilen fotoğraflar "Creative Commons" lisansı ile birlikte Flickr'a yüklenmiştir. Proje aracılığı ile hem gönüllülerin gücü eğlenceli bir oyun aracılığıyla değerlendirilmiş, hem Flickr ve Wikipedia gibi iki farklı ağ altında zengin bir arşivleme meydana getirilmiştir.

3.1.4. Click!

Net.art sanatçılarının, internet sayesinde sanatçı ağları kurup kendi aralarında organize olabilmeleri ile küratörlük kurumunun rolü tartışmaya açılmıştır. İnternet üzerinde paylaşım ve işbirliğinin artarak yayılması ile kitlesel ve küresel boyutta küratöryel etkinlikler yapılabilir hale gelmiştir.

⁹⁴ <http://www.flickr.com> (12-07-2011)

⁹⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Loves_Art (12-07-2011)

Brooklyn⁹⁶ Müzesi'nin CLICK! adlı projesi sanat eleştirmenleri, küratörler ve kültür alanındaki diğer uzmanlar ile halkın beğenisinin her zaman örtüşmemesi durumunu müzede sergilenecek eserlerin seçimini ziyaretçilere bırakarak yargılamıştır. James Surowiecki'nin farklı kişi ve gruplardan oluşan toplulukların uzman bir bireye oranla daha başarılı kararlar verebildiğini savunmaktadır. "The Wisdom of Crowds" (kitlelerin bilgeliği) adlı kitabından ilham alınarak bir sergi organize edilmiştir. Bu fikrin görsel sanatlara uygulanma potansiyelini denemek amaçlanmıştır. Üç aşamalı olan "Brooklyn'in değişen yüzü" adlı sergide, herkese fotoğraflar göndermeleri için açık bir duyuru yapılmıştır. İkinci aşamada Brooklyn Müzesi'nin çevrimiçi forumunda gönderilen işler anonim olarak ziyaretçilerin değerlendirilmesine açılmıştır. Katılanların kendi sanat bilgilerini ölçebilmeleri sayesinde üçüncü ve son aşama olan sergileme sırasında, oylama sonuçlarına göre yerleştirilen eserlerin farklı guruplar tarafından nasıl değerlendirdiği belirlenmiştir.

3.1.5. Tate Google Street View

Londra'daki Tate Müzesi⁹⁷, Tate Google Street View projesiyle İngiltere'nin en bilinen manzara tablolarını Google'ın harita teknolojisini kullanarak sergilemeye başlamıştır. Google işbirliği ile yapılan bu çalışmada tablolarda çizilen yerler, Google'ın harita uygulaması Google Maps'ın 3 boyutlu ve detaylı sokak görüntüsü teknolojisi kullanılarak bugün olduğu hallerinde gösterilmektedir. Sanat eserlerinin tarihçelerinin anlatımı ve günümüzdeki son durumlarını göstermeyi hedeflemiştir. GPS koordinatlarıyla ilgili birçok çalışma yapılabileceğini öngören newcurator bloğu, eserlerin nerede bulunduğu, nerelere gittiği veya topraktan hangi noktadan çıkarıldığı veya ilk nerede yapıldığı gibi bilgilerin müze dokümantasyonuna büyük katkılar sağlayacağını belirtmektedir.

3.1.6. Tate I Tunes U

ITunes⁹⁸ U, Apple'ın yaygın kullanımda olan iTunes adlı yazılımını kullanarak çeşitli multimedya dosyaları ücretsiz ve mobil olarak erişilebilir

⁹⁶ <http://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/click/> (12-07-2011)

⁹⁷ <http://www.guardian.co.uk/artanddesign/2009/mar/20/art-google-street-view-tate> (12-07-2011)

⁹⁸ <http://www.tate.org.uk/itunesu/> (12-07-2011)

hale getirmeyi hedeflemiştir. Mayıs 2007'de Stanford ve Harvard gibi üniversitelerin ses ve video paylaşımı için açılmıştır. iTunes'un bu bölümüne daha önce katılan MoMA, Brooklyn Müzesi ve Indianapolis Sanat Müzesi'ni takip eden Tate, bu çalışma ile iTunes'un milyonlarca kullanıcısına 700'den fazla ses, video, film ve özel sergiler ile ilgili bilgileri bilgisayar veya iphone'lara yüklenebilir hale getirmiştir.

Jeff Koons, Louis Bourgeois, David Hockney gibi ünlü sanatçılarla röportajlar ve Tate'in eleştirmen ve konservatörleri ile söyleşiler, atölye çalışmaları ve sergilerle ilgili eğitim paketleri de iTunes aracılığıyla ücretsiz olarak indirilebilmektedir. Projenin ilerleyen aşamalarında Tate'de düzenlenen tüm sergilerin çoklu ortam rehberlerine mobil olarak erişilebilmesi sağlanması hedeflenmektedir. twitter aracılığıyla sanatçılarla sohbet etmek gibi hizmetler de sunmayı planlayan Tate, sergi mekânlarında yer sınırlılıkları nedeniyle verilemeyen birçok bilgiyi sunmak için iTunes programı aracılığıyla isteyenlere öğrenme ve katılım fırsatı sunmaktadır.

3.1.7. 1 St. Fans

Sosyal paylaşım ağları sayesinde kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve aksiyoner hareketlerin küresel olarak bağış toplayabilmesi için de büyük fırsatlar oluşmuştur. Bağış toplama önündeki coğrafi sınırların kalktığı ve ortak amaçlara ulaşmak için dünya çapında kaynak toplanabildiği gözlemlenmektedir.

Kiva adlı mikro borç sitesi, dünyanın geri kalmış bölgelerinde fakirlikle mücadele eden bireylere borç para gönderme altyapısı sunmakta olan başarılı bir sosyal ağ girişimidir. Wikipedia'nın bütün giderleri senede bir kaç kez yapılan bağış toplama etkinliklerinden oluşmaktadır. Kültür kurumları oluşturdukları ağlardan maddi ve sosyal sermayeye yönelik yardım taleplerine de cevap alabildikleri belirtilmektedir.

Brooklyn Müzesi tarafından gerçekleştirilen 1st Fans⁹⁹, müzelerin maddi kaynak bulabilme çabaları için iyi bir örnek olan "sosyal ağı müze üyeliği". projesidir. Geleneksel müze üyeliklerinin avantajları müzelere

⁹⁹ <http://www.brooklynmuseum.org/support/1stfans> (12-07-2011)

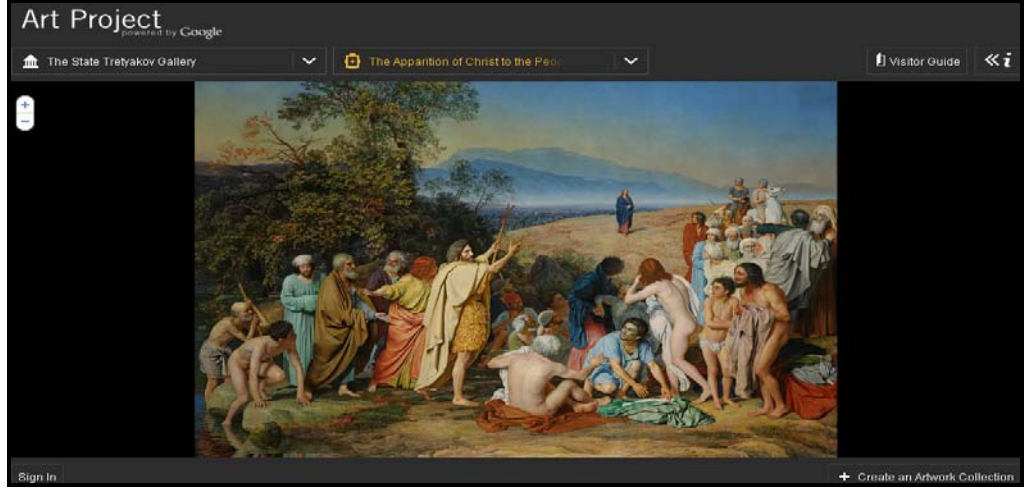
ücretsiz girmek ve sergi açılışlarına erişim sağlamak olmuştur. 1st Fans projesi ile az bir giriş payı ödeyen bireyler, müzenin aylık cumartesi toplantılarına katılma, sanatçılar ile birebir sohbet etme ve sadece 1st Fans üyeleri için üretilen özel içerikleri sosyal paylaşım ağlarından takip etme fırsatını yakalayabilmektedirler. 1st Fans programı, müze üyeliğini müze ile bağ oluşturma, topluluk merkezli bir etkileşim ağı haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Brooklyn Müzesi'nden projeyi yürüten Shelley Bernstein ve Will Cary projenin sosyal medya uygulaması olmasına rağmen, asıl özelliğinin twitter, facebook gibi sosyal ağlar kullanmaktan ziyade, bu teknolojiler aracılığıyla müzeyle bağı olan ama üyelik satın almayan bireyleri üye olmak için yönlendirecek parlak bir fikir bulmak olduğunu belirtmiştir. 1st Fans projesi, sosyal medya içeren projelerin, bu teknolojileri kullanmış olmak için kullanmak yerine, müzenin sorunlarını çözmek ya da güçlü olduğu alanları geliştirmek adına projeler üretmesinin önemini vurgulamaktadır.

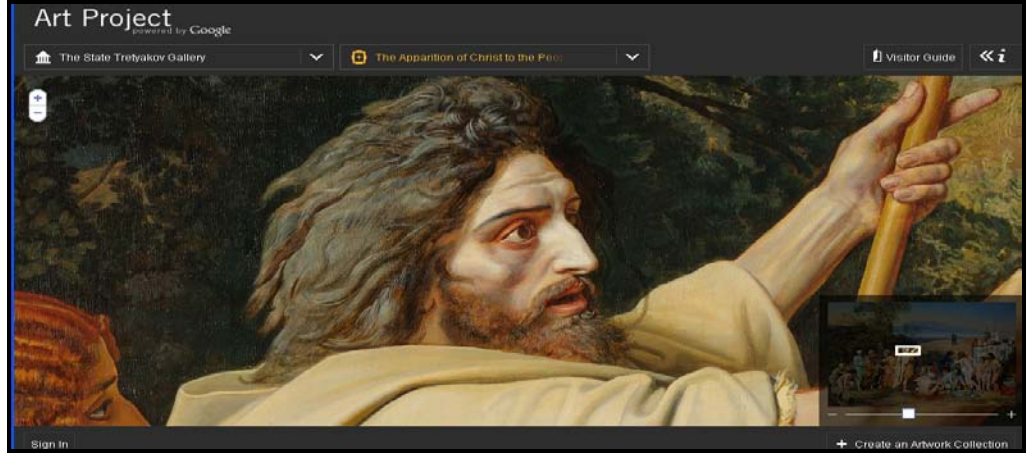
3.1.8. Google Art Project

Google bu projesinde seçilen bazı eserleri teknolojik imkânlarla kullanıcılara sunmaktadır. Öncelikle müzelerle anlaşmalar yapılarak eserler seçilmektedir. Bu eser özel teknik araçlarla aydınlatılarak fotoğraflanır. Bir eser için yaklaşık 2800 adet fotoğraf çekilmektedir.¹⁰⁰ Bu fotoğraflar yazılım programına yüklenerek internet ortamında kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Net kullanıcı eseri seçtikten sonra eserin hangi noktasını ayrıntılı olarak görmek istiyorsa Mouse ile yazılıma işaret verir. İlgili eserin belirtilen noktası çekilen en ince ayrıntılı fotoğraf haliyle görüntülenir. Bu görüntüleme ayrıntısı gerçek ortamda insan gözü ile ayırt edilen görsellikten çok daha hassas ve büyük görselleri sunmaktadır. <http://www.googleartproject.com/> linkinden ulaşılan bu sayfa kullanıcılara ücretsiz olarak sunulmaktadır.

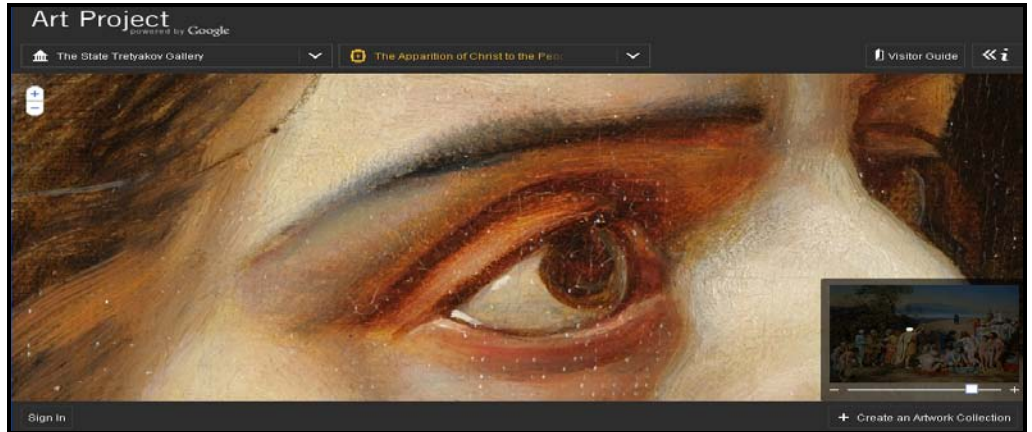
¹⁰⁰ <http://www.googleartproject.com/>

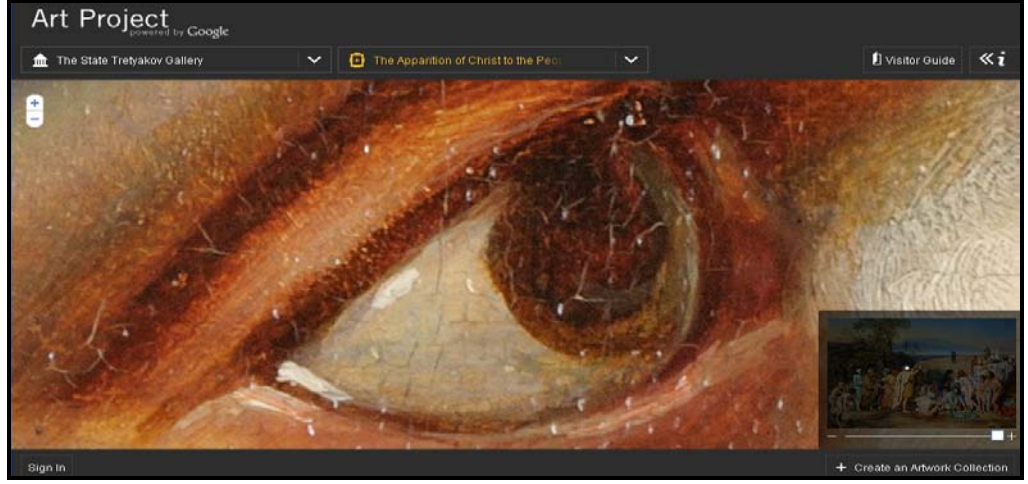
Resim 12. Google Art Project ayrıntılı eser inceleme örnek aşama 1/4

Resim 13. Google Art Project ayrıntılı eser inceleme örnek aşama 2/4

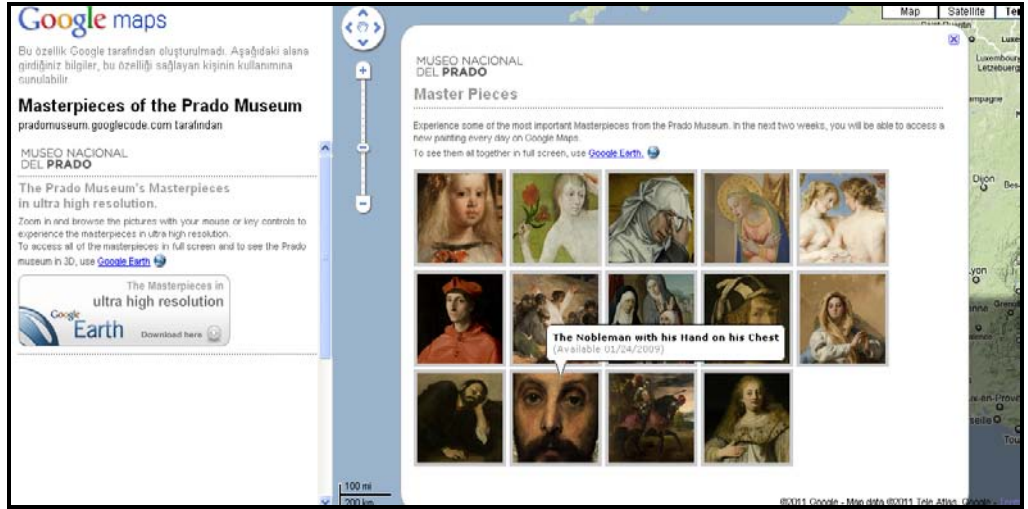

Resim 14. Google Art Project ayrıntılı eser inceleme örnek aşama 3/4

Resim 15. Google Art Project ayrıntılı eser inceleme örnek aşama 4/4

3.1.9. Google Prado

Resim 16. Google Prado projesi örnek sayfası.

Google Prado projesi¹⁰¹, Madrid'deki Prado müzesinin koleksiyonlarından seçilen bazı eserleri Google Earth (Google Dünya Haritası) yazılımı sayesinde sanal ortama taşımıştır. Google'ın projelerinden biri olan Google Earth uydu fotoğrafları da kullanarak üç boyutlu dünya haritası ve ek özellikler sunmaktadır. Google Prado projesi, Google Earth ile uyumlu olarak çalışmaktadır.

¹⁰¹ <http://www.telegraph.co.uk/culture/art/4229375/Google-Earth-launches-online-Prado-art-gallery.html>

Yeni teknolojiler sayesinde eserler yüksek çözünürlüklü dijital kameralarla resimlenmiştir. Velázquez'in "Les Meninas"ı veya Fra Angelico'nun "The Annunciation"ı gibi eserler her bir tablo için yaklaşık 8200 fotoğraf kullanılarak sanal ortama taşınmıştır. Tablolardaki, gerçek ortamda gözle algılanması zor olan ayrıntılar bu sayede çok daha rahat incelenebilir duruma gelmiştir. Bazı eserleri de figürlerin göz bebeğinde çizilmiş ışık, gözle görülmeyen minik boya kırıkları bile çok rahat seçilebilmektedir. Değişik sebeplerden dolayı müzelere gidemeyen araştırmacılar, öğrenciler ve sanatseverler bu uygulama sayesinde eserleri görme, inceleme fırsatı bulabilmektedirler. Hatta eseri fiziksel ortamda inceleyen birinden daha ayrıntılı ve istediği an elinin altında olacak şekilde ayrıcalıklı fırsatlara da kavuşabilmektedirler.¹⁰² Bu ifadeden müzelere gidilmesinin gereksizliği savunulmamakta aksine sanal imkânların kültürel bilince sunduğu ek kazanımlara vurgu yapılmaktadır.

3.1.10. Sanal Müze

Eczacıbaşı Sanal Müzesi¹⁰³ 1999 yılından¹⁰⁴ beri internet üzerinde ziyarete açık bir uygulamadır. Bu zaman zarfında “Koleksiyonlar”, “Retrospektif Sergiler”, “Çağdaş Sergiler”, “Kavramlı Sergiler”, “Yakın Kuşak”, “Heykel”, “Seramik”, “Karikatür”, “Fotoğraf”, “Hoca Ali Rıza”, “Fikret Mualla Saygı”, “Bedri Rahmi – Eren Eyüboğlu”, Paneller gibi projeleri gerçekleştirmiştir. 200’ün üzerinde sanal sergi ve çeşitli araştırma dosyaları içermektedir. 2002’de İstanbul Sanat Fuarı’nda 60 sanatçılı bir büyük sergi gerçekleştirmiş ve bağlantılı ilk sergi eğitim projesi ile 2003, 2004, 2005’te gerçekleştirmiştir. Sitede yer alan sanatçılara ait ortalama eser sayısı 11.000 civarlarındadır. Yayına açıldığı günden beri yaklaşık 500.000 üzerinde internet kullanıcısına ulaşmıştır. Sanatseverlerin ve sanat öğrencilerinin önemli bir arşiv kaynağı olma yolunda ilerlemektedir. Müze yetkilileri tarafından; Türkiye’nin ilk modern sanat müzesi olan İstanbul Modern’in kurumasıyla

¹⁰² Doğan ATILGAN, İletişim Teknolojileri Çağında Değişen Bilgi Hizmetleri, 1. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu, 25-26 May 2006. (İstanbul, 2006), s.69

¹⁰³ <http://www.sanalmuze.org/>

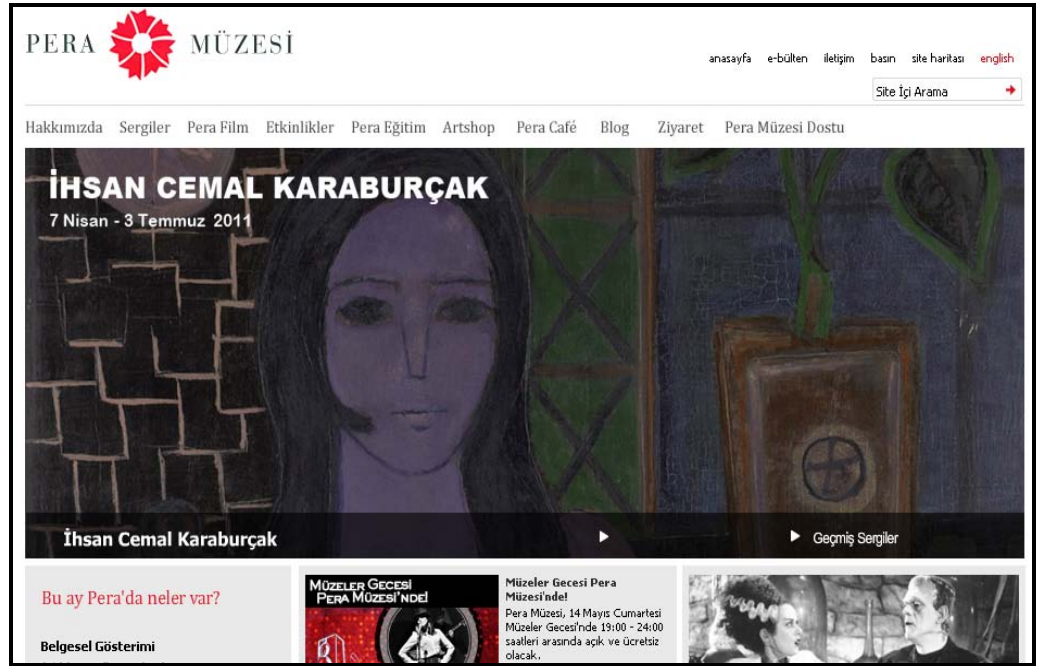
¹⁰⁴ <http://whois.domaintools.com/sanalmuze.org> (3 Haziran 2011)

Sanal Müze'nin görsel bellek arşivi olma niteliği önem kazandığı belirtilmektedir.¹⁰⁵

3.1.11. Pera Müzesi

İnternet sayfası 2005¹⁰⁶ yılında kullanıma açılmış olan Pera Müzesi¹⁰⁷ web sayfasını daha ziyade müzenin duyuru ve bilgi paneli olarak kullanmaktadır. Eserlere ulaşma ya da müze katlarında gezme gibi imkânlar sunulmamaktadır. Diğer sanal müzelerle karşılaştırıldığında internet sayfası bir sanal müze niteliğini taşımamaktadır.

Suna ve İnanç KIRAÇ vakfının bir kültür girişimi olarak 2005 Haziran ayı başlarında kapılarını İstanbullulara açmıştır. Bu projede bir 'müze-kültür merkezi' işlevini üstlenecek Pera Müzesi için, 1893 yılında mimar Achille Manoussos tarafından inşa edilmiştir. İstanbul Tepebaşı'nda "Bristol Otel" adıyla tanınan tarihi yapı Mimar Sinan Genim tarafından düzenlenerek donanımlı bir müzeye dönüştürülmüş ve hizmete açılmıştır.

Resim 17. <http://www.peramuzesi.org.tr/default.aspx> (Erişim: 13-05-2011)

¹⁰⁵ <http://www.sanalmuze.org/index.php> (13 Mayıs 2011)

¹⁰⁶ <http://whois.domaintools.com/peramuzesi.org.tr> (13 Mayıs 2011)

¹⁰⁷ <http://www.peramuzesi.org.tr/>

3.1.12. İmoga

Süleyman Saim Tekcan Özgün Baskı Atölyesi'nden IMOGA¹⁰⁸,ya ulaşmış bir projedir. İnternet sayfası 2003 yılında yayın hayatına başlamıştır.¹⁰⁹ Web sayfasını Sanal Müze kapsamında değerlendirmek mümkündür. Sayfada müzedeki eserler, sayfaya kayıtlı sanatçıların eserleri bulunmaktadır. Müze Mağaza linkinden bazı eserleri satın alma seçeneği sunulmuştur. Gerçek müzenin yapmış olduğu aktiviteler hakkında bilgi ve resimlerde sayfada yer almaktadır.

Resim 18. <http://www.imoga.org> (Erişim: 13-05-2011)

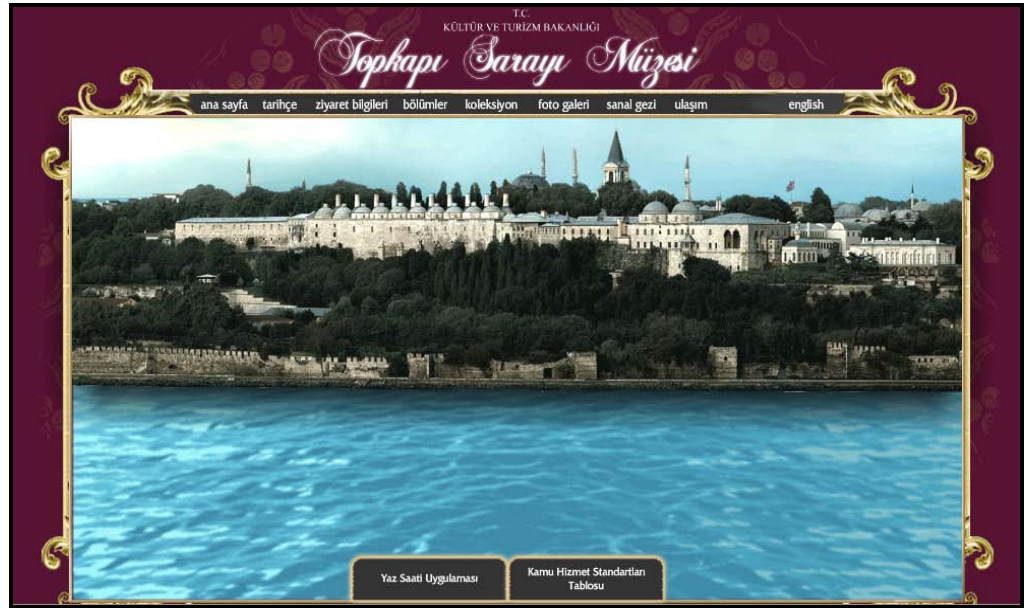
¹⁰⁸ <http://www.imoga.org/pPages/pImoga.aspx?psID=4§ion=0&lang=TR&bhcp=1>

¹⁰⁹ <http://whois.domaintools.com/imoga.org> (13 Mayıs 2011)

3.2. Louvre, Topkapı ve Miniaturk İnternet Sayfalarının Karşılaştırılması

Resim 19. LOUVRE MUSEUM (Kaynak : <http://www.louvre.fr>)

Resim 20. TOPKAPI SARAYI (Kaynak : www.topkapisarayi.gov.tr)

KARŞILAŞTIRILAN ÖZELLİKLER	MİNİATURK	TOPKAPI	LOUVRE
Siteye üye olabilme	✗	✗	✓
Eser kopyaları satın alabilme / Eticaret	✓	✗	✓
E- Kart	✗	✗	✓
Engelliler için kısa yol tuşları	✗	✗	✓
Site içi kelime arama	✗	✗	✓
Ziyaretçi Defteri	✓	✗	✓
Müze kazandırılma bilgileri	✗	✗	✓
Panaromik Resimler	✗	✓	✓
Panaromik gezide eser bilgilendirme	✗	✗	✓
Yardım sayfaları	✗	✗	✓
Site kullanım görsel anlatımı (Genel)	✗	✗	✓
Ortalama sayfa Sayısı	20	30	800
Site Haritası	✗	✗	✓
Site animasyon rehber	✗	✗	✓
İstatistikî bilgi edinme imkânı	✓	✗	✓
Kontrol paneli, Kolay kullanım	✓	✗	✓
Google'nin listeleyebilme özellği	✓	✗	✓
Kolay ulaşım, harita, adres bilgileri	✗	✗	✓

Grafik 2. Louvre müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi ve Miniaturk Müzesi resmi sayfalarının bazı özelliklerinin karşılaştırılması.

3.3. Plastik Sanatların Sunumunu ve Telif Hakları

Hukuki Yaptırımların İnternet Mecrasında Uygulanabilirliği;

İnternet, diğer iletişim araçları içinde en hızlı büyümeyi gerçekleştirmektedir. Bu yoğunluk içinde karşılıklı taraflar arasında kontrol altında tutulması gereken hak ya da haksızlıklar oluşabilmektedir.¹¹⁰ Bazı suçların işlenmesi internet ortamında daha kolay ve yoğun olmaktadır. Bu ortam yeni bazı suç tanımlamalarını doğurmuş¹¹¹ ve bu suçlara karşı yeni yasal düzenlemeleri zaruret haline getirmiştir.

Teknolojik Gelişmeler ve Bazı Yeni Suç Tanımlamaları

- Art niyet güderek otomatik tekrarlama yoluyla bir mail adresine yoğun mesajlar atılarak posta kutusunun doldurulması ve kullanılamaz hale gelmesine neden olmak.
- Kişi ya da kurumların sitelerinin çökertilmesi ya da girişimin gerçekleştirilmesi.
- İzin alınmaksızın bir kitabın, eserin, fotoğrafın vb internette yayınlanması.
- Sinema, müzik eserlerinin izinsiz olarak paylaşımına sunulması.
- Kendisine ait olmayan bir sohbet uygulamasının şifresini ele geçirerek kötü amaçlarla kullanılması.

İnternet hayatın her alanına girmiş ve böylece toplumdaki birçok yerleşik davranışları da değiştirmeye başlamıştır. Toplum hayatı bazı alanlarda yeniden şekillenme durumu yaşamıştır. Bu değişim beraberinde yeni kavramlar, kurallar ve sorunlar getirmiştir. Sorunları önleme ve çözme görevi öncelikle kişisel ve toplumsal etik kurallarından karşılanmıştır. Sanal âleme özgü nezaket ve etik kurallarından müteşekkil, “internet etiği” olarak adlandırılan kurallar ortaya konulmuştur.

¹¹⁰ Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu, Bilgi Toplumuna Doğru, Ankara 2002,s.435.

¹¹¹ M. Yeşim ATAMER, İnternet ve Hukuk , (Derleyen: A.M.Y.), İstanbul 2004, s.363-430

İnternet ortamında yani sanal dünyada, katılımcıların ve paylaşılan kaynakların hızla çoğalması yaşanacak olumlu ya da olumsuz durumların etik kurallar tarafından kontrol edilebilir olmasını zorlaştırmış ve bazen imkânsız hale getirmiştir. Bu çizgiden itibaren zaman içinde oluşan ve şekillenen yasal düzenlemeler devreye girmeye başlamıştır. Gelişen her yeni teknoloji gelişme ve yaşanan her yeni durum bu yasaların yapısını, çerçevesini v.b. güncelleme gerekliliğini doğurmuştur.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu madde 1/B, b.(a) hükmü gereğince bir fikir ürününün “eser” kategorisine alınabilmesi için, fikir ürününün sahibinin taşıması gerektiği özelliklerden başka, ürünün FSEK.’de sayılan dört eser kategorisinden birine dâhil olması da gerekmektedir. Kanunda sayılan eser kategorileri şunlardır:

- İlim ve Edebiyat Eserleri (FSEK. m. 2),
- Müzik Eserleri (FSEK. m. 3),
- Güzel Sanat Eserleri (FSEK. m. 4),
- Sinema Eserleri (FSEK. m. 5).¹¹²

Duygu ve düşüncelerin her geçen gün farklı biçimlerde sunulduğu sanat ortamında bu yasal düzenlemelerin ihtiyaçlara tam olarak cevap verebilmesi için güncelleme çalışmaları da yapılmaktadır.¹¹³

Resim, ses ve ışık kullanılarak oluşturulmuş bir sanat eseri yukarıda bahsedilen kategorilerde tam yerini bulmasında zorluklar yaşanabilmektedir. Bu yöntemle ortaya çıkarılan fikri ürünü tek başına ilim, edebiyat eserleri (FSEK. m.2), müzik eserleri (FSEK. m.3), güzel sanat eserleri (FSEK. m.4) kategorilerinden birine dâhil etmek zor olacağı belirtilmektedir. Bu özelliklerdeki bir fikir ürününün, FSEK.’de sayılan eser kategorilerinden birisi

¹¹² Emrah ÇELİK, Fikir ve sanat eserleri kanunu kapsamında İnternet ortamında müzik eserlerinin sunumu yolu ile umuma iletim hakkının ihlali, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.16

¹¹³ Duygun YARSUVAT, Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, İstanbul, 1977, s.43

içine¹¹⁴ dâhil edilemeyeceği için “eser” olarak korunamaması, FSEK.’nin görevini yerine getirememesi durumunu ortaya çıkaracaktır.

3.3.1. Eser Kavramı

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda, hak sahiplerinin mali ve manevi haklarının korunabilmesi amacıyla üçüncü şahıslara yönelik kısıtlama ve yasaklar düzenlenmiştir. Bu kısıtlama ve yasaklara aykırı davranışta bulunan şahıslara karşı FSEK., maddi ve/veya manevi tazminat, ağır para cezası¹¹⁵ ve hapis cezası gibi bir çok hukuki ve cezai yaptırım uygulamayı öngörmektedir.

Yasal koruma, sunulan herhangi bir fikir yada emek ürünü için değil, ancak belirli niteliklere sahip olanları için uygulanmaktadır. Bu bakımdan FSEK, sadece kendisinin belirlemiş olduğu “eser” tanımı kapsamına giren fikri ürünleri ve bu ürünler üzerindeki hakları koruma altına almıştır.

Bir fikrin “eser” olarak değerlendirilebilmesi için Hirsch, onun iktisaden değerlendirmeye elverişli olması gerektiğini ifade etmektedir.¹¹⁶ Bir fikir ürünü çoğaltılarak, devredilerek veya diğer yöntemlerle nesnel bir eşya gibi kamunun istifadesine sunulabilmelidir.¹¹⁷

Bir fikrin “eser” olarak kabul edilebilmesi ve bu sayede FSEK tarafından hukuken korunabilmesi için fikrin düşünceden çıkıp uygulanması, kavranabilir nesnel olması gerekmektedir¹¹⁸. Sadece düşünce aşamasında kalan bir fikrin ne sahiplik iddiası ve ne de hukuken korunması mümkün değildir. Bir fikri ürünün eser olarak nitelendirilmesinde sadece iktisadi-mali kazançların temel alınması yanlış bir tutum sergilemektedir.¹¹⁹ Yasal düzenlemeler sadece iktisadi-mali hakları değil, eser sahibinin manevi, şahsi haklarını da korumaktadır.¹²⁰ Fikir eserinin yayınlanması, satışa sunulması, kamuya

¹¹⁴ YARSUVAT, a.g.e., s. 43.

¹¹⁵ Şafak N. EREL, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Yenilenmiş 2. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 1998, s.32.

¹¹⁶ Cahit SULUK / Ali ORHAN, Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri, C.II, İstanbul, s.134- 138.

¹¹⁷ Halil ARSLANLI, Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, 1954, s.2-3

¹¹⁸ Ünal TEKİNALP, Fikri Mülkiyet Hukuku, Güncelleştirilmiş ve Yenilenmiş 3. Bası, İstanbul, Beta, 2004, s. 101

¹¹⁹ Yasemin BAYSAL, Mukayeseli Hukuk ve Uluslararası Sözleşmeler Işığında Türk Hukuk Sisteminde Eser Sahibi ve Telif Hakları, İstanbul 1999, s.48.

¹²⁰ EREL, a.g.e. s.32-33.

sunulması zorunluluğu olmadan kişisel haz ya da eser yapma duygusu kapsamında da ortaya konulabilme durumları ortaya çıkabilmektedir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunun 1/B maddesinde “Eser; sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri” tanımlaması yapılmıştır. Fikir ve sanat hukukunda koruma kapsamı; sanat, bilim ve edebiyat alanında nitelik taşıyan icat, buluş, tasarım, tanımlama vb dir.¹²¹ FSEK’e göre “Eser” “ürün”e gör daha dar sınırları olup sadece fikir ve sanat eserlerini ifade etmektedir.¹²² “Ürün” ise “eser” le beraber birbirine bağlı yasal hak konularını da içermektedir.

Fotoğraf, Harita, Planlar ve Projeler; 5846 sayılı kanunun 2/3 maddesinde “Bedii,¹²³ vasfı bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eserleriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topografyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri” açıklamasıyla bu alan tanımlanmaktadır.

İlim ve edebiyat eseri kategorisine alınmıştır. Estetik niteliği bulunmasa da, kapsamında fikir, bilgi, öğretme gayreti ve araştırması bulunan fikir ürünlerini ilim ve edebiyat eseri olarak tanımlamaktadır. Maddedeki belirleyici nitelik icat, buluş, ortaya çıkarma, var olan nesnelerden yeni bir eser ortaya çıkarma kaygısı gütmeye amacı olup olmadığıdır.¹²⁴ Madde kapsamında estetik nitelik aranmamaktadır. Eğer estetik nitelikleri de taşıyorsa sadece bilimsel ve teknik eser olarak değil, güzel sanat eseri olarak da koruma altına alınabilmektedir. FSEK’de tıbbi şemalar, atlaslar, resimler, örgü ve elbise örnekleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Güzel Sanatlar Eserleri; FSEK’nın 4.maddesinde Güzel Sanat Eserlerinin yapısı ve nitelikleri 8 madde olarak listelenmiştir;

¹²¹ Nuşin AYİTER, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, 2.Bası Ankara 1981, s.16

¹²² Ünal TEKİNALP, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Yer ve Kişi İtibarıyla Uygulanması, İstanbul 1999, s.97.

¹²³ DÜLGER, a.g.e. s.300.

¹²⁴ AYİTER, a.g.e. s.46.

1. Yağlı ve suluboya tablolar; her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserler, kaligrafi, serigrafi,
2. Heykeller, kabartmalar ve oymalar,
3. Mimarlık eserleri,
4. El işleri ve küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanatı ürünleri ile tekstil, moda tasarımları,
5. Fotoğraf eserleri ve slâytlar,
6. Grafik eserler,
7. Karikatür eserleri,
8. Her türlü tiplerdir.¹²⁵

İşaret, Resim ve Sesler; Bir işaret, resim veya ses eğer eser niteliği taşııyorsa, FSEK 84 m. kararı kapsamında korunabilmektedir. Hayatta olmayan ünlü bir kişinin fotoğrafları, bir devlet adamının kayıtları bu kapsamda korunmaktadır. Bu durumlarda, FSEK’na göre; hak ihlalini gerçekleştiren taraf ticari bir vasfa sahip olmasa bile Türk Ticaret Kanunu’nun haksız rekabete ilişkin düzenlenmiş hükümlerinin uygulanacağı hükmü verilmiştir. Aynı madde de eser mahiyetinde olmayan her nevi fotoğraflar, benzeri usullerle tespit edilen resimler ve sinema ürünleri hakkında da aynı korumanın sağlanacağı belirtilmiştir. Bu kapsamdaki uygulamalar ticari¹²⁶ özellikler taşıdığı için korumanın temelinde haksız rekabeti önleme amacı güdülmektedir.

Resim ve Portreler; FSEK m.86’da; “Eser niteliğinde olmasalar da, resim ve portrelerde tasvir edilenin ya da onun adına hak sahibi olan kişilerin izni aranır. Tasvir edilenin ölümünden on yıl geçmesinin gerçekleşmesi beklenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Düzenlemeye bahis korunan resim veya portrenin, fotoğrafların “eser” niteliği olması değil, tasvir olunan kişi ya da kişilerin “kişilik haklarıdır.”¹²⁷ Bununla beraber resim veya fotoğrafın eser

¹²⁵ FSEK İŞLENMELER VE DERLEMELER Madde 6

¹²⁶ TEKİNALP, a.g.e. s.271.

¹²⁷ TEKİNALP, a.g.e. s.272.

niteliği de varsa tasvir olunan kişi dışında, ürününü, eseri meydana getiren eser sahibinin de izni gerekmektedir.

İlgili taraflardan izin alınması şartı bulunmadığı¹²⁸ hususlar;

- Ülkenin siyasi ve içtimai hayatında önem taşıyan kişilerin resimleri
- Tasvir edilenlerin katıldığı geçit, resmi tören, toplantıları gösteren resimler.
- Günlük olayları resimlerle radyo ve tv haberleri için resimlemek.

Karikatür ve fotoğraf da bu madde kapsamında tanımlanmaktadır. Ancak bir kişinin fotoğraf ya da resmi kullanılmadan sadece hayat hikâyesinin anlatılması durumlarında, kişinin toplumsal ve sosyal içtimai hayattaki konumlanmasına göre karar verilmektedir.

3.3.2. Sanat Eserlerini Yasal Koruma İmkânları

İşaret, ses veya görüntü taşınmasını sağlayan araçlarla kullanıcılara ulaştırma hakkı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu kanunlar ve düzenlemelerle beraber sanat alanı özel durumları da içerdiği için yer yer konu ile ilgili bilirkişilerin rapor ve fikirlerine başvurulmaktadır.

Musiki, Güzel Sanatlar, İlim ve Edebiyat Eserlerinin filme alınması kapsamında Kanundaki 6/3 madde de musiki, güzel sanatlar, ilim ve edebiyat filme alınması yanında filme alınmaya ve radyo ve televizyon¹²⁹ ile paylaşma, yayınlanmaya dönüştürülmesi de koruma altına alınabilir olarak kabul edilmiştir. Bu türe giren özgün eserlerin ayrıştırılması zorluklar taşımaktadır.¹³⁰ Bu madde filme alınmış eserlerin internet aracılığı ile paylaşma açılması bağlamında değerlendirilebilir.

Güzel Sanat Eserlerinin Bir Şekilden Diğer Şekillere Sokulması; Bir güzel sanat eserinin başka şekle dönüştürülmesi söz konusudur. Sanat eseri bir heykelin resminin yapılması, bir mimari eserin minyatürünün yapılması

¹²⁸ Murat DOĞAN, İnternette Şahsiyet Hakkının İhlali ve Korunması, İstanbul 2003, Cilt.2 s. 463, v.d.

¹²⁹ Yavuz KAPLAN, İnternet Ortamında Fikri Hakları Korunmasına Uygulanacak Hukuk, 2004, s.137.

¹³⁰ TEKİNALP, a.g.e. s.128.

durumlarında olduğu gibi. Orijinal eserden doğrudan yararlanma hali mevcuttur.¹³¹

3.3.2.1. İhlallere Karşı Açılabilecek Davalar

Tecavüzün Ref'i Davası; Eserinin kendi izni dışında kullanıma dağıtılması hakkına yönelik bir tecavüzle karşılaşan kimse, FSEK. m.66¹³² ve m. 68 kapsamında tecavüzün ref'i davası açabilir. Tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için eserin dağıtım hakkına yönelik bir ihlalin, yani kesin ve belirgin olarak hukuka aykırı bir uygulamanın bulunması gerekmektedir.¹³³ Dağıtım ve çoğaltma hakkına yönelik hukuka aykırı durum gerçekleşmiş ve hukuka aykırı bir sonuç doğmuş olmalıdır. Hukuka aykırı faaliyet devam ettiği için olumsuz sonuçlar da devam ediyor veya hukuka aykırı faaliyet gerçekleşmiş, ancak hukuka aykırı sonuç etkilerini sürdürmeye devam ediyor olması durumları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Tecavüzün ref'i davası, oluşmuş ya da devam eden sonuçları gidermek veya doğacak sonuçları önlemek amacıyla düzenlenmiştir. Davanın açılabilmesi, hukuka aykırı uygulamanın sürmesine de bağlıdır. Dağıtım hakkına yönelik tecavüz son bulmuş ise, artık dava konusu ortadan kalktığı için, tecavüzün ref'i davası açılmaz.¹³⁴ Bu ve benzeri durumlarda tazminat davası açılabilmektedir.

Tecavüzün Men'i Davası; Tecavüzün ref'i davasında suç gerçekleşmiş ve hukuka aykırı sonuçlar ortaya çıkmış olmalıdır. Ancak tecavüzün men'i davasında hukuka aykırı uygulamalar daha gerçekleşmemiş durumdadır. Tecavüzün men'i davası, olası ihlaller için öngörülmüştür.

“... davalı derneğin oyunu sahneye koymadan önce yetkili kurulu aracılığı ile oyunu oynatmama kararı almakla tecavüz iradesinden vazgeçtiğinin anlaşılmış bulunmasına göre davacı vekilinin (tecavüzün men'ine yönelik) talebinin... reddi ile kararın onanması gerçekleşmiştir.”

¹³¹ www.yargitay.gov.tr

¹³² FSEK. m. 66/ f. 1.

¹³³ TEKİNALP, a.g.e. s. 290.

¹³⁴ AYİTER, a.g.e.s.253.

Bu dava ile ihlal tehlikesinin, gerçekleşmesi engellenmesi hedeflenmiştir. FSEK. m. 69'a göre; “ mali ve manevi haklarında tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi muhtemel tecavüzün önlenmesini dava edebilir. Vaki olan tecavüzün devam veya tekrarı muhtemel görülen hallerde de aynı hüküm caridir.”¹³⁵

Tazminat Davaları; Tazminat davası ile eser sahibinin dağıtım ve çoğaltma haklarının ihlal edilmesi sonucunda yaşadığı maddi zararın giderilmesi amaçlanmaktadır. FSEK. m. 70/ f.2 hükmüne göre açılacak maddi tazminat davalarında, haksız fiillere ilişkin düzenlemeler tecavüzün ref'i ve tecavüzün men'i davalarından farklı olarak bu davada¹³⁶ kusur aranacağını belirtmektedir.

Ceza Davaları; Hak sahibinin yazılı izni alınmadan, “bir eseri topluma açık yerlerde gösteren veya temsil eden, bu gösterimi düzenleyen veya dijital iletişim de dâhil olmak üzere her nevi işaret, ses veya görüntü iletimine yarayan araçlarla yayan veya yayımına aracılık eden...” şahıslar hakkında 2 yıldan 4 yıla kadar hapis veya 50 milyar liradan 150 milyar liraya kadar ağır para cezasına veya zararın ağırlığı dikkate alınarak her ikisine birden uygulanacak şekilde hüküm verilmektedir. Bu hüküm FSEK. m. 24 ve 25' i kapsar görünmekte ve sıkça uygulanmaktadır.”¹³⁷

İhtiyati Tedbirler; FSEK. m. 77'de “esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin veya emrivakilerin önlenmesi veya herhangi bir sebepten dolayı zaruri... Görülürse” kaydı düşülmüştür. İhtiyati tedbir isteğinde bulunabilmek, için dağıtım hakkına yönelik kayda değer bir zararın olması veya böyle bir zarar tehlikesinin kuvvetle muhtemel olması gerekmektedir. Böyle durumlarda ihtiyati tedbir talebi, durumun öncelik taşıdığı konusunda hâkimde kanaat oluşturacak delil ve belgelerin eklendiği yazılı bir dilekçe ile başvuru yapılmalıdır. Mahkeme¹³⁸, ihtiyati tedbir isteğinde bulunan şahsın gerçek hak sahibi olduğu ve ihlalcinin davranışlarından dolayı telafisi güç durumların

¹³⁵ SULUK, a.g.e, s.783.

¹³⁶ FSEK. m. 41.

¹³⁷ Cahit SULUK, Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele, İstanbul 2004, s.53

¹³⁸ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu. m. 104/ f. 2

oluşacağını kuvvetle muhtemel görmesi durumunda tedbire karar verebilir.¹³⁹ Eğer bu yönde bir başvuru talebinde bulunulmamış ise hâkim tek taraflı olarak re'sen ihtiyati tedbire karar verememektedir.¹⁴⁰

Hükmün ilanı; Haklılığını Hukuk veya ceza davalarında kesinleştiren kişi yâda kurum, dava hakkında verilmiş olan hükmün tamamını veya özetini, ödemesini davayı kaybeden tarafa ait olmak üzere gazete v.b. ilanını mahkemeden isteyebilir.¹⁴¹ Hükmün ilanının isteği için ilan yapılmasının elzemliği, yayınından doğan bir faydanın sağlanması durumunun varlığı aranmaktadır. Yayınlanacak ilanlın şekli ve içeriği mahkeme tarafından kesin haline bağlanır.¹⁴² Kazanılmış ilan hakları kararın kesinleşmesinden başlayarak 3 ay içinde kullanılmaz ise hak iptal olmaktadır.

Zapt, Müsadere ve İmha; FSEK. Üretim veya dağıtım cezayı gerektiren, kopyalanmış eser veya ürünlerde bunları yasal olmayan işlem sırasında kullanılan kalıp veya benzer imkânların zabıt, müsadere ve imhası konusunda TCK ve CMK hükümlerini uygulamaktadır.¹⁴³ (FSEK. m. 79). Kopyalanmış eserleri ve kullanılan araç gereci kontrol altına almak ve imha edebilmek için bunların tecavüzde bulunan kişi ya da kurumun yada birlikte sorumlu duruma düşenlerin mülkiyeti altında olması gerekmektedir.¹⁴⁴ Kesinleşmiş hükümde yaptırımların “cezayı gerektirme” durumunda uygulanacağını belirtmesi, bu önlemlerin sadece cezai müeyyide kullanılarak uygulanacağı anlamını karşılamaz. Bu ve benzeri durumlarda sadece ceza mahkemeleri yetkide sınırlı değildir. Bunun yanında FSEK. m. 68 gereğince hukuk mahkemeleri tarafından çoğaltma ve dağıtım¹⁴⁵ hakkının ihlaline yönelik açılacak tecavüzün ref'i davasında da hüküm verilebilmektedir.

¹³⁹ TEKİNAL, a.g.e., N. 123, s. 294

¹⁴⁰ Önder DEMİR, İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu, Uluslar arası, İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2001, DEÜ Yayını İzmir 2002, s.474.

¹⁴¹ AYİTER, a.g.e., s. 269.

¹⁴² YARSUVAT, a.g.e., s.51.

¹⁴³ Şafak N. EREL, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 2. Bası, Ankara, 1998, s.37

¹⁴⁴ Arzu Genç ARIDEMİR, Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları, İstanbul 2003, s.215.

¹⁴⁵ TEKİNALP, a.g.e., N. 9, s. 288.

3.3.2.2. Telif Haklarında Yasal Taraflar

İnternet Servis Sağlayıcıları / İSS.'ler; AB'nin 17.07.2000 tarih ve 2000/31 sayılı “Elektronik işlemler Hakkındaki “salt erişim” üst başlıklı 12. maddesinde İSS'lerin durumu ana hatlarıyla ele alınmıştır. Bu düzenlemeye göre internetteki bir kaynağa ulaşım için aracılık eden İSS'ler bazı şartlarda dağıtılan kaynağın içeriğinden sorumlu olmayacakları yönünde karar almıştır. Bu şartlar;

- Eğer iletişim, İSS'nin kendisi tarafından başlatılmamışsa.
- Eğer iletişimde yer alan karşı tarafı İSS'nin seçme yetkisi yoksa.
- Eğer İSS., iletişime konu olan bilgiyi seçmiyorsa ve onu değiştirmiyorsa.¹⁴⁶

Yukarıda adı geçen maddeler kapsamındaki İSS'ler kaynağın içeriğinden sorumlu tutulmamaktadırlar.

İçerik Sağlayıcılar; İçerik sağlayıcı internet sayfaları, servis sağlayıcıları v.b. kural olarak kullanıcıların dağıtımına sundukları eserlerinden sorumlu tutulmamaktadırlar. İçerik sağlayıcı ancak kendi içeriğinden sorumlu tutulmaktadır.

Tasarı madde 5 : “(1) İçerik sağlayıcı, bilişim ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur. (2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı, başkalarına ait içeriklerden sorumlu değildir. Ancak, kendilerine ait olan içeriğin sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise, genel hükümlere göre sorumludur.”

İçerik sağlayıcılar kendi kaynaklarında bir esere hak sahiplerinden izin almadan yer vermişlerse, bu uygulamaları dağıtım ve çoğaltma hakkının

¹⁴⁶ Mustafa AKGÜL, İnternet Yönetimi, Dünyadaki Tartışmalar ve Türkiye'deki Durum, Güncel Hukuk, Aylık Hukuk Dergisi, Eylül 2005, sayı 21 s.56-58.

ihlalini¹⁴⁷ ortaya çıkaracağı için bu kişi ya da kurumlara karşı FSEK. İçeriğindeki ilgili davalar açılabilir.

Kullanıcılar; Bir eser FSEK. da belirtilen ve ilgili izinleri almadan internette yayına koyan bir kullanıcı, dağıtım ve çoğaltma hakkını ihlal etmiş kabul edilmektedir. Bu kişi ya da kurumlara karşı FSEK.'de öngörülen hukuk ve ceza davalarının açılabilirliği belirtilmektedir.¹⁴⁸ Bu ve benzeri durumlarda dağıtım ve çoğaltma hakkı kapsamında kullanıcının kişisel kullanım istisnası çerçevesinde sorumluluktan kurtulmasına da imkân bulunmamaktadır. Bir sanat eserinin, çok geniş bir kitle tarafından kullanılan internete aktarımı bariz bir şekilde umuma iletim ve çoğaltma haklarının ihlalidir ve burada dar bir çevreye iletim sınırları aşılmaktadır. İnternet kullanıcısı, eser sahibinin veya onun yetki verdiği kişiden izin alarak müzik eserini alınan izin sınırları çerçevesinde internet¹⁴⁹ ortamına aktarmış ise, bu bir ihlal oluşturmayacağından söz konusu kullanıcıya karşı bu eyleminden dolayı dava açılması söz konusu olmamaktadır.

¹⁴⁷ TEKİNALP, a.g.e., N. 145,s.331.

¹⁴⁸ Abuzer KENDİGELEN / Savaş BOZBEL, Telif Hakları Açısından İnternette Veri Paylaşımı (Peer-to-Peer File Sharing, İnternet ve Hukuk, Derleyen:Atamer, M.Yeşim, İstanbul 2004, s.523-525.

¹⁴⁹Yavuz KAPLAN, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk, Ankara 2004, S.150.

SONUÇ

Temel ihtiyaçların ötesinde insanlık için vazgeçilmez ifade biçimlerinden biri olmuştur sanat. Sanat bazen kendisini bazen içinde bulunduğu toplumu anlatmıştır. Neyi anlatırsa anlatsın sanat içinde bulunduğu doğal ve teknik durumlardan bağımsız kalmamıştır, kalamamıştır. Mağara duvarlarına anlatılan duygularda kullanılan teknik imkânlarla yağlıboya bir şaheserde kullanılan teknik gelişmeler bu anlamda değerlendirilebilir.

Güncel teknolojik gelişmeler, farklı disiplinlerde çalışan bilim adamlarının birlikte projeler yapabilmelerine imkân sağlamıştır. Bu anlamda sanat ve teknoloji bir birine güç ve estetik değerler kazandırmış ve ayrılmaz ikili olmuşlardır. Bu birliktelik özellikle Endüstri Devrimi sonrasında daha belirgin halde kendisini göstermiştir. Disiplinler arası bu diyalogun sonucu olarak yeni sanat akımları ortaya çıkmıştır.

İçinde bulunduğu zamana ve mekâna kayıtsız kalmayan sanatçılar teknolojiyi eserlerinin oluşumunda kullanmışlar ya da eserlerinde konu olarak kullanmışlardır. Bu uygulamalar sanatın yeni yapısal oluşumlar ve gelişimler yaşamasını sağlamıştır.

Sanatın yenir sunum alanı olarak interneti kullanması bağlamında yapılan araştırmalar sonucunda alanla ilgili bazı öneri ve fikirler ortaya çıkmıştır. Bu öneri ve fikirler bilimsel anlamda tekrar ele alınıp incelenmelidir.

Bilimsel araştırmalarda her bir alanın yoğunluğu nedeni ile branşlaşmalar oluşmuştur. Teknik bir çalışma tıp alanında ya da tekstil alanında temelde bir birine yakın olsa bile uygulama ve araştırmada farklılıklar göstermektedir. Hatta kendi içinde farklı uygulamaların var olduğu da görülmektedir. İnsan vücudu görüntüleme çalışmaları ile ilaçlı tedavi araştırmaları tıp çatısı altında olsa bile farklı alt yapıya yönelmişlerdir. Burada ifade edilmek istenilen şey farklı disiplinlerin bir birlerini teknolojik anlamda inceleyip yeni projeler oluşturulabileceği varsayımdır.

Teknik gelişmeler sanatçı ve sanatseverler tarafından mutlaka takip edilmektedir. Ancak bir bilim adamı seviyesinde ilgi beklenemez. Sanatın

teknik yeniliklerden azami şekilde yararlanabilmesi için ara bir disiplinin her iki bilimi de inceleyerek ortak kullanım alanlarını tespit etmeli ve önerilerde bulunmalıdır. Teknolojik gelişmelerin sanat alanında da kullanılması bağlamında sanatsal araştırma geliştirme birimlerinin oluşturulması sağlanabileceği düşünülmektedir. Bu argeler kurumsal anlamda olabileceği gibi üniversiteler bünyesinde de oluşturulabilir.

Sanatın sunumu ile ilgili bazı alanlarda Sanat Danışmanı istihdam edilmektedir. Banka ya da kurumsal şirketlerin sanatsal çalışmalarını organize eden ve yönlendiren birimler bulunmaktadır. Sinema ya da dizi film yapımlarında ilgili alandaki ihtiyacı karşılayan sanat danışmanları istihdam edilmektedir. Bu anlamda internet üzerindeki sanatsal sunumda yaşanacak sanatsal kaygıları kontrol etmek için Sanat Sanat Danışmanlığı birimi oluşturulabileceği varsayılmaktadır.

Üniversiteler kendi alanlarındaki firmalara yeni fikir ve projeler hazırlayıp sunmaktadırlar. Bu projeler hem ilgili firmaların üretiminde güç ve sinerji oluşturmakta hem de ülke ekonomisi ve teknolojisine değer üstüne değer kazandırmaktadır. Sanat ve İnternet disiplinlerinin birlikte projeler üretebilmesi ve bu projeleri hayata geçirebilmeleri için Üniversitelerin ilgili alanlarında bu bağlamda yıllık ya da dönemlik dersler verilerek bu donanım kazandırılabilir. Teknik alt yapıyı kazana öğrenciler bilimsel buluşları yakından takip ederek bunların içinden sanatla iş birliği yapabilecek olanları projelendirebilecektirler. Sanatsal alandaki bazı noktalarında bilim penceresinden inceleyerek yeni teknik ve çözümler sunulabileceği öngörülmektedir.

İnternet teknolojisinin gösterdiği gelişme hızı kendi içindeki bazı etik değerleri gereğince korunamamasına neden olmaktadır. Sanatın paylaşılmasında kullanılan araçlardan biri olan internet sunum ve paylaşım etikleri anlamında gerekli alt yapıyı istenen boyutta sağlayamadığı varsayılmaktadır. Bu alandaki açığı kapatmak ve sanatın sunum ve paylaşım sırasında yaşayabileceği teknik ve etik duyarsızlıkları en aza indirmek için bazı çalışmalar yapılabilmesi öngörülmektedir. İnternet üzerinde sanatın sunumu ile ilgili yaşanabilecek yasal sıkıntılarla ilgili bilirkişi niteliğini taşıyacak kişi

ya da kurumlar oluşturularak onlara sanat ve teknik anlamında gerekli tüm donanım verilebileceği öngörülmektedir. Oluşturulan projelerin temelinde yer alacak bu kişiler ileride yaşanabilecek teknik ve etik aksaklıkları daha başında iken oluşmaması sağlayabilecektir. Bu alanda yer yer yaşanabilecek hukuksal sorunlarda bu birim bilirkişi sıfatıyla en doğru ve en hızlı çözümü ortaya koyabileceklerdir.

İnternet ortamında paylaşıma açılmış sanatsal imaj ya da tasımların izinsiz kullanılmasında sıkça yaşanan problemler söz konusu olmaktadır. Telif hakları anlamında da değerlendirilebilecek bu vakıalar bazen eser sahibi tarafından bazen de bir sanatsever tarafından tespit edilerek ilgili kişilere haber verilebilmektedir. Ancak izinsiz kullanımın önüne geçmek ya da kişileri böyle bir davranışa yönelmelerini önlemek için çalışan kurumsal bir yapı bulunmamaktadır. Kurumsal ya da resmi olarak desteklenmiş Sanat Dedektifliği birimleri oluşturulabilir. Bu birimler internet üzerinde planlı araştırma ve incelemeler yapılarak yasal kurallara uymadan yapılan paylaşım ve sunum gibi durumları kesin kaynaklarla tespit ederek ilgili mercilere yönlendirebilirler.

Müzeler ülkelerin kültürel miraslarının muhafaza edildiği mekânlardır. Bu mekânlara ülkeler bütçelerinden önemli meblağlar ayrıldığı olmaktadır. Yıllardır süregelen müzecilik anlayışının teknolojik gelişmeler doğrultusunda yeniden güncellenmesi için değişik kurumlar tarafından projeler geliştirilmektedir. Birçok müze internet üzerinde kendine yeni sunum alanları oluşturma uygulamaları içine girmiştir. Resmi web sayfalarının yanında sosyal paylaşım sitelerinde müze adına açılan oturumlar bu anlamda değerlendirilebilir. Tüm bu değinilen konular bağlamında tez araştırması kapsamında Sanal Sanat Danışmanlığı önerilebilmektedir. Müzelerde internet üzerindeki sunumları takip ve kontrol etmek üzere Sanal Sanat Danışmanları görevlendirilmesi üzerinde çalışma yapılabileceği öngörülmektedir.

Kişisel ve kurumsal anlamda sanatsal çalışmalar yapılmaktadır. Bazı sanat eserleri uygun zaman ve mekânını bularak adını duyurabilmekte bazı eserlerde hak ettiği değeri bulamadan yaşamaya devam etmekte ya da yok olabilmektedir. Hangi tarz ya da teknikle yapılırsa yapılsın eserin kendi içinde

bir değeri mutlaka vardır. Ülke çapında yapılan tüm eserlerin bir seçici kurul tarafından incelenip teknik bir alt yapı üzerinde arşivlenmesinde faydalar olabileceği varsayılmaktadır. Arşivdeki eserler yeni kuşaklara ilham verebileceği gibi toplumsak ve kültürel hafızada unutulmamak üzere yerini alacaktır. Ülke çapında sanat eserlerinin arşivlenmesi için bir birim oluşturularak çalışma başlatılabileceği öngörülmektedir. Bu birim müze, kişisel koleksiyon, kurumsal koleksiyon v.s. tüm ülke çapındaki mecraları tek tek inceleyerek eserlerin yasal izinle dijital kopyalarını edinebilirler. Edinilen bu kopyalar kategorize ve diğer bilimsel işlemlerden geçirilerek Ülke çapında köklü bir sanat arşivi oluşturulabilecektir.

İnternet ortamında yer alan eserlerin izinsiz olarak kullanımını önlemek amacıyla yasal olarak bazı düzenlemeler hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak ek bir düzenleme maddesi ya da özelliği öngörülmektedir. Bu düzenleme kapsamında eser sahibi eserinin kullanma izni ile ilgili orak eseri kullanmak isteyen kişiye ve fikir ve sanat eserleri koruma birimine mail atacaktır. Eserin kullanılmasıyla ilgili olarak taraflar öncelikle bir birleriyle irtibata geçerek eserin hangi mekânda, hangi süre ile ve ne koşullarla v.b. kullanılacağını aralarında mutabakata varmış olacaklardır. Bu mutabakattan sonra eser sahibi FSEK tarafından belirlenmiş form sayfasına ulaşarak ilgili alanları doldurup onaylayacaktır. Kendisine verilen form numarasını kaydedip kullanıcı tarafına da iletacaktır. Bu sayede yasal bir anlaşmazlık durumunda bu numara ile ilgili kayıt referans olarak kullanılabilir. Eseri kullanan taraf yayınladığı alanda uygun bir bölümde eserin izin numarasını kullanarak “Bu eser GT34S2011 kapsamında kullanılmaktadır.” gibi bir ibare ile dipnot kullanabilecektir. Kodlama bazı özellikler taşıyabilir. İlk bölüm eserin niteliğini belirleyebilir; Grafik, fotoğraf, resim, heykel v.b. tanımlamaları ifade etmektedir. İkinci bölümde eser sahibini ifade eden kod; doğum yeri plakası v.b. olabilir. Son kısımda ise eserin kullanılacağı son tarihi ifade edebilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ARIDEMİR Arzu Genç, **Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları**, İstanbul 2003

ARSLANLI Halil, **Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri**, İstanbul, 1954

ATAMER M. Yeşim, **İnternet ve Hukuk** , (Derleyen: A.M.Y.), İstanbul 2004

ATASOY Nazan, **Çağdaş Müzecilikte Müzenin İşlevi, Yeniden Müzeciliği Düşünmek**, İstanbul 1999

AYİTER Nuşin, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2.Bası Ankara 1981, s.16

BAYSAL Yasemin, **Mukayeseli Hukuk ve Uluslararası Sözleşmeler Işığında Türk Hukuk Sisteminde Eser Sahibi ve Telif Hakları**, YLT, İstanbul 1999, s.48

CASTELLS Manuel, **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür**, çeviren: Ebru Kılıç, İstanbul 2008, Cilt I

ÇALKUŞ Fırat, **2. Dünya savaşından sonra İzmir'in kentleşme sürecine sanat galerilerinin etkisi**, İzmir 2010

DEMİR Önder, **İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu, Uluslar arası, İnternet Hukuku Sempozyumu**, İzmir 2001, DEÜ Yayını İzmir 2002

DOĞAN Murat, **İnternette Şahsiyet Hakkının İhlali ve Korunması**, İstanbul 2003, Cilt.2

DOLANBAY Coşkun, **E-ticaret Strateji ve Yöntemler, Meteksan Sistem Yayınları**, Ankara, 2000

EREL Şafak N., **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Yenilenmiş 2. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 1998

ERGEÇ Rıfat, **Türk Müzeciliğinin Tarihçesi**, Yöre Dergisi, No:2 Gaziantep 1993

ERSOY Ayla, **Sanat Kavramlarına Giriş**, 3.Baskı, İstanbul 2002

GOMBRICH, E. H. (1999), **Sanatın Öyküsü**, İstanbul, Remzi Kitapevi.

GÜNEŞ Sadık, **Medya ve Kültür, Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı**, Vadi Yayınları, Ankara, 2001

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü, **"Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletim Modeli Öneri Raporu Projesi: Durum Analizi Raporu"**, Mart 2009, İstanbul

KANAR Mehmet, **Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, İstanbul: Derin Yayınları, 2003

KAPLAN Yavuz, **İnternet Ortamında Fikri Hakları Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, 2004

KENDİGELEN Abuzer / Bozbel Savaş, **Telif Hakları Açısından İnternette Veri Paylaşımı (Peer-to-Peer File Sharing, İnternet ve Hukuk**, Derleyen:Atamer, M.Yeşim, İstanbul 2004

KIRÇOVA İbrahim, **İnternette Pazarlama**, Beta Basım, 2. bs., İstanbul 2002

KIŞIROĞLU Olcay Tekin, **Sanatta Eğitim, görmek öğrenmek yaratmak**, Pegem A Yayınları, 2. Baskı, Nisan 2002, Ankara

KİPER Mahmut, **Teknoloji**, Türk M. ve M. Odaları Birliği, 2004

KONUKCU İrem, **Özel koleksiyonların müzelere dönüştürülmesi**, İstanbul 2007

KÖKSAL Ahmet Turan, **Kim Korkar Bilgisayardan?** ,İnternet, İstanbul 1999

LENOIR Beatrice, **Sanat Yapıtı**, Çev: DERMAN Aykut, 4.bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları, 2005

MEMİŞ Tekin, **Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu**, Ankara 2002

Osmanlıca Türkçe Sözlük, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1985

ÖÇER Abdullah-ŞAHİN Çiğdem, **İnternette Pazarlamanın Büyüyen Rolü ve World Wide Web**, A.Ü.İ.İ.B.F., Eskişehir 1999

ÖZÇAĞLAYAN Mehmet, **Yeni İletişim teknolojileri ve değişim**, İstanbul: Alfa, 1998

ÖZDİLEK Ali Osman, **İnternet ve Hukuk**, İstanbul 2002

PAKALIN Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü: II. Fasikül**, 3. bs. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983

SAN İnci, **Sanat Eğitimi kuramları**, İstanbul 2010

SANKUR Bülent, **Bilişim Sözlüğü**, 2008

SAVAŞ Bozbel, **İnternet Alan Adlarının (Domain Names) Korunmasında ICANN Tahkim Usulü**, 2006

SINAR Hasan, **İnternet ve Ceza Hukuku**, İstanbul 2001

SMITH Edward Lucie, **20. Yüzyılda Görsel Sanatlar**, Akbank Kültür ve Sanat Dizisi yayınları, Çev: Ebru Kılıç, Begüm Kovulmaz, Osman Akınhay, İstanbul, 2004

SU Kâmil, **Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi**, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları Sayı: 3, İstanbul

SULUK Cahit / ORHAN Ali, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri**, C.II, İstanbul

TANSUĞ Sezer, **Resim Sanatının Tarihi**, 4.Basım, İstanbul 1999

TEKİNALP Ünal, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Yer ve Kişi İtibarıyla Uygulanması**, İstanbul 1999

TEPECİK Adnan, Grafik Sanatlar, I. Basım, Ankara: Detay, 2002

Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu, **Bilgi Toplumuna Doğru**, Ankara 2002

ULUÇ Güliz, **Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı**, İstanbul: Anahtar, 2003

ULUSOY M. Demet, **Sanatın Sosyal Sınırları**, 1.bs, Ankara: Ütopya, 2005

YARSUVAT Duygun, **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, İstanbul, 1977

Tezler, Makaleler, Dergiler ve Bildiriler

ACAR Ebru, **Sanatta Teknoloji Video Sanatı**, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 1994

AĞAOĞULLARI Mehmet, **Sosyokültürel Hayata Yön Veren Teknolojik Gelişmeler Paralelinde 21. Yy Müzeciliği ve Türk Müzeciliği için Değerlendirme**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009

AKGÜL Mustafa, **İnternet Yönetişimi, Dünyadaki Tartışmalar ve Türkiye’deki Durum, Güncel Hukuk**, Aylık Hukuk Dergisi, Eylül 2005, sayı 21

ALTUNAY Alper, **Mekanik Sanattan Elektronik Sanata Geçiş ve Video Sanatı**, 1999. Doktora Tezi T.C. Anadolu Üniversitesi - İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları

ATILGAN Doğan, **İletişim Teknolojileri Çağında Değişen Bilgi Hizmetleri**, 1. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu, 25-26 May 2006. (İstanbul, 2006)

ÇALKTUĞ Fırat, **II. Dünya Savaşından Sonra İzmir’in Kentleşme Sürecine Sanat Galerilerinin Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010

ÇELİK Emrah, **Fikir ve sanat eserleri kanunu kapsamında İnternet ortamında müzik eserlerinin sunumu yolu ile umuma iletim hakkının ihlali**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007

ÇİÇEKLİ Pınar, **20. Yüzyıl Sanatında Teknolojinin Yeri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007

ELİTSOY Zeliha Aslı, **Dönüşümler Bağlamında Teknoloji-Sanat İlişkisi**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008

GÖKÇE Karasu Nurdan, **Çağdaş Sanatta Dijital Teknolojilerden Yaralanan İnteraktif Sanat**, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010

KONUKÇU Özlem, **Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi**, Filolog, Yüksek Lisans, 2007

NİŞANCI Şükrü, **Aydınlanma Filozofu Kant'ın İzinde Daha Kaliteli Bir Toplumsal ve Siyasal Yaşam İçin “Etik Arayışı”**, İnternet Sayfası (20 Haziran 2011)

ÖZKARAMAN Ayşegül, **Türkiye’de Müzayede Evlerinin Sanat Eserlerinin Değerlendirmesindeki Yerinin Belirtilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 1999

SARI Murat, **Gelişen Teknoloji ile Birlikte Değişen Sanatçı Alıcı Buluşması**, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2009

SİLİER Orhan, **Kent Müzeleri ve Türkiye’de bu tür müzelere duyulan ihtiyaç**, <http://www.tarihvakfi.org.tr/download/kentmuzemakale.doc> (06 Mayıs 2011)

UZUNALLI Sevilay, **İnternette Telif Hakkı**, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu 21-22 Mayıs 2001, İzmir

YAĞMURLAR Beri KARA, **Sanat ve Teknik**, Den iz Suyu Kâsesi, sayı: 9, 2005, Araştırma Makale, Hakemsiz Dergi

İnternet Kaynakları

<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/12/gun102.html> (03 Mayıs 2011) En Pahalı Tablo ve Antika Kimin

<http://artcontext.net/act/06/glyphiti/index.php?resize=yes> (20 Haziran 2011)

<http://goldberg.berkeley.edu/art/mori/> (20 Haziran 2011)

<http://karayagmurlaryazilar.blogspot.com/search?q=Bilgi+çağında+Sanatçı+ve+Teknoloji+iliskisi> (20 Haziran 2011)

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/957.html> FSEK. m. 66/ f. 1

<http://tdkterim.gov.tr/bts> Türk Dil Kurumu, (26 Nisan 2011)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (19 Haziran 2011) TDK Türkçe Sözlük,

<http://vv.arts.ucla.edu> (19 Haziran 2011)

<http://web.deu.edu.tr/doc/yardim/spam.htm> (20 Haziran 2011)

<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/1999/07/04/128529.asp> (20 Haziran 2011)

<http://whois.domaintools.com/imoga.org> (13 Mayıs 2011)

<http://whois.domaintools.com/peramuzesi.org.tr> (13 Mayıs 2011)

<http://whois.domaintools.com/sanalmuze.org> (3 Haziran 2011)

<http://www.annetteweintraub.com/lifesupport/> (10 Mayıs 2011)

http://www.aydinsofu.com/sanatpedi/Plastik_Sanatlar (18 Haziran 2011)

<http://www.focus.com/fyi/state-internet/>

http://www.e3tam.com/destek/Dunden_Bugune_Teknoloji_ve_insan.htm (17 Nisan 2011)

<http://www.kpss.com.tr/news-tr/10532.cgi> (18 Haziran 2011)

<http://www.sanalmuze.org/index.php> (13 Mayıs 2011)

<http://www.sultantasirim.com/alanadi.html>, (24 Mayıs 2011)

<http://www.turkcebilgi.com/sanat/ansiklopedi> (18 Haziran 2011)

<http://www.webopedia.com/TERM/C/costİperİthousand.html>, (12 Mayıs 2011)

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr> (21 Haziran 2011), Hukuk Usulü Muhakemeleri Kan.

<http://www.ubak.gov.tr>, (12 Mayıs 2011)

<http://www.yargıtay.gov.tr>

Ek 1: Terimler Sözlüğü

Account: Bir bilgisayar ağına yada şifre ile koruna bir web sayfasına girmek için, kişisel bilgilerin bulunduğu geçerli kullanıcı hesabıdır.

Açık Kaynak (Open Source) : Yazılım ve programların kaynak kodları güvenilir açısından şifrelenir. Şifrelenmiş bu kodları açmak ya da geliştirmek mümkün olmaz. Bazı yazılımların şifrelenmemesi herkese açık olması durumudur. İsteyen kullanıcılar yazılımı değiştirme, geliştirme özgürlüğüne sahiptirler.

AJAX (İngilizce:Asynchronous JavaScript and XML): İnternet kullanıcılarına zaman kazandıran, her veri güncellemesinde tüm sayfayı değil sadece istenen kısmı getiren yada güncelleyen yazılımlardır. Bu uygulamalar kullanıldıkları sayfaya görsel bir zenginlikte kazandırır.

Bits Per Second (BPS) : Modem hızını gösteren bir ölçü birimidir. Saniyede kaç bit veri transferi yapıldığını gösterir. 14,400 bps'lık bir modem saniyede 1800 byte yani 1,8 Kb veri iletebilir. Bu da dakikada 108 KB eder.

Blog: İngilizcedeki "web" ve "log" kelimelerinin birleşmesinden oluşan weblog kavramının zamanla yaygınlaşmış adıdır. Bloglar teknik bilgi gerektirmeksizin, kendi istedikleri konuları kendi istedikleri şekilde yazan insanların oluşturduğu, en son girdilerin en başta görüldüğü, okuyucularına abone olma ve yorum yazma fırsatı sunan web siteleridir. Blogosfer: Milyonlarca blogda günlük politik, popüler veya gündemdeki konuların konuşulmasıyla oluştuğu varsayılan soyut kamusal alan.

Browser: İnternette bulunan web sitelerini gezmeye yarayan programdır. Çok değişik browserler vardır. En çok bilinenleri Microsoft İnternet Explorer ve Netscape Navigator'dur.

Del.icio.us: Kullanıcıların internette karşılaştıkları web sitelerini daha sonra kullanmak için hatırlamak amacıyla etiketleyebilecekleri, o siteyi başka kimlerin etiketlediklerini görebilecekleri bir sosyal imleme sitesidir. Web 2,0'ın ilk izlenildiği sitelerden biridir.

Dial Up: Telefon hattı aracılığıyla iki bilgisayar arasında kurulan bağlantı.

Download: İnternet üzerindeki herhangi bir program ya da dosyayı bilgisayara kaydetme işlemidir.

E-Mail (Elektronik Posta) : İnternet ortamında mesaj ve dosya alıp göndermek için kullanılan protokoldür. Elektronik Posta aracılığıyla İnternet ortamında resim, müzik ya da istediğiniz herhangi bir dosyayı gönderebilir ya da alabilirsiniz. İnternet üzerinde ücretsiz elektronik posta adresi veren siteler bulunmaktadır. Bu sitelerden herhangi birine girerek ücretsiz elektronik posta adresi alabilirsiniz.

Enformasyon: Verilerin anlam taşıyacak biçimde işlem görmüş, iletmeye ve kullanılmaya hazır halidir. Enformasyon kendi başına anlam içermez.

Etiketleme (Tagging): İçeriğe ulaşım, navigasyon, organizasyon ve aramayı kolaylaştırmak adına içerikleri tanımlayan anahtar kelimeler verme işlemidir.

Facebook, Myspace, Hi5, Linked In: Belli başlı önemli sosyal ağlar ve arkadaşlık siteleri.

File Transfer (Dosya Transferi) : Bir dosyanın ağ üzerindeki bir bilgisayardan diğer bir bilgisayara aktarılması işlemidir.

File Transfer Protocol (FTP): İnternet ortamında bilgisayarlar arasında dosya transferi yapmaya olanak sağlayan protokoldür. Bu protokol sayesinde ağ ortamındaki bilgisayarlar arasında dosya gönderme ve dosya alma işlemleri yapılır.

Flickr: Web2.0 zelliklerinin izlendiği ilk sitelerden olan, popüler bir foto paylaşım web sitesi ve sosyal ağıdır.

Folksonomi: Folk ve taksonomi (sınıflandırma) kelimelerinin birleştirilmesinden oluşan yeni bir sınıflandırma biçimidir. Sınıflandırmayı, n tanımlı ve merkezi bir sınıflandırma sisteminin yerine kullanıcılar tarafından yaratılan etiketler ile oluşan bir sistem ile yapmayı öngörmektedir.

Hacker: İnternet zerindeki her türlü bilgiye izinsiz girerek sistemi kerten, kullanılmaz hale getiren kişi ya da kişiler.

Home Page: Ana sayfa, bir İnternet sitesine girdiğinizde karşınıza çıkan ilk sayfadır.

Host: İnternete doğrudan bağlı bilgisayara verilen addır. Eğer İnternete doğrudan bağlı değil de, erişimi bir kurum aracılığıyla sağlıyorsanız bilgisayarınız, host değildir. Bilgisayarın İnternet adresini ifade eden numarasına da Host Number denir.

Hot Link: İnternet dokümanları üzerinde tıkladığında bir belgeden bir başka belgeye geçmeyi kolaylaştıran nesnedir. Fare'yi bu nesne üzerine getirdiğiniz zaman nesnenin renginde değişme olur ve fare simgesi değişir.

Hyper Text Terminal Protocol (http) : WWW'i mümkün kılan protokoldür. Bu protokol servisi kullanıcı ve tarayıcı programlar için hizmet verir. İnternet zerindeki bir HTML dokümanının erişileceği protokoldür (Kaplan: 1999, 146).

IP Address: İnternete doğrudan bağlı olan bir bilgisayara ait sayısal adrestir. IP Adresi, bilgisayarın bir yerde kimlik numarası gibidir. Ağ ortamında bilgisayarlar IP Adreslerinden tespit edilirler.

Itunes: Apple firmasının ürettiği ücretsiz bir müzik programdır.

İmleme: Gelecekte bulmak için herhangi bir sayfa veya web sitesini tarayıcı veya del.icio.us benzeri Web 2.0 uygulamaları ile kayıt etmek. Favoriler arasına almak.

Offline: İnternete bağılı olmama durumudur.

Online: İnternete bağılı olma durumudur.

Ping: İnternete bağılı bir bilgisayarın hattan düşüp düşmediğini kontrol etmek için gönderilen özel mesajdır. Mesajı alan bilgisayar eğer hattaysa cevap olarak bir pong mesajı gönderir (Gürkan, 2001: 30).

POP (Post Office Protocol): Elektronik postaları, servis sağlayıcı bilgisayardan kullanıcı bilgisayarlarına aktaran protokoldür.

RSS: Bir sitenin içeriğine abone olmak ve siteyi ziyaret etmeden, güncellemelere erişebilmek için kullanılan bir yöntem.

Sosyal Medya: Kullanıcıların kolayca katılımda bulunabildiği, paylaşabildiği ve içerik üretebildiği bloglar, sosyal ağlar, vikiler, forumlar ve sanal dünyalar gibi medyalar.

Transmission Control Protocol (TCP/IP): İletişim denetim protokolü. Uçtan uca taşıma garantisi ve akış denetimi sağlayan ve İnternet ve birçok özel ağda uyarlanmış dördüncü katman protokolüdür.

Upload: Bilgisayarda bulunan herhangi bir program ya da dosyayı İnternete yollama işlemidir.

URL: İnternet adreslerine verilen genel addır.

Username: Ağ ortamındaki bir bilgisayarın ağ ortamına tanıtıldığı addır. Ağa her bağlandığınızda kullanıcı adını belirtmeniz gerekmektedir.

Veri (data): Enformasyon ve bilginin hammaddesidir.

Virüs: Kendini çalışan diğer programlara ekleyerek çoğaltabilen, çoğu kullanıcı verilerine ve donanımına zarar vermek amacıyla yazılan programlardır (Kaplan: 1999, 149).

World Wide Web (WWW): Birden fazla çoklu ortam dosyasının (text, resim, müzik, film, vb.) bir araya getirilmesiyle oluşan doküman topluluğudur. İnternet ortamında yer alan bilgilerin tamamı WWW formatındadır.

Ek 2: Teknolojik Gelişmeler Kronolojisi

- 4241 Mısır ilk hassas takvim yapıldı.
- 3200 Mezopotamya Sümerler yazıyı kullandı.
- 3000 Mısır Hiyeroglif denen yazı sistemi bulundu.
- 3000 Babilde ilk toplama makinesi kullanıldı.
- 1300 Suriye Ugaritde ilk alfabe kullanılmıştır.
- 1045 Çin Pi CHENG portatif matbaa harflerini keşfetti.
- 1642 Fransız matematikçi Blaise PASCAL ilk toplama makinesini icad etti.
- 1687 İngiliz İsaac NEWTON evrensel çekim yasalarını keşfetti.
- 1680 Türk Lagari Hasan çelebi aya gitme denemesini yaptı.
- 1698 İngiliz Thomas SAVERY ilk buharlı makineyi yaptı.
- 1763 Fransız Claude CHAPPE uzaktan yazma anlamına gelen Telgrafi icat etti.
- 1777 İngiliz James WATT uzun süreli çalışan buharlı makineyi yaptı.
- 1799 İtalyan Alessandro VOLTA ilk elektrik bataryasını yaptı.
- 1820 Danimarkalı Hans OERSTED elektromanyetik akımı keşfetti.
- 1826 Fransız Joseph NIEPCE ilk fotoğraf çekimini başardı
- 1831 İngiliz Michael FARADAY elektromanyetik kuramları keşfetti.
- 1837 İngiliz COOKE ve WHEATSTONE ilk elektrikli telgrafi icad ettiler.
- 1843 ABD Samuel MORS kendi adını verdiği bir telgraf kodu tasarladı.
- 1867 ABD Christopher SHOLLES gerçek anlamda ilk daktiloyu icad etti.
- 1877 ABD Thomas EDİSON Fonograf denilen ses kayıt cihazını icad etti.
- 1885 Alman Heinrich HERTS Elektromanyetik dalgalarının varlığını keşfetti.
- 1887 ABD Emile BERLİNER Gramofonu (Plak) icad etti ve patentini aldı.
- 1888 ABD George EASTMAN ilk taşınabilir fotoğraf makinesini yaptı.
- 1894 Fransız LİMUIERE kardeşler ilk sinema makinesini icad ettiler.
- 1896 İtalyan Guglielmo MARCONİ Radyo dalgalarıyla ilk yayını yaptı.
- 1898 Danimarkalı Valdemer POULSEN İlk teybi icad etti.
- 1901 İlk kez okyanus aşırı radyo yayını yapıldı.
- 1907 Kanada Reginald FESSENDEN radyo aracılığıyla ilk insan sesini ilettiler.
- 1914 ABD Ohio kentinde ilk trafik lambaları kullanıldı.
- 1930 ABD ilk elektronik cihaz yapıldı.
- 1933 Almanya ilk Telex kullanıldı.
- 1936 İngiltere BBC siyah beyaz TV yayınına başladı.

1938 ABD Chester CARLSON ilk fotokopi makinesini icad etti.
1947 ABD li Edvin LAND polaroid fotoğraf makinesini icad etti.
1948 ABD BARDEEN, BRATTAIN ve SCHOCKLEY Transistoru icad etti.
1951 ABD IBM şirketi tarafından ilk ticari bilgisayar yapıldı.
1958 ABD Silisyum yonga / Mikro Chip icad edildi.
1961 SSCB Yuri GAGARİN uzaya giden ilk insan oldu.
1964 ABD IBM şirketi ilk kelime işlemciyi üretti.
1975 ABD MicroSoft adlı yazılım şirketi kuruldu.
1982 Hollanda şirketi olan PHILIPS ilk CD üretti (Sony ile aynı zamanda).
1983 ABD de MicroSoft firması Windows işletim sistemini yazdı.
1984 ABD Apple firması MACİNTOSH adlı bilgisayarı anons etti.
1985 ABD ARPA nın adı INTERNET olarak değiştirildi.
1985 Avrupada Mobil telefonlar kullanılmaya başlandı.
1990 ABD World Wide Web anons edildi. ¹⁵⁰

¹⁵⁰ Dünden Bugüne Teknoloji ve İnsan, İcatlar ve Buluşlar Tarihi
http://www.e3tam.com/destek/Dunden_Bugune_Teknoloji_ve_insan.htm (17 Nisan 2011)

Ek - 3: Özgeçmiş

AHMET DOLUNAY

Doğun Tarihi : 28.05.1974 / ISPARTA

Askerlik Hizmeti : Tamamladı

EĞİTİM

Beykent Üniv. S.B.E. İletişim ve Tasarım Ana Sanat Dalı (MA) (2010-2011)

S.DEMİREL Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü (1995-1999)

Ankara Üniversitesi MYO İşletmecilik (1993-1994)

İŞ TECRÜBESİ

AREL ÜNİVERSİTESİ Öğretim Görevlisi (2010-)

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Öğretim Görevlisi (2010-)

RESİM ÖĞRETMENİ (1999–2010)

Isparta Kültür ve Sanat Değerlerini Koruma Geliştirme Derneği Başkanı
(ISKÜSAD 1997–1999)

Kanal 32 T.V. Program yapımcısı (1993- 1995)

SOSYAL

Süleyman Demirel Basın Merkezi, Isparta Gazeteciler Cemiyeti Üyesi

Türkiye Yazarlar Vakfı Üyesi

TEMA Vakfı üyesi

ÖDÜLLER

Askerlik döneminde K.K.K. Plaket.

Isparta/ Yalvaç Bel. Bşk. Tekin BAYRAM tarafından verilen Pisidia
Antiocheia sempozyumun da Etkin görev nedeniyle Teşekkür Belgesi,1998.

ISKÜSAD Yönetim Kurulu tarafından Teşekkür belgesi 1998-1999.

EĞİTİM / SERTİFİKA

M.E.B. Halk Eğitim Kursları Bilgisayar Sertifikası

Microsoft Office (Word,Power point,excell) ve Windows 2000 sertifikası

M.E.B. Bilgisayar İşletmenliği Sertifikası

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Konrad Adenauer Vakfı Gazetecilik, T.V. ve Radyoculuk Meslek içi seminer katılım sertifikası, 1998

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Microsoft Office (Word-Power point – Excel – İnternet) : İYİ

Front Page : İYİ

Dreamweaver : İYİ

ASP / JAVA : İYİ

SERGİLERİ

ABD Learning Center 2003

Polat Rönesans Oteli Sergisi 2001

Süleyman Demirel Basın merkezi 1999

Okul Sergisi Karma 1998